

ФАНТАСТИКА

005

ОРФИЯ

# ДЕБНЕЩИЯТ СТРАХ

Хауърд Львкрафт



**ХАУЪРД ЛЪВКРАФТ**  
**ДЕБНЕЩИЯТ СТРАХ**  
**ФАНТАСТИКА НА УЖАСА**

Превод: Любомир Николов

[chitanka.info](http://chitanka.info)

## ЦВЕТЪТ ОТ КОСМОСА

На запад от Аркхам се извисяват стръмни хълмове, прорязани от долини с непроходими дъбрави, в които бравата никога не е отваряла просека. Дърветата се скланят под странни ъгли из тесните усойни клисури, където се стичат поточета, невидели слънчев лъч. На полегатите склонове стърчат ферми, чиито обрасли с мъх постройки сякаш вечно размишляват за древните тайни на Нова Англия, сгущени на завет под високите скални стени; днес всичко е запустяло, широките комини се рушат малко по малко и стените от нерендосани дъски се издуват застрашително под хлътналите покриви.

Някогашните им обитатели са ги напуснали, а пришълците не обичат да живеят по тези места. Канадски французи, италианци и поляци са опитвали да се заселят, ала не след дълго всички си отивали. Онова, което ги е прогонило, не може да се види, чуе или докосне, то само се усеща. Местността е пагубна за въображението и не навява спокойни сънища. Навярно това е причината да я отбягват пришълците, тъй като старият Ами Пиърс никога не им е разказвал спомените си от „странните дни“. Ами, който от години не е с всички си, единствен е останал там и единствен дръзва да говори за странните дни; осмелява се, защото домът му е съвсем близо до откритите нивя и оживените пътища около Аркхам.

Някога през хълмовете и долините е имало път, пресичащ по права линия ожарените земи; по-късно хората престанали да го използват и изградили нов, с широк завой на юг. Останките от този път се срещат и до днес сред избуялите плевели; част от тях ще се съхрани и когато половината долини бъдат залени от новото водохранилище. Тогави мрачните гори ще изчезват и ожарените земи ще задремат под сините води, чиято повърхност ще отразява небето и ще искри под слънчевите лъчи. Тайните на странните дни ще се слоят с тайните на бездната, с недостъпната мъдрост на прастария океан и всички загадки на първичния свят.

Когато тръгнах към хълмовете и долините, за да съставя карта на бъдещото водохранилище, узнах, че ония места са прокълнати. Казах ми го в Аркхам; но тъй като градът е много стар и пълен с легенди за вещици, приписах проклятието на бабешки приказки, предавани векове наред от поколение на поколение. Изразът „ожарени земи“ ми се стори твърде мелодраматичен и се питах как ли е попаднал в преданията на местните пуритани. Но когато видях на запад хаоса от клисури и склонове, забравих за всичко освен древната им загадка. Бе утро, но сенките не напуснаха тия места. Дърветата растяха нагъсто и дънерите им бяха далеч по-дебели, отколкото се полага за една нормална гора в Нова Англия. Над мрачните пътеки тегнеше плътна тишина, а меката почва бе покрита с дебел слой влажен мъх и прогнили от години листа.

По откритите места покрай стария път и из диплите на хълмовете се гушеха малки ферми. Някои бяха съхранили всичките си постройки, други — само една-две, от трети едва се забелязваше самотен комин или яма от полузатрупано мазе. Полята обрастваха с бурени и трънаци, диви животни се прокрадваха из храстите. Над всичко това витаеше дух на тревожно униние; долавяха се нотки на уродлива нереалност, сякаш бе изменен някакъв основен елемент от перспективата или светлосянката. Вече не се учудвах, че пришълците отказвали да останат в тази местност, която не бе създадена за спокоен сън. Тя прекалено приличаше на рисунка от Салватор Роза или на илюстрация към фантастична приказка.

Ожарените земи обаче се оказаха още по-страшни. Разпознах ги от пръв поглед в една просторна долина, защото никое друго название не пасваше по-точно на тия места, както и никоя друга местност не би носила по-удачно име. Сякаш поетът<sup>[1]</sup> го е изписал, след като е видял тукашната пустош. Навярно е съсипана от пожар, казах си аз, гледайки нататък; ала тогава защо вече нищо не бе поникнало върху тези два хектара сив пущинак, разпрострян под небето като огромно петно от разяждаща киселина сред ливадите и горите? Основната част беше северно от стария път, но тук-там засягаше терена на юг от него. Изпитвах странно нежелание да се доближа до петното; накрая обаче се принудих да го сторя, защото работата ми налагаше да мина оттам. По цялата територия нямаше и следа от растителност; всичко беше покрито с фин сивкав прах, който сякаш изобщо не се надигаше от

поривите на вятъра. Дърветата наоколо бяха болнави и изродени; няколко сухи дънера стърчаха или се валяха до границата. Докато крачех забързано напред, забелязах отдясно куп камъни и тухли до полусрутен комин и останки от мазе, както и зеещия черен отвор на кладенец, чиито застояли изпарения придобиваха странни оттенъци под слънчевата светлина. В сравнение с това място, гъстите гори по отсрещния склон ми се сториха приятни и вече не се учудвах на боязливата мътва сред жителите на Аркхам. Из околностите не видях нито къщи, нито развалини; изглежда, мястото открай време беше уединено. Привечер не посмях да пресека повторно зловещата пустош и за да се прибера в града, заобиколих по новия южен път. Кой знае защо ми се искаше вятърът да докара облаци и пустотата на небесната бездна изпълваше душата ми с неясно безпокойство.

Вечерта поразпитах неколцина аркхамски старци за ожарените земи и за смисъла на израза „странните дни“, който мнозина процеждаха неохотно през зъби. Не получих задоволителен отговор; изясних обаче, че загадката далеч не е толкова древна, колкото предполагах. Не ставаше дума за някаква стара легенда, а за събития, протекли пред очите на същите тези хора малко след 1880 година. Цяло семейство изчезнало или било избито. Събеседниците ми не желаеха да уточняват подробностите и тъй като всички препоръчваха да не се вслушвам в смахнатите приказки на стария Ами, още на следващата сутрин отидох да го посетя, след като бях разбрал, че живее сам в една разнебитена барака точно там, където гората се сгъстява. Старата къщурка бе взела да излъчва нездравата миризма, характерна за прекалено отдавна построените сгради. Наложих се дълго да чукам, додето събудя стария Ами Пиърс, и когато той се дотътри на прага, усетих, че не се радва много на посещението. Не беше толкова престарял, колкото очаквах, но постоянно свеждаше поглед надолу; раздърпаните дрехи и бялата брада му придаваха морен и зловещ вид.

Като не знаех как да го заприказвам, престорих се, че идвам да поговоря за топографските си задачи и зададох няколко въпроса за местността. Старецът беше много по-интелигентен и начетен, отколкото намекваха хората; още преди да се усетя, той бе схванал темата по-ясно от другите ми местни събеседници. Не приличаше на селяните, които познавам от местата, където съм строил язовири. Не възразяваше против плановете да бъдат унищожени много квадратни

километри гори и ливади, може би защото къщурката му се намираше извън очертанията на бъдещото езеро. Напротив, прояви огромно облекчение, узнавайки за съдбата на мрачните древни долини, из които бе бродил цял живот. По-добре да са под водата, заяви той; да, по-добре да са под водата след всичко станало през странните дни. След това предисловие дрезгавият му глас спадна до глух шепот и той се приведе напред, подчертавайки важността на думите си с разтреперан показалец.

Така чух цялата история и докато пресекливият старчески глас излагаше несвързания си разказ, неведнъж потръпнах въпреки лятната жега. Често се налагаше да прекъсвам отклоненията на разказвача, да доизяснявам разни научни подробности, които западащата му памет бе съхранила механично, без да ги разбира, и да допълвам празнините, когато чувството му за логика и връзка сякаш се губеше. След като го изслушах, разбрах защо вече не е с всичкия си и защо хората от Аркхам избягват да говорят за ожарените земи.

Побързах да се прибера в хотела преди смрачаване, защото се боях да видя изгрева на звездите над голото поле. На другия ден се върнах в Бостън и си подадох оставката. Не бих могъл да навляза повторно в лабиринта от мрачни гори и клисури, да застана отново срещу сивото поле, където черният кладенец зееше край купа тухли и камъни. Не след дълго ще се издигне стената на баража и старинните тайни ще задремат завинаги под дълбоките води. Но мисля, че дори и тогава не бих се осмелил да посетя местността нощем, особено когато в небето блестят зловещите звезди; и за нищо на света не бих пил вода от новото водохранилище на Аркхам.

Според Ами Пиърс всичко започнало от метеорита. Дотогава нямало никакви легенди и даже по времето на съдебните процеси срещу вещици тия западни гори вдъхвали по-малко страх, отколкото островчето Мискатоник, където дяволът свиквал свитата си около странен каменен олтар, по-древен от индианските племена. Издъбравите не бродели призраци и фантастичният им сумрак не вдъхвал никому тревога до идването на странните дни. После онзи бял облак изникнал ненадейно посред пладне, в небето отекнала поредица от взривове и над долината сред горите се издигнал димен стълб. Привечер цял Аркхам вече знаел, че огромен камък паднал от небето и се забил в земята точно до кладенеца във фермата на Наюм Гарднър —

близо до спретнатата белосана къщичка и плодородните градини на онова място, което по-късно щяло да се превърне в ожарени земи.

Наюм лично отишъл в Аркхам да съобщи новината, а пътят я споделил и с Ами Пиърс. По онова време Ами бил четиридесетгодишен и всички тия странни събития се запечатали дълбоко в паметта му. На следващия ден заедно с жена си той съпроводил тримата професори от Мискатоникския университет, които дошли да видят удивителния пришълец от междупланетните пространства, и всички се зачудили защо Наюм го наричал „грамаден“.

Фермерът твърдял, че камъкът се е смалил, и сочел за доказателство кафявия куп изхвърлена пръст и обгорената трева близо до стария кладенец в двора; учените обаче отвърнали, че камъните не се смаяват. Метеоритът все още съхранявал високата си температура, а по думите на Наюм, през нощта излъчвал слабо сияние. Професорите го ударили няколко пъти с геоложко чукче и открили неговата необичайна мекота — толкова мек, че бил едва ли не пластичен. Вместо да го трошат, наложило се да дълбаят, за да отделят образец, който отнесли в университета за изпробване с различни химикали. Тъй като и малкото късче отказвало да изстине, трябвало да го сложат в една кофа, взета назаем от кухнята на Наюм. На връщане спрели да си починат в къщата на Ами и доста се замислили, когато мисис Пиърс забелязала, че образецът се смаява и прогаря дъното на кофата; дребничък изглеждал наистина, но навярно били взели по-малко, отколкото трябвало.

На другия ден — това ставало през юни 1882 година — професорите се върнали силно развълнувани. Минавайки пред къщата на Ами, те му разказали колко странно било поведението на образца и как се изпарил, когато го сложили в стъклена колба. Стъклото също се изпарило и учените говорели за необясним афинитет между силиция и загадъчния камък. В отлично екипираната лаборатория той се държал по най-невероятен начин: не проявявал реакция и не отделял никакъв газ при нагриване с пламък; оказал се безчувствен към разтварящото действие на боракса; даже температурата на оксиженовата горелка не можела да го изпари. Сложен върху наковалнята, той се проявил като много ковък материал, а в тъмнината излъчвал добре забележимо сияние. Упоритото му нежелание да изстине скоро развълнувало целия университет; при нагриване пред спектроскопа излъчвал светли ивици,

нямаци нищо общо с цветовете на нормалния спектър, и учените възбудено говорели за нови елементи, невероятни оптични свойства, накратко — обичайните приказки на смаяните учени при среща с неизвестното.

Държан в тигел поради високата си температура, камъкът бил изпробван с най-различни реактиви. Водата и солната киселина не му подействали. Азотната киселина и дори царската вода само съскали и кипели около жарката му неуязвимост. Ами трудно си спомняше тези подробности, но разпозна имената на някои разтворители, когато взех да ги изброявам по ред. Използвали амоняк, сода каустик, спирт, етер, въглероден бисулфит и още десетина химикали; теглото на камъка намалявало равномерно и температурата като че спадала с времето, но в разтворителите не се забелязвала никаква промяна, която да покаже, че са засегнали образеца. Несъмнено било само едно — че имат работа с метал. Доказвали го преди всичко магнитните му свойства; след обработката с киселина някои наблюдатели твърдели, че различават следи от линиите на Видменщетен, характерни за метеоритното желязо. След като материалът поизстинал, опитите продължили в стъклени колби и пак в колба събрали всички късчета, останали от първоначалния образец след множеството експерименти. На другия ден и стъклото, и фрагментите били изчезнали, оставяйки само обгоряла следа върху дървената лавица.

Професорите разказали всичко това на Ами пред прага на дома му; той ги придружил, за да огледа още веднъж каменния пратеник на звездите, но този път жена му си останала вкъщи. Метеоритът очевидно се бил смалил — вече и предпазливите учени не се съмнявали в очите си. Около свиващата се тъмна маса край кладенеца имало празно пространство; само за един ден диаметърът на камъка бил спаднал от два и половина на два метра. Още бил горещ и учените любопитно оглеждали повърхността му, докато отделяли с чук и длето ново, по-голямо парче. При изтръгването му те задълбали доста навътре и установили, че центърът на метеорита не е еднороден.

Разкрила се повърхността на някакво цветно топче, вградено в околното вещество. Цветът му, близък до някои ивици от удивителния спектър на метеорита, не се поддавал на описание — нарекли го „цвят“ само по аналогия. Лъскавата обвивка на топчето изглеждала крехка и куха. Единият от професорите я чукнал малко по-рязко и тя се



строшила със сух пукот. Отвътре не излязъл никакъв газ и топчето изчезнало без друга следа освен сферична празнина с диаметър около осем сантиметра; учените единодушно решили, че с постепенното изчезване на камъка ще се разкрият и други топчета.

Хипотезата се оказала погрешна; след като дълго и безрезултатно дълбали метеорита в търсене на нови сфери, учените се оттеглили с втория образец, който в лабораторията се държал също тъй отчайващо, както и предишният. Бил почти пластичен, излъчвал топлина, магнетизъм и леко сияние, донякъде се охлажда в концентрирани киселини, имал непознат спектър, във въздуха се изпарявал, взаимно се унищожавал със силициевите съединения, но освен изброените свойства не проявявал никаква друга характеристика и в края на опитите учените се видели принудени да признаят, че не могат да го класифицират. Няма нищо общо с нашата планета — бил къс от някакъв странен свят и като такъв се подчинявал на неразбираеми закони.

Същата нощ налетяла буря и когато професорите се върнали на другия ден, във фермата ги очаквало горчиво разочарование. Метеоритът трябва да е имал особени електрически свойства, защото по думите на Наюм „привличал светкавиците“ с необяснимо упорство. Само за един час фермерът видял шест мълнии да се стоварват в двора му, а когато бурята престанала, край стария кладенец вече нямало нищо, освен полузатрупана яма с неравни краища. Напразно разравял пръстта и професорите лично се убедили в пълното изчезване на метеорита. След този провал им оставало само да се върнат в лабораторията и да продължат опитите с втория образец, грижливо съхраняван в оловно ковчеже. Фрагментът изтраял още седмица, но така и не узнали нещо съществено. Накрая изчезнал без остатък и след време професорите почнали да се съмняват дали изобщо са го виждали, или само са сънували този загадъчен отломък от незнайните космически бездни, този самотен и странен пратеник от други вселени и други царства на материя, сила и гравитация.

Разбира се, аркхамските вестници вдигнали голям шум около произшествието и университетското участие в него. Редакторите им идвали да вземат интервюта от Наюм Гарднър, пристигнал дори репортер на един всекидневник от Бостън и фермерът бързо се превърнал в местна забележителност. Бил на около петдесет години,

мършав и добродушен; заедно с жена си и тримата си сина се изхранвал от нивите в долината. Често се срещал с Ами, съпругите им си ходели на гости и Ами го бе запомнил само с добро. Твърде горд от спечелената местна слава, през следващите седмици Наюм често разказвал за небесния камък. Юли и август били много горещи и той косял упорито четирите хектара ливада от татък Чапмановия ручей. Работата го изморявала повече от друг път и Наюм си казвал, че почват да му натежават годините.

После дошло време за жътва и бране на плодовете. Ябълките зреели бавно и Наюм се кълнял, че никога не е виждал толкова изобилие в овощните си градини. Плодове с феноменални размери и необикновен блясък отрупвали клоните толкова нагъсто, че стопанинът поръчал още няколко бъчви за бъдещата реколта. Но когато узрели, той преживял тежко разочарование — въпреки цялото им великолепие и измамна сочност, нито един не ставал за ядене. Към чудесния вкус на ябълките и крушите се примесвала отвратителна горчивина, тъй че още първата хапка пораждала погнуса. Същата беда сполетяла пъпешите и доматиите и Наюм с болка на сърцето разбрал, че реколтата му е загубена. Схващайки веднага връзката между двата случая, той заявил, че метеоритът е отровил почвата, и се благодарил на Бога, че по-голямата част от нивите са нагоре по склона, близо до пътя.

Зимата подранила и била много студена. Ами срещал Наюм все по-рядко и забелязал, че съседът му изглежда угрижен. Цялото семейство се откъсвало от света — почти не посещавали църковните служби и селските празници. Никой не можел да си обясни причината за тази затвореност и меланхолия, ала всички обитатели на фермата неколkokратно признавали, че не са добре със здравето и усещат неясен смут. Наюм бил по-точен, като споделял, че го тревожат някои следи в снега. Ставало дума за обичайните дири на катерички, зайци и лисици; угриженият фермер обаче се кълнял, че има нещо странно във формата и разположението им. Не споменавал подробности, но изглежда смятал, че не подходжат нито на анатомията, нито на навиците на тия животни.

Ами не обръщал внимание на подобни приказки, докато не му се случило една нощ на връщане от Кларкс Корнър да мине пред къщата на Наюм с шейната си. В лунната светлина видял как един заек

пресича пътя и прекомерно дългите скокове на зверчето не се понравили нито на Ами, нито на коня. Всъщност само твърдата му ръка попречила на коня да се разбеснее. От тази вечер Ами се вслушвал по-внимателно в разказите и се питал защо ли сутрин кучетата му изглеждат толкова потиснати — вече почти не смеели да лаят.

През февруари синовете на МакГрегор от Медоу хил, по време на лов за мармоти, убили недалеч от дома на Гарднър някакво твърде странно животно. Телесните му пропорции изглеждали леки, но неописуемо изменени; колкото до главата — никой никога не бил виждал муцуна на мармот с подобно изражение. Сериозно изплашени, младежите захвърлили трупа на зверчето, така че селяните узнали за него само от нелепия им брътвеж. Но вече нямало съмнение, че конете се подплашвали около фермата на Наюм и това дало основа за цяла поредица от легенди.

Хората твърдели, че в околностите на фермата снегът се топи по-бързо от всяко друго място, а в началото на март магазинчето на Потър в Кларкс Корнър станало арена на оживен спор. Сутринта Стивън Райе бил минал с каручката си край къщата на Гарднър и близо до горичката отвъд пътя видял изникнали от калта множество бурени, наричани „вонящо зеле“. За пръв път ги виждал толкова грамадни, а цветът им бил направо неописуем. Имали чудовищна форма и даже конят се стреснал от миризмата, която според Стивън не напомняла нищо познато. До вечерта мнозина се изредили да гледат изродената растителност; всички били единомислещи, че подобни бурени не могат да виреят в нормална земя. Пак се заговорило за погубената миналогодишна реколта и плъзнал слух, че нивите на Наюм са отровени. Естествено, виновен бил метеоритът; като си спомнили, че професорите от университета смятали камъка за странен, неколцина фермери отишли да им опишат положението.

Един ден учените посетили Наюм; не били обаче доверчиви към фантастичните разкази и местния фолклор, а в изводите си проявили крайна сдържаност. Вярно, растенията изглеждали много странни, но вонящото зеле винаги си е повече или по-малко странно по форма и цвят. Възможно било някоя минерална съставка от метеорита да е проникнала в почвата; дъждовете скоро щели да я отмият. Що се отнася до ненормалните следи и подплашените коне, то това си било

чиста легенда, породена от падането на небесния камък. Сериозни хора като тях не се занимавали с подобни бабини деветини, тъй като суеверните селяни приказват и вярват каквото им хрумне. По тази логика през цялото времетраене на странните дни учените надменно странели от невежите селяци. Едва след година и половина, когато полицията предала за анализ две стъкленици с прах, един от тях си спомнил, че чудноватият цвят на вонящото зеле силно напомнял една от светлите ивици в спектъра на метеорита, както и неописуемия оттенък на вграденото в него кълбо. Образците от праха отначало излъчвали подобен спектър, но по-късно загубили това свойство.

Около фермата на Гарднър дърветата напъпили преждевременно. Нощем се люшкали страховито при всеки полъх на вятъра. Вторият син на Наюм, петнайсетгодишният Тадеус, се кълнял, че клоните се клатят и в пълно затишие, ала даже най-запалените любители на слуховете отказвали да му вярват. И все пак из въздуха наистина витаело напрежение. Всички в семейството придобили навика да се ослушват крадешком, макар че не можели да уточнят какъв шум дебнат. Напрегнатото им изражение се появявало в моменти, когато сякаш отчасти губели разсъдък. За беда, седмица подир седмица тия мигове зачестявали, докато накрая хората взели да шушукат, че цялото семейство се е побъркало. Когато разцъфнали първите потайничета, окраската им също била необикновена — не точно като цвета на вонящото зеле, но все пак по-близка до него, отколкото до всеки познат оттенък. Наюм отнесъл няколко стръка в Аркхам и ги показал на главния редактор на „Газет“; онзи достоен мъж обаче се задоволил само да напише хумористична статия, в която осмивал беззлобно суеверните страхе на селяците. Наюм бил допуснал грешката да разкаже на тесногърдия гражданин за неестествено едрите червени пеперуди и тяхното поведение след разцъфването на потайничетата.

През април селяните сякаш обезумели и престанали да пътуват по шосето край фермата, което по-късно щяло да бъде напълно изоставено. Плашела ги околната растителност. Всички овошки разцъфтели в странни багри; по каменистата почва на двора и из съседната ливада поникнали невиджани растения, които само опитен ботаник би могъл да свърже с обичайната местна флора. Само тревата и листата все още съхранявали нормалния си зелен цвят; навсякъде другаде царували варианти на един основен болнав оттенък, различен

от всички познати цветове. Тия краски сякаш били познати на Ами и семейство Гарднър — напомняли им крехката сфера от метеорита. Наюм разорал и засял четирите хектара ливади и нивите по хълма, но не пипнал терена около къщата; знаел, че ще е безполезно, и се задоволил с надеждата лятната растителност да извлече от почвата всичката отрова. Напоследък очаквал всевъзможни беди; бил свикнал с чувството за близостта на нещо непознато, което всеки момент може да се появи. Естествено, дълбоко го засегнал фактът, че съседите отбягват неговия дом, но жена му страдала още повече. Момчетата го понасяли по-леко, защото всеки ден ходели на училище; все пак клюките неизбежно им вдъхвали страх. Най-много се тревожел чувствителният и деликатен Тадеус.

През май налетели насекомите; фермата на Наюм се превърнала в същински кошмар от пълзящи и бръмчащи твари. Видът и движението на повечето от тях се отклонявали от нормата; нощните им нрави опровергавали всичко известно дотогава. Всички в семейство Гарднър привикнали да будуват по Цели нощи и да се озъртат непрестанно, дебнейки незнайно какво. Пак по това време се съгласили, че Тадеус е прав за дърветата. Мисис Гарднър забелязала явлението първа след сина си, докато гледала през прозореца в лунната нощ към издутите клони на близкия клен. Те несъмнено се движели въпреки пълната липса на вятър. Може би от сока. Във всяко растение имало нещо странно. Ала следващото откритие не било направено от семейство Гарднър. Привикването било притъпило сетивата им, тъй че онова, което не можели да видят, забелязал един боязлив търговски пътник от Бостън, който без да подозира за местните легенди, минал една нощ с кабриолета си през околностите. Аркхамският Газет" посветил на разказа му няколко кратки реда и именно от вестника всички фермери, включително и Наюм, узнали за станалото. Нощта била тъмна, фенерите на кабриолета едва мъждукали, но около една ферма в долината, която по описанието всички познали като фермата на Гарднър, мракът не изглеждал толкова гъст. Сякаш бледо, но ясно доловимо сияние пропивало цялата растителност — треви, листа и цветя, а от време на време отделен фрагмент от тази фосфоресцираща светлина се прокрадвал край хамбара в двора.

Дотогава ливадите изглеждали незасегнати; кравите пасели на воля около къщата. Но към края на май млякото взело да се разваля.

Наюм отвел добитъка към по-високите пасища и всичко се оправило. Не след дълго в тревата и листата се проявили отчетливи изменения — зеленината посивявала и ставала учудващо крехка. Вече единствено Ами навестявал Наюм, а и неговите посещения били все по-редки. Когато свършила учебната година, семейството се оказало буквално откъснато от света; понякога се налагало да разчитат на Ами за покупките от града. Всичките страдали от някаква странна физическа и духовна дегенерация, затова хората не се изненадали от вестта, че мисис Гарднър е полудяла.

Това станало през юни, почти година след падането на метеорита; бедната жена започнала да крещи, че вижда из въздуха неописуеми неща. В бълнуването си не изричала почти никакви определени названия, а само глаголи и прилагателни. Разни неща мърдали, летели, преобразявали се; в ушите ѝ звънтели вибрации, които не били точно звуци. Нещо ѝ изтръгвали... нещо прониквало в нея... някой трябвало да я отърве от него... нищо не било неподвижно нощем... стените и прозорците се местели... Наюм не я пратил в лудница; докато била безвредна за себе си и околните, той я оставил да броди из къщата, дори след като лицето ѝ почнало да се променя. Но когато децата взели да се плашат, когато Тадеус едва не припаднал от заплашителните гримаси на майка си, фермерът решил да я затвори в мансардата. През юли тя вече била престанала да говори и се влачела на четири крака; преди края на месеца Наюм си втълпил нелепата идея, че жена му слабо сияе в мрака, досущ като растенията.

Малко преди това били избягали четирите коня. Събудени от нещо незнайно през нощта, те цвилели ужасно и се блъскали из обора. Изглежда, нямало начин да ги успокоят и когато Наюм отворил вратата, животните хукнали навън като подплашени елени. Наложило се цяла седмица да дирят следите им, а когато ги открили, станало ясно, че конете са обезумели, и нямало друг изход, освен да ги застрелят. За прибирането на сеното Наюм взел назаем едно от добичетата на Ами, но скоро разбрал, че конят не иска да приближава до плевнята. Скачал, цвилел, запъвал се, тъй че в крайна сметка трябвало да го оставят на двора, докато мъжете дърпали на ръка тежката каруца, за да могат да я разтоварят с вили. През цялото това време растителността ставала все по-сива и крехка. Посивявали даже цветята със странни багри и безвкуските спаружени плодове. Сиви и

безформени израствали богородичките и златничетата в предния двор; розите, циниите и ружите били толкова ужасяващи, че Дзенас, най-големият син на Наюм, ги изкоренил безмилостно. Пак по това време измрели чудовищните насекоми, включително и пчелите, които напуснали кошерите и изчезнали в гората.

През септември растителността бързо се разпаднала на сивкав прах; Наюм се изплашил, че дърветата може да загинат преди почвата да се изчисти от отровата. В пристъпи на буйство жена му крещяла тъй страшно, че той и синовете му живеели в постоянно нервно напрежение. Отбягвали да се срещат със съседите, а когато отново започнала учебната година, децата предпочели да си останат у дома. При едно от редките си посещения Ами открил, че водата от кладенеца вече не е добра за пиене. Имала някакъв неопределен противен вкус, нито блудкав, нито солен, и Ами посъветвал приятеля си да издълбае нов кладенец, докато почвата се възстанови. Наюм обаче не се вслушал в съвета, защото вече бил безразличен към странните и неприятни събития. И той, и синовете му продължили да пият замърсената вода със същата механична апатия, с която предъвквали оскъдните си, зле сготвени обеда и вършели неблагоприятната селска работа. Изпълвала ги тъпа покорност, сякаш крачели в някакъв друг свят между две редици безименни стражи към неминуема и добре позната гибел.

Тадеус полудял през септември, след едно ходене до кладенеца. Бил отишъл натам с кофа, а се завърнал без нея, като крещял, жестикулирал, от време на време се заливал в безумен смях и тихичко бърбел за „цветовете, които мърдат долу във водата“. Двама луди в семейството вече били прекалено много, ала Наюм не губел кураж. През първата седмица оставил момчето на свобода, докато взело да се препъва и да се наранява; после го затворил в мансардната стаичка срещу майка му. Крясъците, които двамата си разменяли през вратите, ужасявали всички и най-вече малкия Мъруин; детето си въобразявало, че те разговарят на някакъв страшен, неземеен език. Горкото било надарено с прекомерно въображение и тревогата му нараснала, когато останало без досегашния си любим другар в игрите.

Почти по същото време започнал да измира добитъкът. Кокошките бързо посивявали и издъхвали; съсухреното им месо воняло. Свинете затлъстели неимоверно, после изведнъж взели да се

променят по отвратителен и необясним начин. Естествено, месото им било негодно за употреба и Наюм се чудел откъде да дири помощ. Нито един селски ветеринар не искал да припари до фермата, а докторът от Аркхам бил явно озадачен. Свинете също придобивали сивкав цвят и преди да умрат, буквално се разпадали на парчета, а очите и зурлите им се обезобразявали — нещо особено странно, тъй като никога не били хранени със заразени растения. Необяснима болест сполетяла и кравите. Части от телата им, а понякога и целите животни, се съсухряли уродливо; в последната фаза — завършваща винаги със смърт — плътта им посивявала и се разпадала както при свинете. Не можело да става дума за отравяне, всичкият засегнат добитък се намирал в затворени обори. Не било и вирус, предаван чрез ухапване на хищен звяр — кое нормално животно би могло да мине през здрава врата или стена? Трябвало да е естествена болест, но никой не знаел коя болест може да има тъй ужасни резултати. Когато настанало време за жътва, във фермата не останала нито една живинка — добитъкът и домашните птици измрели; една нощ трите кучета избягали и повече не се мярнали. Петте котки изчезнали много порано, но никой не обръщал внимание на това — мишките, изглежда, също били напуснали фермата, пък и само мисис Гарднър държала на котките.

На 19 октомври Наюм се дотърлил до къщата на Ами с тъжната вест, че Тадеус е умрял неизвестно от какво. Бащата бил изкопал гроб в малкото семейно гробище зад имението и положил там онова, което намерил в таванската стаичка. Нямало начин смъртта да е дошла отвън, защото дървените решетки на тясното прозорче и ключалката на вратата били непокътнати. Макар да тръпнели от страх, съпрузите Пиърс утешили, както можели, клетия човечец. Безименен ужас витаел над хората от рода Гарднър и над всичко, което докосвали, самото присъствие на един от тях сякаш носело полъх от дъното на преизподнята. Ами твърде неохотно съпроводил Наюм до фермата и сторил каквото му било по силите, за да успокои истеричните ридания на малкия Мъруин. Дзенас не се нуждаел от утеха. От известно време той по цял ден се взираше безизразно в пустотата или покорно изпълнявал заповедите на баща си; Ами помислил, че съдбата е била милосърдна към него. Понякога лудата от мансардата отвръщала с приглушени вопли на пронизителните писъци на Мъруин;



забелязвайки въпросителния поглед на гостенина, Наюм обяснил, че жена му става все по-немошна. Привечер Ами настоял да си върви — даже и дружбата не можела да го удържи на това място, където растенията започвали да излъчват бледо сияние и дърветата се люшкали без никакъв вятрец. За щастие той бил лишен от въображение. Но въпреки това преживяното поразмътило разсъдъка му, а ако можел да обмисли и свърже всички тия поличби, сигурно щял да полудее окончателно. По здрач той поел към къщи, изпроводен от ужасните крясъци на лудата и детето.

Три дни по-късно Наюм нахълтал призори в кухнята на Ами и в отсъствието на стопанина съобщил нова страшна вест на парализираната от ужас мисис Пиърс. Този път бил изчезнал малкият Мъруин. Късно вечерта бил тръгнал към кладенеца с кофа и фенер и повече не се върнал. От известно време съвсем не владеел нервите и постъпките си. Пищял от всяка дреболия. В тъмното от двора долетял отчаян вик, но още преди бащата да отвори вратата, детето било изчезнало. Никаква следа от светлина и от Мъруин. Отначало Наюм помислил, че кофата и фенерът също са изчезнали, но когато по изгрев слънце се връщал от напразното търсене из ливадите и горите, открил край кладенеца два странни предмета. Една безформена, полуразтопена желязна буца донякъде напомняла фенера; до нея се търкаляли останките от кофата — дръжка и изкривени железни обръчи. Наюм се губел в догадки; мисис Пиърс не знаела какво да мисли, а когато Ами се прибрал и изслушал разказа, той също не можал да предложи хипотеза. Мъруин бил изчезнал и нямало смисъл да съобщават на останалите фермери, които и без това странели от семейство Гарднър. Още по-безполезно било да уведомяват гражданите на Аркхам, които се присмивали на цялата история. Тадеус бил мъртъв, а сега и горкичкият Мъруин. Нещо дебнело около фермата, нещо, което не се вижда, нито чува... нещо дебнело... дебнело... Скоро и Наюм щял да изчезне; искал Ами да наглежда жена му и Дзенас, ако те го надживеели. Навярно всичко било небесно наказание, само че не разбирал с какво го е заслужил, нали цял живот се бил придържал към Божиите закони.

Повече от две седмици след това Ами нямал вест от Наюм; разтревожен от мисълта, че може да се е случило нещо, той превъзмогнал колебанието и тръгнал към фермата на Гарднър. Над

големия комин не се издигал дим и в първия момент посетителят предположил най-лошото. Цялата ферма изглеждала ужасно — сивкави бурени и листа покривали почвата; от стряхата и стените се свличали крехки стъбла съсухрен бръшлян; високите голи дървета забивали клони в сивото ноемврийско небе със съзнателна злоба, която, според Ами, се проявявала в едва доловимата промяна на наклона им. И все пак Наюм още бил жив. Проснат на кушетката в схлупената кухничка, той изглеждал съвсем изнемощял, но в пълно съзнание и имал сили, колкото да подхвърли на Дзеназ по някое кратко нареждане. В помещението царувал убийствен студ; забелязвайки, че Ами трепери, стопанинът подвикнал на сина си да донесе още дърва. Широката камина наистина се нуждаела от дърва, защото била *напълно празна* и вятърът навявал през комина облаци сажди. След малко Наюм запитал госта дали се е стоплил от новата цепеница и Ами разбрал какво е станало — чашата била преляла и разсъдъкът на фермера вече нямало да знае що е скръб.

Ами задал няколко тактични въпроса за изчезването на Мъртин, но не узнал нищо конкретно. Измъченият Наюм отговорил само с една фраза:

— В кладенеца... той живее в кладенеца...

Изведнъж Ами се сетил за лудата и попитал къде е.

— Наби ли? Ам'че тука си е! — изненадано възкликнал горкият Наюм.

Ами разбрал, че ще трябва да я потърси сам. Оставяйки Наюм да бръщолеви несвързано, той взел ключовете от гвоздеа до вратата и се изкачил по скърцащата стълба към тавана. В коридорчето тегнела отвратителна воня и не се чувал нито звук. Заключена била само една от четирите врати. Ами изпробвал ключовете и от третия опит успял. След известно усилие вратата се разтворила.

В стаята било сумрачно, защото имало само едно малко прозорче с груби дървени решетки, тъй че Ами не можел да види нищо по пода. Вонята била непоносима; преди да продължи издирването, той трябвало да отстъпи назад, за да напълни дробовете си с що-годе свеж въздух. Най-сетне влязъл и различил в ъгъла някаква тъмна купчина; когато я видял по-ясно, той закрепял. Докато продължавал да крещи, за миг му се сторило, че гъст облак засенчва прозореца; след секунда край него сякаш се плъзнала мътна гнусна мъгла. Пред очите му

затанцували непознати цветове; ако разумът му не бил вцепенен от кошмарната гледка, навярно щял да си припомни топчето, което се строшило под удара на геоложкия чук, както и болнавата пролетна растителност. В момента обаче мислел само за чудовищната твар пред себе си. Мисис Гарднър очевидно споделяла страшната съдба на Тадеус и добитъка, но най-ужасното било, че *продължавала да се движи* и същевременно се разпадала на парчета.

Ами не спомена повече подробности, а и аз не го разпитвах, само си отбелязах мислено, че купчината от ъгъла вече не се появи в разказа му като подвижен предмет. Някои неща трябва да останат забулени в мълчание, а неведнъж се е случвало милосърдна постъпка да бъде осъдена жестоко от закона. Доколкото разбрах, в мансардата скоро нямало нищо живо; да се остави там каквото и да било мърдащо същество би било чудовищен грях, за който всеки би заслужил вечно проклятие. На мястото на флегматичния селянин всеки друг би полудял; Ами обаче съхранявал разсъдъка си, когато прекрачил прага и заключил прокълнатата тайна. Сега трябвало да се погрижи за Наюм — да го нахрани и да го отведе някъде на лечение.

В мига, когато започвал да слиза по мрачната стълба, чул от долния етаж тъп удар; сторило му се, че дочува и приглушен вик, и той с тревога си спомнил за лепкавата мъгла, която се била плъзнала край лицето му в ужасната стаичка. Чие ли присъствие бил разбудил с влизането и крясъка си? Обзет от смътна боязън, той спрял и чул отдолу нови шумове — да, несъмнено по пода се влачел някакъв тежък предмет; освен това се раздавал гнусен лепкав звук... като някакво отвратително сатанинско мляскане. Трескавото му въображение неволно го свързало с видяното на тавана. Всемогъщи Боже! В какъв неописуем кошмар попаднал? Безсилен да слезе или да отстъпи, той стоял там разтреперан и гледал сенчестия завой на тясната стълба. Сцената се запечатала в мозъка му до най-малката подробност: шумовете, страхотното чувство на очакване, сумракът, стръмните стъпала, и най-вече — Господи помилуй! — бледото, но отчетливо сияние по всичката дървения — стъпала, дъски и греди.

В същия миг отекнало безумното цвилене на коня му, последвано от чаткането на бесен галоп. След малко тропотът на животното и кабриолета заглъхнал в далечината и ужасеният Ами сред мрака на стълбището се питал тревожно какво ли е предизвикало това бягство.

Но имало още нещо. Отвън долетял нов звук, почти като плисък на... вода откъм кладенеца, до който Ами бил оставил коня. Навярно колелата на кабриолета били съборили вътре някой камък... А проклетата стара дървения продължавала да излъчва бледа фосфоресцираща светлина. Боже! Колко древна била къщата! По-голямата част датирала от 1650 година, а покривът — най-късно от 1730.

Сега ясно се чувало пълзенето в долния етаж и Ами здраво стиснал тежката тояга, която бил взел от тавана. Като събрал цялата си смелост, той слязъл, после решително се отправил към кухнята. Ала не се наложило да влиза, защото онова, което търсел, не било вече там. То се задавало насреща му, съхранявайки все още искрица живот. Ами така и не разбрал дали се тътри само, или го влачи някаква външна сила; така или иначе, смъртта вече настъпвала. Всичко било станало през последния половин час, но израждането, посивяването и разпадането изглеждали крайно напреднали. Страшната съсухрена плът се лющела на повехнали късове. Обезумелият Ами не го докоснал, само се взирал с разширени очи в безформената пародия на неотдавнашно човешко лице.

— К'во беше туй, Наюм? К'во беше? — прошепнал той.

И подпухналите напукани устни смогнали да изрекат отговора:

— Нищо не беше... нищо... само цвят... изгаря... студен и влажен, ама изгаря... живее у кладенеца... аз го видях... гаче е пушилка... досущ кат цветята напролет... той, кладенецът, свети нощем... Тад, Мъруин, Дзенас... сичко живо... на сичко смуче живота... онзи камък... да знайш, с него е дошъл... сичко изтрови... онуй, кръглото, дето професорите го измъкнаха от камъка... строшиха го... имаше същия цвят... кат цветята и бурените... сигур е имало и други... семена... семена, дето са поникнали... таз седмица га видях за пръв път... сигур е събрал сила, кат грабна Дзенас... яко момче беше, жизнено... напада ти мозъка и сетне те сграбчва целия... изгаря те... в кладенчовата вода... ти право ми думаше... лоша е водата... Дзенас не се върна от кладенеца... не можеш да се отдръпнеш... тегли те... знаеш, че лошо те чака, а пък не можеш да мръднеш... доста пъти га видях, откак грабна Дзенас... ами Наби де е, Ами?... аз май не съм добре с главата... хич не помня кога й носих ядене... ако не внимаваме, и нея ще грабне... само цвят... понявга нощем и нейното лице има същия

цвят... цвета, дето изгаря и смуче... иде отнейде, дето нещата не са кат при нас... тъй го рече един от професорите... прав е бил... пази се, Ами... той не си е свършил работата... смуче ти живота...

Това било всичко. Говорещото създание не успяло да каже повече, защото се разпаднало окончателно. Ами метнал върху безформените останки една покривка на червени карета и, Олюлявайки се, излязъл през задната врата. Изкачил се по склона до четирите хектара ливади, после се прибрал у дома по северния път и през гората. Не смеел да мине пред кладенеца, от който се бил подплашил конят. През прозореца бил видял, че кръглото зидче е здраво. Значи кабриолетът не бил изкъртил никакъв камък, а плясъкът идвал от нещо друго... нещо, което било скочило вътре, след като довършило горкия Наюм.

Когато се добрал до дома, Ами заварил жена си много изнервена от завръщането на коня с празния кабриолет. Успокоил я, без да дава обяснения, и веднага потеглил към Аркхам да уведоми полицията, че семейство Гарднър вече не съществува. Не се впуснал в подробности, само заявил, че Наюм и Наби (за смъртта на Тадеус вече се знаело) изглежда са станали жертва на същата загадъчна болест, която изтребила добитъка. Добавил, че Мъруин и Дзенас са изчезнали безследно. След безкрайно дълъг полицейски разпит го накарали да придружи до фермата на Наюм трима инспектори, следователя по убийства, съдебния лекар и ветеринаря, който бил лекувал болните животни. Приел крайно неохотно, защото следобедът напредвал, а никак не му се искало да посещава по здрач онова проклето място; все пак компанията на толкова много мъже го поуспокоила.

Шестимата служители последвали кабриолета на Ами с открита карета и след около четири часа стигнали до чумавата къща. Макар да били свикнали с всякакви злокобни гледки, всички били потресени от онова, което открили на тавана и под карираната покривка. Видът на фермата сред сивата пустош вдъхвал страх сам по себе си, ала двете купчинки разпадаща се плът надхвърляли границите на ужаса. Никой не издържал да ги гледа за по-дълго, дори съдебният лекар заявил, че не е останало нищо за изследване; можел обаче да вземе проби и да ги анализира по-късно. Както вече казах, накрая двете стъкленици с прах попаднали в университетската лаборатория, където било направено удивително откритие. Под електроскоп а пробите излъчвали

неизвестен спектър, чиито ивици в много отношения съвпадали със спектъра на странния метеорит. След месец прахът загубил способността да излъчва този спектър; състоял се главно от алкални фосфати и карбонати.

Ако можел да допусне, че спътниците му ще пристъпят незабавно към действие, Ами нямало да спомене и дума за кладенеца. Слънцето залязвало и той искал час по-скоро да се прибере у дома. Но тревожният му поглед неволно се стрелкал към кръглото зидче и когато един от детективите го запитал за причината, той признал, че Наюм дотолкова се боял от нечие гибелно присъствие долу, та даже не бил опитал да потърси там телата на Мъруин и Дзенас. При тия думи полицаите незабавно се заели да доизпразнят кладенеца. Разтреперан от главата до петите, Ами трябвало да чака, докато вадели кофа подир кофа и изсипвали вонящата вода, бърчейки с отвращение носове; накрая Зловонието ги принудило да си запушат ноздрите. Работата траяла по-кратко, отколкото се боял, защото нивото на водата било спаднало необичайно ниско. Излишно е да описвам с подробности какво намерили: Мъруин и Дзенас, разложени почти до скелети; едно куче и един елен в същото състояние; костите на няколко по-дребни животинки. Тинята на дъното изглеждала необяснимо пореста и пълна с мехури; един полицай с прът се спуснал по металните скоби и открил, че може да забие вършината докрай, без да срещне твърдо препятствие.

Нощта вече се спускала и инспекторите донесли фенери от къщата. Като станало ясно, че няма да изкопчат нищо повече от кладенеца, всички влезли в стария хол да пообмислят нещата, докато отвън бледите лъчи на призрачния месец огрявали сивата пустош. Откровено признавали недоумението си — не виждали никакъв щогоде убедителен общ фактор между странното състояние на растителността, неизвестната болест по животните и хората и загадъчната гибел на Мъруин и Дзенас в замърсения кладенец. Вярно, всички били в течение на местните слухове, обаче не могли да повярват в събития, които противоречат на природните закони. Нямало съмнение, че метеоритът бил отровил почвата, ала как да обяснят заболяването на хора и добитък, без да са яли от растенията, поникнали върху тази почва? Дали пък не била виновна водата от кладенеца? Може би. Струвало си да отнесат проба за анализ. Но каква

невероятна лудост била заставила двете момчета да скочат във водата? Сивите съсухрени останки доказвали, че ги е сполетяла една и съща смърт. Защо навсякъде се сблъскали с разпадане и сивота?

Следователят седял край прозореца към двора, затова пръв забелязал светлината над кладенеца. В нощта опустошените земи около фермата изглеждали напоени с още някакво бледо сияние освен лунните лъчи, но тази нова светлина била ясно очертана; тя сякаш излитала от мрачния отвор като лъча на прожектор и се отразявала в локвичките на онова място, където били изсипвани кофите. Имала много странен цвят и докато всички присъстващи се струпвали около прозореца, Ами пак се разтресъл от страх, защото отенъкът на този стълб от зловонни изпарения му се струвал познат. Вече го бил срещал и не смеел да си помисли какво може да означава. Бил го виждал в строшеното топче от метеорита; бил го виждал в кошмарната пролетна растителност; а като че го бил видял и тази сутрин пред прозорчето на таванската стаичка, където се случило премълчаното. Да... цветът се бил мярнал за миг пред прозореца; след това в сумрака край него се плъзнал отвратителен облак от лепкава мъгла... а сетне горкият Наюм бил нападат от нещо със същия цвят... Нали сам го бил казал, преди да умре — като топчето и бурените... После Ами бил чул бягството на коня, плясъка на нещо тежко в кладенеца... а сега този кладенец бълвал към небето сноп бледи лъчи със същия демоничен отенък.

Заслужава да отбележим удивителното присъствие на духа на Ами, който дори при тия потресаващи обстоятелства обърнал внимание на един чисто научен въпрос. Учудвало го, че мъглата, видяна посред бял ден пред прозореца към утринното небе, пораждала у него същото впечатление, както и тия нощни изпарения, очертани като фосфоресцираща мараня на фона на мрачния пейзаж сред пущинака. Това противоречало на природните закони и той си припомнил страшните последни думи на умиращия: „Иде отнейде, дете нещата не са кат при нас... тъй го рече един от професорите...“

В този момент трите коня, вързани за едно хилаво дръвче край пътя, започнали да ритат и да цвилят отчаяно. Кочияшът на каретата се запътил към вратата, за да ги успокои, но Ами го хванал за рамото с разтреперана ръка.

— Не излизай — прошепнал той. — Сичко туй не е за наште умове. Наюм ми рече, че у кладенеца имало нещо, дете ти смуче

живота. Разправяше, че то сигур е дошло от топче, кат онуй в камъка, дето падна миналото лято. Смуче и изгаря, тъй ми рече, а пък е само облак от цвят, досущ кат оназ светлина отсреща, и никой не мое да го разбере що за гяволия е. Наюм мислеше, че то се храни със сичко живо и малко по малко трупа сили. Той го видял миналата седмица. Сигур е нещо, дето иде от много далеч, от небето, тъй го разправяха и професорите за камъка. Кат го знам как изглеждал как убива, Бога ми, не е от нашия свят. От другаде е.

Разколебаните мъже останали на място, а в това време светлината от кладенеца се засилвала и конете цвилели все по-бясно. Последвалите минути били наистина неописуеми. В прокълнатата стара къща царувал ужас; отзад, под сайванта, лежали четири купчинки чудовищни останки — две от къщата и две от кладенеца; отвън черната зееща яма забивала в небето сноп злокобна светлина, породена от гнусната тиня. Ами бил спрял кочияша неволно, без дори да си спомни, че самият той останал незасегнат след срещата си с цветната мъгла в мансардата. Но навярно постъпил правилно. Никой не ще узнае какво дебнело навън през онази нощ; макар че пъкленото проклятие дотогава не било засягало хора със здрав разум, не се знае какво би сторило в последния момент, особено ако се имат предвид непрестанно растящите му сили и явните признаци на съзнателна воля, които скоро проявило под луната и разпокъсаните облаци.

Внезапно един от детективите пред прозореца надал задавен вик. Другите изненадано завъртели глави, после проследили погледа му, който след кратко лутане се приковал към една точка. Всякакви коментари били излишни. Онова, за което толкова често спорели селяните, вече било неоспоримо; ако днес никой в Аркхам не желае да говори за странните дни, то е заради видяното от полицаите през онази нощ и заради мълчаливото им споразумение да го споменават само шепнешком. Най-напред трябва да се подчертае, че в този момент не духал вятър. Все още оцелелите сиви и повехнали стръкове дива горчица, както и ръбовете на отметнатия гюрук, били съвършено неподвижни. И все пак сред този напрегнат свръхестествен покой голите клони на всички дървета из двора се размахвали спазматично, сякаш в безумен епилептичен пристъп се мъчели да одраскат сгрените от луната облаци; гърчели се в конвулсии из отровния въздух, като че



ли ги дърпали с невидими нишки някакви подземни чудовища, гъмжащи под черните корени.

За няколко секунди очевидците затаили дъх. После плътен облак забулил луната и ноктестите силуети на клоните изчезнали за момент. Тогава хората надали сподавен вик на ужас, почти еднакво хрипкав във всички гърла, защото кошмарът не бил изчезнал заедно с гледката на побеснелите клони — след мимолетното съгъстяване на сенките те зърнали как над дървесните корони се гърчат хиляди светещи точки, увенчаващи всяка вейка като огньовете на свети Елм или като огнените езици, които се спуснали над главите на апостолите в деня на Петдесетницата. Чудовищното съзвездие напомняло рояк светулки, танцуващи сатанински хоровод над някакво прокълнато блато; имали онзи неописуем цвят, който Ами познавал прекалено добре и от който се боял най-много. Междувременно снопът фосфоресциращи лъчи над кладенеца ставал все по-ярък, пораждайки у струпалите край прозореца зрители неподвластното на разума чувство за уродливост и неминуема гибел на света. Лъчът вече не светел, а течал, сякаш безформен поток с непознат цвят се изливал от кладенеца право към небето.

Ветеринарят потреперал и пристъпил да залости вратата с потежка летва. Потресеният Ами бил загубил дар слово и трябвало да дърпа спътниците си за ръцете и да сочи с пръст, когато поискал да им покаже как се засилва сиянието на дърветата. Конете цвилели страховито, ала нищо не можело да застави някой от групата да излезе от къщата. Светещите точки по дървесните корони се разгаряли с всяка минута, а разлюлените клони като че се протягали все по-нагоре към небето. Дървените части на кладенеца вече също светели и след малко един от полицаите безмълвно посочил към западната страна на каменната ограда, където били подпрени старите сандъци и кошери — сиянието полазвало и по тях, но кабриолетът и каретата засега изглеждали незасегнати. Ненадейно се раздал трясък и по пътя затропали копита; Ами изгасил лампата, за да не им пречи, и всички видели, че двойката коне са се откъснали и бягат, влачейки каретата.

Произшествието развързало езиците и очевидците разменили шепнешком по някоя смутена фраза.

— Това засяга всичко органично в околността — промърморил съдебният лекар.

Никой не му отговорил, само човекът, който бил слизал в кладенеца, подхвърлил, че прътът трябва да е разбудил някаква безплътна твар.

— Беше ужасно — добавил той. — Нямахме дъно, само тиня, мехури и чувството, че нещо дебне долу.

На пътя конят на Ами продължавал да беснее и оглушителното му цвилене почти заглушавало гласа на неговия собственик, който едва чуто бърбел:

— От този камък е дошло... порасло е у кладенеца... трепало е сичко живо... хранило се е с телата и душите... Тад и Мъруин, Дзенас и Наби, а най-подир и горкият Наюм... Сички са пили вода от кладенеца... то пък е пило сили от тях... иде от другаде, дето нещата не са кат при нас... а сега си заминава, отдето е дошло...

В този момент стълбът от цвят блеснал още по-ярко и придобил някакви смътни фантастични форми, които по-късно всеки очевидец описвал по различен начин; нещастният кон надал пронизителен писък, какъвто никой никога не бил чувал. Всички притиснали ушите си с длани, а ужасеният до призляване Ами отскочил от прозореца. Нямахше думи да ми опише какво е видял... Когато погледнал отново, животното лежало неподвижно под лунните лъчи между строшените теглички на кабриолета. Но стопанинът нямал време да оплаква трагичната му гибел, защото почти в същия миг един от детективите тихичко привлякъл вниманието им към нещо, което ставало в самия хол. След изгасяването на лампата можело да се забележи как бледа фосфоресцираща светлина обхваща цялата стая. Тя проблясвала по широките дъски на дюшемето, по ръба на килима и по черчетата на тесните прозорци, сновяла нагоре-надолу по голите ъглови греди, искряла по лавицата над камината, пълзяла по вратите и мебелите. От минута на минута силата ѝ нараствала и скоро станало ясно, че всяко живо същество трябва незабавно да напусне къщата.

Ами показал на спътниците си задната врата и пътеката, която водела през нивите към четирите хектара ливади. Тръгнали по нея с несигурна крачка, като насън, без дори да смеят да се озърнат, преди да се отдалечат към възвишенията. Пътеката била същински дар на съдбата, защото никой не би дръзнал да излезе в предния двор и да мине покрай кладенеца. Стигало им и това, че заобиколили фосфоресциращия хамбар и сайванта, а после пресекли овощната

градина, където светещите дървета размахвали демонично възлестите си клони; слава Богу, вейките се протягали нагоре. Докато минавали по стария мост над Чапмановия ручей, луната се скрила зад гъсти черни облаци; оттам нататък трябвало да се добират опипом до пасището.

Когато най-сетне се обърнали да погледнат към долината, пред очите им се разкрило страшно зрелище. Цялата ферма била обляна в отвратителния непознат цвят — дърветата, сградите, даже редките треви и бурени, които още не се били поддали на убийствената сивота. Всички дървета протягали към небето клони, увенчани с огнени езици; потоци от същия чудовищен пламък обливали гредите по покривите на къщата, хамбара и навесите. Било като гравюра на Фюсли, обляна от пороя аморфна светлина, от непознаваемото чуждо пъстроцветие, от породената в кладенеца загадъчна отрова, която кипяла, избухвала, опипвала, искряла и се разстиляла със зловещо бълбукане като неопикуема космическа палитра.

Изневиделица чудовищното нещо изригнало нагоре към небето като ракета или метеор, без да остави зад себе си никаква следа; още преди очевидците да нададат смаяни викове, то изчезнало през една кръгла и удивително правилна дупка в облаците. Зашеметеният Ами съзрял съзвездието Лебед — Денеп примигвал над другите звезди — и там незнайният цвят се слял с Млечния път. Внезапен пукот отново привлякъл вниманието му към долината. Само това било, пукот като на строшено дърво, а не експлозия, както твърдели по-късно някои от групата. Резултатът обаче наистина напомнял експлозия, защото в един кратък и наситен миг от прокълнатата ферма блъвнал бляскав вихър от чудовищни искри, който заслепил хората и обсипал зенита с облак от фрагменти, чиито фантастични цветове нямали нищо общо с този свят. Пронизвайки бързо сгъстяващите се мъгли, вихърът последвал изчезналата субстанция и на свой ред се изгубил в небето. В долината оставал само мрак, към който хората не смеели да се върнат; над тях налетял бурен вятър, породен сякаш от черните ледени бездни на междузвездното пространство. С рев и писък бурята блъскала полята и безформените гори като в изблик на космическа ярост; накрая разтрепераните зрители разбрали, че напразно ще чакат нова поява на луната да им разкрие какво е останало от фермата на Гарднър.

Седмината мъже били прекалено изплашени, за да правят каквито и да било догадки — те просто се затътрили към Аркхам по

северния път. Най-потресен от всички, Ами ги помолил да не се връщат право в града, а да го придружат до дома му. Няма сили да се прибере сам през разтърсваните от вятъра гори. Мъчел го споменът за една гледка, която била спестена на другите и която дълги години му вдъхвала толкова непоносим страх, че даже не смеел да спомене за нея. В онзи момент на бурния хълм, когато спътниците му решително се насочвали към северния път, Ами хвърлил последен взор към мрачната долина, където тъй дълго бил живял нещастният Наюм. И сред далечното опустошение видял как нещо се надига безсилно нагоре, само за да рухне тутакси на мястото, откъдето бил изригнал към небето огромният безформен ужас. Било само цвят, нищо повече, ала цвят не от нашата земя. Ако оттогава Ами не е с всичкия си, то е защото разпознал онзи цвят и знаел, че едно последно немощно късче все още дебне в дълбините на кладенеца.

От страшните събития са изминали четиридесет и четири години, но Ами вече не се връщал на прокълнатото място и ще се радва, когато го види да изчезва под вълните на новото водохранилище. Аз също ще се радвам, защото не ми се нрави споменът как се променяше над изоставения кладенец цветът на слънчевите лъчи. Надявам се водата винаги да е дълбока; така или иначе, никога не бих пил от нея. Пък и не вярвам някога да се завърна в околностите на Аркхам...

На следващото утро трима от спътниците на Ами отишли да разгледат развалините на фермата, но всъщност там нямало и развалини. Оставали само тухли от камината, камъни от мазето, разни минерални и метални отломки и кръглото зидче около злокобния кладенец. С изключение на мъртвия кон, който погребали, и кабриолета, който откарали на собственика, наоколо се простирала само прашна сива пустош, където вече нищо не поникнало. Тя и до днес се шири под небето като огромно петно, проядено от киселина, сред ливадите и горите. Малцината смелчаци, дръзнали да я посетят въпреки страховитата селска мътва, са я нарекли „ожарените земи“.

Странни са разказите на местните жители. Още по-странни биха били, ако някой накара университетските специалисти да анализират водата на изоставения кладенец и този сив прах, който сякаш не се разпръсква от вятъра. Ботаниците също би трябвало да проучат рахитичната флора из околностите; може би ще потвърдят мнението на

селяните, че пущинакът напредва с около три сантиметра годишно. Хората твърдят, че напролет има нещо нередно в цвета на околните буренаци, че през зимата дивечът оставя загадъчни дири. Снежният слой там винаги е по-тънък, отколкото другаде. Малкото коне, останали след появата на автомобилите, лесно се подплашват край безмълвната долина; ловците не могат да се доверят на кучетата си, щом наблизат пращното сиво петно.

Разказват още, че тия земи имат зловредно влияние върху мозъка. След смъртта на Наюм мнозина взели постепенно да губят разсъдъка си и нито един от тях не намерил сили да напусне. Тогава всички, които още съхранявали здрав разум, изоставили местността и вече само пришълци опитвали да заживеят в старите порутени ферми. Ала и те скоро напускали; човек понякога се пита какви ли свръхестествени тайни са узнали освен мрачните легенди за магии. Твърдят, че сънищата сред тази уродлива местност били наистина кошмарни, а и самият вид на зловещия затънтен край стига, за да породии най-гибелни фантазии. Никой пътник не е хвърлял поглед към сенчестите клисури, без да изпита смут; с тръпки на страх художниците рисуват тия гъсти гори, чиято тайна тревожи както окото, така и душата. Напускайки къщата на Ами, аз самият изпитах странно чувство — докато здрачът гъстееше, исках да се заоблачи, защото пустите небесни простори вселяваха в душата ми неясен страх.

Не ме питайте за мнение — не знам и толкоз. Чух само разказа на Ами, тъй като хората от Аркхам не желаят да говорят за странните дни, а тримата професори, които изследвали метеорита и цветното топче, вече са мъртви. Според мен, в небесния камък сигурно е имало и други топчета. Едно от тях се е хранило с живите същества из ожарените земи, преди да се завърне към междупланетните пространства, но трябва да има и друго, дебнещо долу, защото твърдо знам, че нещо не беше наред в играта на слънчевите лъчи над кладенеца. Селяните твърдят, че пущинакът се разширява с по няколко сантиметра всяка година, значи навярно се храни с нещо и расте. Но каквато и да е онази стаена твар в кладенеца, трябва да е пленена по някакъв начин, иначе бързо би се разпространила наоколо. Дали не е свързана с корените на дърветата, които размахват клони към небето? Една от местните легенди разказва, че нощем някои стари дъбове светят и се гърчат.

Един Господ знае какво има там. Колкото до материята му, предполагам, че описаното от Ами вещество трябва да е било газ, но такъв, който не признава законите на нашата вселена. Не е рожба на слънцата и планетите, които наблюдаваме с телескопи и фотографски плаки; не е дъх от онези светове, чиито движения и размери нашите астрономи измерват или не успяват да измерят. Просто цвят, който е паднал от космоса — страшен пратеник на безкрайните и безформени пространства отвъд природата, каквато я познаваме; пратеник на пространства, които със самото си съществуване замъгляват разсъдъка и ни парализират с черните си бездни, зейнали от вселената пред боязливия ни поглед.

Не вярвам Ами да ме е лъгал съзнателно, не мисля и че разказът му е плод на безумие, както намекуват местните жители. Нещо страшно е пристигнало с метеорита сред ония хълмове и долини: нещо страшно — макар да не знам в каква степен — все още се спотайва там. Ще се радвам, когато водите го покрият, а дотогава се надявам нищо лошо да не сполети Ами. Толкова дълго е виждал онзи цвят, чието действие е тъй коварно... Защо не е напуснал местността? И колко ясно си спомня последните думи на Наюм: „Тегли те... знаеш, че лошо те чака, а пък не моеш да мръднеш.“

Ами е чудесен старец. Когато екипите започнат работа по водохранилището, ще пиша на главния инженер да го наглежда. Не искам да мисля за Ами като за онова уродливо, съсухрено и сиво чудовище, което напоследък все по-често смущава съня ми.

---

[1] Шекспир В „Макбет“, акт I, действие III (бел.прев.) ↑

## БЕЗИМЕННИЯТ ГРАД

Когато наближих безименния град, разбрах, че над него тегне проклятие. Пътувах под лунните лъчи из страховитата пресъхнала долина и ето че го зърнах да се издига над пясъците, както части от труп могат да се подават над небрежно струпан гроб. Страх излъчваха протритите от старост камъни на този беловлас съвременник на потопа, този прародител на най-древните пирамиди; незрим ореол ме отблъскваше и повеляваше да бягам от злоещите антични тайни, които никой не би трябвало да зърне и никой освен мене не бе посмял да погледне.

Далече в Арабската пустиня, порутен и ням, лежи безименният град, а пясъците на безброй епохи укриват ниските му стени. Навярно е бил такъв, преди още да се положат първите камъни на Мемфис или да се изпекат тухлите на Вавилон. Няма тъй стара легенда, че да му даде име или да напомни как е изглеждал приживе, ала пътници край лагерния огън и старици в шатрите на шейховете нашепват за него, тъй че всички племена го отбягват, без сами да знаят защо. Тъкмо това място е сънувал лудият поет Абдул Ал Хазред в нощта, преди да изпее необяснимия си куплет:

*Не е умряло туй, що вечно ще остане —  
дори смъртта умира в безброй епохи странни.*

Би трябвало да зная, че арабите имат основателни причини да отбягват безименния град, града, за който разказват загадъчни легенди, без да го е видяла жива душа, ала отхвърлих благоразумието и подкарах камилата си през неизбродимата пустош. Аз единствен съм го виждал и затова ничие друго лице не е белязано с тъй грозни белези на ужаса; никой друг не тръгне тъй обречено от нощния вятър, разтърсващ прозорците. Когато наближих в призрачния покой на непробуден сън, той ме погледна, вледенен от лъчите на хладната луна

сред пустинната жега. И щом отвърнах на взора му, аз забравих възторга на находката и спрях камилата на място, за да изчакам зората.

Чаках с часове, додето изтокът просветля, звездите избледнях и сивотата се превърна в розово сияние със златиста дантела околоръст. Чух стенание и зърнах пясъчна вихрушка да тръпне сред древните камъни, макар че небето бе ясно и в необятните пусти простори цареше покой. Сетне над далечния ръб на пустинята слънцето изведнъж подаде пламнало крайче и като го видях през отминаващата малка вихрушка, в трескавото си състояние се поддадох на причудливата мисъл, че от някакви бездънни дълбини долита мелодичен метален звън да поздрави огнения диск, както го поздравява Мемнон от бреговете на Нил. В ушите ми забуча и въображението ми кипеше, докато бавно водех камилата през пясъците към безмълвния каменен град; този град — тъй древен, че не го помнят нито Египет, нито Метро; този град, който единствен сред живите бях видял.

Ту тук, ту там бродех сред безформени основи на сгради и останки от площади, ала не намирах ни фрески, ни надписи, та да разкажат за хората, ако хора наистина са били, защо са издигнали този град и заживели тъй отдавна в него. Някак нездрава бе древността на това място и аз копнеех да срещна признак или доказателство, че градът наистина е строен от човешки създания. В руините определено имаше пропорции и размери, които не ми се нравеха. В багажа си носех доста инструменти и дълго копах сред стените на заличени от времето сгради, но напредвах бавно и не разкрих нищо съществено. Със завръщането на нощта и луната усетих хладен повей, донасящ нови страхове, затуй не посмях да остана в града. И когато напусках античните стени, за да се приготвя за сън, зад мен се сгъсти с въздишка малък пясъчен вихър, налетял над сивите камъни, макар че пустинята беше спокойна под ясната луна.

Призори се събудих от поредица ужасяващи сънища, а в ушите ми звънтеше някакъв метален екот. Видях слънцето да праща ален взор през сетния повей на малка пясъчна буря, увиснала над безименния град, и забелязах колко е спокойно всичко останало наоколо. Отново дръзнах да навляза из тези злокобни руини, които се издуваха под пясъка като дебнещи чудовища, и отново заработих с лопатата, за да диря напразно останки от забравената раса. По пладне си отпочинах, а след това дълги часове разчиствах стените, отколешните улици и



очертанията на почти напълно изчезналите сгради. Виждах, че градът наистина е бил величав, и се питах откъде е идвало това могъщество. Представях си цялото великолепие на една тъй далечна епоха, че дори и Халдея не си я спомня, мислех за обречения Сарнат, издигал се в страната Мнар, когато човечеството било още младенческо, и за града Иб, изсечен от сив камък преди появата на хората.

Ненадейно попаднах на място, където скалният пласт се издигаше над пясъка и образуваше невисока канара; и тук с радост зърнах нещо, което изглежда обещаваще по-ясни следи от допотопния народ. По каменната стена отчетливо личаха грубо издяланите фасади на няколко малки и схлупени скални къщици или храмове, чиято външност би могла да съхрани редица тайни на неизмерно далечни ери, въпреки че пясъчните бури отдавна бяха изличили външните барелефи, ако изобщо е имало такива.

Тъмните отвори пред мен бяха много ниски и задръстени с пясък, но аз разчистих единия и пропъльзах с факла навътре, за да разкрия незнайните му загадки. Видях, че пещерата е храм, съзрях и ясни следи от народа, който бе живял тук и отправял молитви към боговете, преди още пустинята да е станала пустиня. В изобилие се срещаха примитивни олтари, колони и ниши — всички те удивително ниски; и макар че не видях скулптури или фрески, имаше множество необичайни камъни, явно оформени като символи по изкуствен път. Тази схлупеност на изсечената зала беше твърде изненадваща — едва можех да се изправа на колене; същевременно тя имаше толкова обширна площ, че факлата ми разкриваше само част от нея. В някои по-далечни кътчета изтръпвах, без сам да зная защо; отделни олтари и камъни като че криеха намеци за забравени ритуали с ужасна, отблъскваща, необяснима същност и ме караха да се питам що за хора биха създали и посещавали подобен храм. След като разгледах цялата вътрешност на залата, аз пак изпъльзах навън, обладан от жадното нетърпение да узная какво ли ще разкрият и другите светилища.

Нощта бе приближила, ала осезаемите находки правеха любопитството ми по-силно от страха, затова не побягнах от дългите лунни сенки, които ме бяха възпрели при първия ми поглед към безименния град. В здрача разчистих още един отвор и с нова факла пропъльзах навътре, откривайки пак безформени камъни и смътни символи, но не и нещо по-различно от видяното в другия храм. Залата

беше също тъй ниска, само че не толкова широка, и свършваше с много тесен коридор, задръстен от сумрачни и загадъчни олтари. Тършувах из тия олтари, когато свистенето на вятъра и ревът на камилата отвън нарушиха безмълвието и ме привлякоха да проверя какво е подплашило животното.

Луната ярко сияеше над първобитните руини и огряваше гъст облак от пясък, понесен изглежда от мощен, но вече затихващ повея някъде покрай канарата пред мен. Разбрах, че именно този мразовит пясъчен вихър е подплашил камилата, и се канех да я отведа на завет, когато случайно вдигнах очи и видях, че по върха на скалата няма никакъв вятър. Това ме озадачи и възбуди прежните страхове, ала веднага си спомних внезапните местни вихрушки, които вече бях усетил по изгрев и залез слънце, и реших, че явлението е нормално. Стигнах до извода, че течението идва от някоя скална пукнатина, свързана с дълбока пещера, и проследих с поглед политналия пясък, за да открия източника; скоро разбрах, че вятърът идва от далечния, едва забележим черен отвор на някакъв храм южно от мене. Борейки се с напора на задушливия пращен облак, закрачих към храма и колкото повече приближавах, толкова по-високо над другите се издигаше той, а и входът му не бе тъй задръстен от спечен пясък. Бих влязъл веднага, ако страхотната сила на ледения въздушен поток не заплашваше всеки миг да изгаси факлата. Вихърът изригваше бясно от мрачната врата, подмяташе пясъка със зловеци въздишки и се разсейваше сред безумните руини. Не след дълго вятърът отслабна и прахът взе постепенно да се успокоява, докато накрая отново настана тишина; но сред призрачните камъни на града сякаш още се спотайваше нечие присъствие и когато погледнах луната, стори ми се, че тя потръпва като отражение в неспокойни води. Необяснимо силен страх ме обземаше, ала и той не успя да потисне жаждата за изумителни открития; щом вятърът стихна окончателно, аз прекрачих прага на мрачната зала, която го бе породила.

Както бях предполагал по външния вид, този храм се оказа по-просторен от предишните; навярно представляваше естествена пещера, след като докарваше ветрове от някоя отдалечена местност. Тук можех да се изправа в цял ръст, но виждах, че камъните и олтарите са също тъй ниски, както в останалите храмове. По стените и свода съзрях за пръв път неясни следи от изобразителното изкуство на

древната раса — странни виещи се ивици от почти напълно изронена и избеляла боя; а върху два от олтарите забелязах с нарастващо вълнение плетеница от майсторска вита резба. Когато надигнах факлата, очертанията на тавана ми се сториха изумително правилни, за да бъдат естествени, и аз се запитах откъде ли са започнали работата си древните каменоделци. Инженерните им умения изглеждаха доста големи.

После един по-ярък проблясък на причудливите пламъци разкри онова, що дирех — отвора към далечните бездни, откъдето бе долетял внезапният вихър; примаял от вълнение видях, че това е малка и несъмнено изкуствена врата, изсечена в плътната скала. Протегнах факлата навътре и съгледах мрачен тунел със заоблен свод, прихлупил стълбище с дребни, нагъсто подредени и грубо издялани стъпала, които се спускаха стръмно надолу. Никога не ще залича от сънищата си тия стъпала, защото за зла участ узнах смисъла им. Но в онзи момент не знаех дали да ги наричам стъпала, или просто несигурни опори за шеметното слизане. Безумни мисли бушуваха в мозъка ми и предупредителните слова на арабските пророци сякаш долетяха сами над пустинята, изменили пътя от земите на хората до безименния град, за който човек не смее да запита. И все пак аз се поколебах само за миг, преди да прекося портала и да започна предпазливото спускане с краката напред по стълбището на тесния коридор.

Само в страшните видения на наркотика или в трескавия кошмар би могъл някой друг да преживее подобно слизане. Безконечният тесен проход водеше все надолу като злокобен кладенец на призраците, а факлата, която държах над главата си, не можеше да освети незнайните дълбини, към които пълзях. Изгубих нишката на часовете и забравих да поглеждам часовника, ала се ужасявах при мисълта какво разстояние трябва да съм преодолял. Срецах промени в наклона и посоката; веднъж попаднах на дълъг равен участък, където трябваше да се провирам с краката напред по каменния под, отмятайки зад главата си ръката с факлата. Мястото не ми стигаше дори за да коленича. После пак започнаха стръмните стъпала и когато примигващата факла изгасна окончателно, аз продължавах все тъй да се тътря надолу. Не вярвам да съм обърнал внимание кога точно е станало, защото когато забелязах, ръката ми несъзнателно издигаше безполезната дръжка, като че още се надявах на пламъка. Разсъдъкът

ми бе отстъпил място на онзи инстинктивен копнеж за незнайното и загадъчното, който ме е превърнал в бродник по широкия свят и непредпазлив посетител на далечни, древни и забранени места.

Сред мрака в съзнанието ми прелитаха откъси от любимата ми съкровищница на демонознанието, редове от безумния арабин Ал Хазред, абзаци от апокалиптичните кошмари на Дамаскиус и обвеяни с позор изречения от бълнуванията в „Образ на света“ от Готие дьо Мец. Повтарях причудливи цитати, бръщолевех за Афрасиаб и демоните, що плавали подир него по течението на Окс, а сетне заповтарях отново и отново фраза от разказите на лорд Дънсани: „... неотразимата чернота на бездната“. Веднъж, когато спускането стана изумително стръмно, изрецитирах напевно откъс от Томас Мур, докато страхът ме застави да млъкна:

*Хранилище на мрака чер,  
от зла безлунна нощ събран  
в отровен вещерски казан.  
Над бездната глава склоних  
да разбере човешки крак  
дали е стъпвал и видях  
безкрайни лъскави стени  
като покрити с черен лак.  
Оттам Смъртта изпраща страх  
по лепкав и злокобен бряг.*

Времето бе престанало да съществува, когато нозете ми пак докоснаха равен под, и аз се озовах в ново помещение, малко по-високо от двата предишни храма, които сега бяха останали нейде безкрайно далече над мен. Мястото не стигаше, за да се изправя, но можех да се надигна на колене и да тършувам пипнешком наоколо. Скоро разбрах, че съм попаднал в тесен коридор, покрай чиито стени се редяха дъсчени сандъци със стъкла откъм вътрешната страна. Потръпнах пред мисълта за онова, което би следвало от факта, че докосвам стъкло и полирано дърво в тая прастара бездна. Сандъците явно бяха подредени на равни интервали от двете страни на коридора и имаха издължена правоъгълна форма, болезнено близка до формата на

ковчег. На два-три пъти опитах да изместя някой от тях за позадълбочено изследване, но открих, че са здраво прикрепени.

След като установих, че коридорът е дълъг, аз се затътрих напред в причудливия пълзящ бяг, който би изглеждал ужасен, ако нечие око можеше да ме зърне сред мрака; от време на време се отклонявах към едната или другата страна, за да опипам обкръжението и да се уверя, че стените и редиците от сандъци продължават в същата посока. Човек е толкова привикнал да мисли със зрителни образи, че аз почти забравих тъмата и си представях безкрайния монотонен коридор с нисък таван и стени от дърво и стъкло — представях си го тъй ясно, сякаш го виждах. И после, в един миг на неописуемо вълнение, наистина го видях.

Не знам кога фантазията ми се е преляла в истинска гледка, ала отпред се появи постепенно просветляващо сияние и внезапно аз осъзнах, че виждам смътните очертания на коридора и сандъците, разкрити от някаква непозната подземна фосфоресценция. За малко всичко беше точно, както си го въобразявах, тъй като сиянието едва мъждукаше; но продължавайки да се влача механично към все поясната светлина, аз осъзнах, че фантазията ми е била само бледо отражение на реалността. Този проход не беше недосягана реликва като храмовете в града над мен, а паметник на най-великолепно и екзотично изкуство. Богати, ярки и дръзко фантастични образи и картини оформяха непрекъсната плетеница от стенописи с неподвластни на описание контури и багри. Сандъците бяха от странно златисто дърво с предни стени от изящно стъкло, а вътре лежаха мумифицираните тела на създания, надхвърлящи по уродливост и най-хаотичните човешки видения.

Не е по силите ми да ви предам и най-слаба представа за тия чудовища. Те бяха от рода на влечугите и телесните им очертания напомняха ту крокодил, ту тюлен, но най-често в тях нямаше нищо познато за натуралиста или палеонтолога. Размерите им бяха близки до тези на дребен човек, а предните лапи завършваха с деликатни израстъци, поразително наподобяващи човешки длани и пръсти. Но най-странни от всичко бяха главите им, чиито контури нарушаваха всички известни биологични принципи. Те не можеха да бъдат сравнени с нищо — наведнъж ми хрумваха сравнения с котка, булдог, митичен сатир и човешко същество. Самият Юпитер не е имал тъй

колосално и изпъкнало чело, ала рогата, липсата на нос и крокодилската челюст поставяха тези твари извън всички установени категории. Известно време се съмнявах в реалността на мумиите, почти готов да заподозра, че са изкуствени идоли, но скоро реших, че наистина са някакъв древен вид, живял едновременно с младостта на безименния град. Като връх на уродливостта им, повечето бяха пищно натруфени в най-скъпи тъкани и щедро украсени с накити от злато, скъпоценни камъни и неизвестни лъскави метали.

Тия пълзящи твари трябва да бяха играли твърде важна роля, защото заемаха първо място сред безумната плетеница от фрески по стените и свода. Художникът ги бе изобразил с ненадминато майсторство в някакъв техен свят, където разполагаха с градове и градини, приспособени за размерите им; не можех да прогоня натрапчивата мисъл, че картинната им история е алегорична и навярно изобразява възхода на расата, която ги е обожавала. Тези същества, казвах си аз, са били за народа на безименния град това, което е била вълчицата за Рим или животните-тотеми за индианските племена.

От тази гледна точка можех в най-общи черти да проследя удивителната епопея на безименния град, разказа за могъща крайбрежна метрополия, царувала над света, преди Африка да се издигне от вълните, за отчаяните борби, когато морето отстъпило и пустинята пропълзяла към плодородните долини. Видях войни и победи, смутове и поражения, а след това страшната борба срещу пустинята, когато хиляди хора — представени тук алегорично чрез уродливите влечуги — били принудени да си пробиват път надолу през скалите към някакъв друг свят, за който говорели пророците им. Всичко бе изрисувано ярко, странно и в същото време реалистично, а връзката на изображенията със страховитото ми спускане не подлежеше на съмнение. Аз дори разпознавах отделните проходи.

Пълзейки по коридора към все по-ярката светлина, видях последните сцени на картинната епопея — как незнайната раса се сбогува с безименния град и долината, където е живяла десет милиона години, как душите се свиват при мисълта да напуснат места, тъй дълго обитавани от телата; по тия места се бяха заселили подир чергарски живот в младините на света и бяха изсекли в девствената скала онези първобитни светилища, в които не преставаха да възнасят молитви. С разсейването на мрака можех да разглеждам стенописите

по-внимателно и като си напомнях, че влечугите трябва да представляват неизвестните хора, размишлявах за обичаите на безименния град. Много неща бяха своеобразни и необясними. Цивилизацията им бе създала азбучна писменост, явно стоеше на по-високо стъпало от неизмеримо по-късните цивилизации на Египет и Халдея, ала имаше и странни пропуски. Не можех да открия например изображения на мъртъвци или погребални ритуали, освен онези, свързани с войни, насилие или епидемии; питах се откъде ли идва нежеланието им да признаят естествената смърт. Те сякаш бяха подхранвали като утешителна илюзия идеала за безсмъртие.

Още по-близо до края на коридора бяха изрисувани изключително живописни и екстравагантни сцени: от едната страна изгледи на изоставения и рухващ безименен град, и в контраст с тях — странното ново райско царство, към което расата си бе издълбала път през камъка. На тези изгледи градът и пустинната долина се представяха винаги под лунните лъчи, златист ореол се рееше над рухналите стени и разкриваше отчасти великолепно съвършенство на миналите времена, изобразено от художника с мъгляви призрачни щрихи. Райските сцени бяха едва ли не прекалено екстравагантни, за да им повярвам; предлагаха потаен свят на вечна светлина, изпълнен с величествени градове сред ефирни хълмове и долини. Най-накрая видях фрески, които сметнах за упадък на художественото творчество. Картините бяха нескопосани и далеч по-странни, отколкото и най-причудливите предишни сцени. Те сякаш проследяваха бавното западане на древния народ, съчетано с растяща ненавист към външния свят, откъдето ги бе прокудила пустинята. Човешките фигури — все така представяни чрез свещените влечуги — като че се изхабяваха постепенно, а духът им, изобразен във въздуха на лунната нощ над руините, продължаваше да расте. Съсухрени жреци, изрисувани като влечуги в пищни одежди, проклинаха въздуха на горния свят и всички, които го дишат; една ужасяваща финална сцена показваше първобитен човек, може би пътешественик от древния колонен град Ирем, разкъсан на парчета от членове на древната раса. Спомних си колко се боят арабите от безименния град и бях доволен, че по-нататък имаше само голи сиви стени и свод.

Увлечен в плетеницата от исторически стенописи, бях приближил съвсем до края на ниския тунел и сега забелязах портата, през която

долиташе фосфоресциращата светлина. Пропълзях към нея и нададох вик на върховно изумление пред онова, що лежеше отвъд — вместо нови и по-светли зали зърнах само безгранична пустота, изпълнена с равномерно сияние, каквото човек може да си представи, ако погледне надолу от Еверест към огрените от слънце мъгли. Зад мен коридорът беше тъй тесен, че не можех да се изправа в него, пред мен се простираше безпределно лъчезарно подземие.

От тунела към бездната се спускаше стръмно стълбище — множество малки стъпала, напомнящи онези от мрачните тунели, по които бях минал — но само след няколко метра светещите изпарения закриваха всичко. Край лявата стена на коридора беше отметната масивна, невероятно дебела бронзова врата, украсена с фантастични барелефи, която можеше със затварянето си да раздели този лъчист вътрешен свят от скалните проходи и зали. Гледах каменните стъпала и не намирах смелост да продължа по тях. Докоснах отворената медна врата, но не успях да я помръдна. Тогава се проснах по очи на каменния под и през пламналия ми ум се занизаха невероятни размисли, които дори мъртвешкото изтощение не можеше да пропъди.

Както лежах със затворени очи, отдаден на разсъждения, започнах да си припомням с нов и страховит смисъл много неща, зърнати мимолетно по стенописите — изображения на безименния град в разцвета на славата, растителността из долината край него и далечните земи, към които пътували неговите търговци. Озадачаваше ме всеобщата и очебийна употреба на алегоричните влечуги и почвах да се питам защо е трябвало да се спазва тъй строго дори в най-важните исторически фрески. На стенописите безименният град бе показан в умалени пропорции, подходящи за влечугите. Питам се какви ли са били истинските размери на величието му и известно време размишлявах над някои странности на руините, които бях забелязал преди. С любопитство си спомних ниските сводове на първобитните храмове и подземния коридор, несъмнено изсечени в този си вид поради преклонението пред обожествяваните влечуги, макар че това е принуждавало богомолците да се провират навътре с пълзене. Навярно даже религиозните ритуали бяха извършвани пълзешком, в подражание на грозните твари. Обаче никаква теология не можеше да обясни защо хоризонталните тунели в тия страховити подземия трябва да бъдат също тъй ниски, както храмовете — а понякога и по-ниски,



след като не можех да се изправа на колене. Мислейки за пълзящите създания, чиито отвратителни мумифицирани останки лежах толкова близо до мен, аз усетих тръпките на нов страх. Странно нещо са неволните хрумвания и сърцето ми се сви, когато осъзнах, че ако не броя злочестия първобитен човек, чиято гибел изобразяваше последната фреска, аз съм единственото човешко същество сред безбройните реликви и символи на прастария живот.

Но както винаги се е случвало в моето странно скиталческо съществуване, любопитството скоро прогони страха, защото светещата бездна и онова, което можеше да крие, бяха загадка, достойна за най-големия изследовател. Не се съмнявах, че в края на удивително тесните стъпала ще открия свят на изумителни мистерии и се надявах там да срещна най-сетне човешките изображения, които липсваха в картините по стените на коридора. Досегашните фрески обещаваха невероятни градове и долини в това подземно царство и във фантазията си аз вече виждах какви богати, колосални руини очакват да стъпя сред тях.

Всъщност страховете ми бяха свързани по-скоро с миналото, отколкото с бъдещето. Намирах се в безнадеждно положение сред тесния коридор, изпълнен с мъртви влечуги и допотопни фрески, бях на километри под белия свят и гледах към нов свят на призрачно сияние и мъгли, ала дори физическият ужас на ситуацията не можеше да се сравни с убийствения страх пред бездънната древност на гледката и стаените в нея духове. От първичните камъни и скалните храмове на безименния град сякаш лъхаше неподвластна на измерение античност, а дори и най-късните образци от удивителните карти по стенописите показваха забравени от човека океани и континенти, само тук-там се мяркаха смътно познати очертания. Никой не би могъл да каже какво е станало през геологическите епохи подир онзи миг, когато картините свършваха и расата, отричала смъртта, бе принудена неохотно да потъне в мрак и тлен. Из тия пещери и в светлото царство отвъд някога бе кипял живот; сега бях насаме с многозначителните реликви и тръпнех при мисълта за безбройните хилядолетия, през които тия останки са бдели на безмълвна и забравена стража.

Внезапно усетих нов пристъп на онзи страх, който периодично ме обземаше, откакто зърнах за пръв път страховитата долина и безименния град под хладните лунни лъчи. Въпреки изтощението си

трескаво се надигнах и сядайки, хвърлих поглед назад по мрачния коридор към тунелите, които се издигаха до външния свят. Чувствата ми напомняха тревогата, заради която отбягвах нощем безименния град, и бяха колкото остри, толкова и необясними. След миг обаче изпитах още по-силно потресение под формата на първия отчетлив звук, нарушил абсолютното безмълвие на тия гробовни дълбини. Това бе дълбоко и глухо стенание, издавано сякаш от далечна тълпа от прокълнати души, и долиташе от посоката, в която гледах. Силата му бързо нарастваше, скоро затътна зловещо из niskия тунел и в същото време усетих да ме обвява все по-силно течение от хладен въздух, идващ пак откъм тунелите и града над тях. Докосването на този въздух като че възстанови душевното ми равновесие, защото веднага си припомних внезапните пориви на вятъра край отвора на бездната по изгрев и залез слънце, нали тъкмо един от тях ми бе разкрил потайните тунели. Погледнах часовника си, разбрах, че изгревът приближава, и стегнах мускули, за да устоя на бурята, която се носеше надолу към подземния си дом, също както бе избликнала от него привечер. Страховете ми пак се разсеяха, защото естествените явления лесно прогонват мрачните размисли за незнайното.

Все по-безумно се лееше пищящият, стенещ вятър към бездната в земната утроба. Отново се проснах по очи и безсилно се вкопчих в пода от страх да не бъде пометен през отворената порта във фосфоресциращата бездна. Не бях очаквал подобна стихия и когато осъзнах, че тялото ми наистина се плъзга към пропастта, хиляди нови ужаси и страхове изпълниха въображението ми. Злобата на вихъра пораждаше неописуеми фантазии; треперейки, отново се сравнявах с единствения човешки образ в този страхотен коридор — човекът, разкъсан на парчета от безименната раса — защото в пъклените удари на бурята сякаш дебнеше отмъстителна злоба, бясна и неистова в своето безсилие. Мисля, че към края крещях отчаяно — бях почти обезумял — но и да съм крещял, писъците ми чезнеха в адската гълчава на виещите ветрени призраци. Опитвах се да пълзя срещу невидимия убийствен поток, ала дори не успявах да устоя на място и бавно, неумолимо се плъзгах към незнайния свят. Най-сетне разсъдъкът ми навярно не е издържал, защото помня, че взех да бръщолевя отново и отново необяснимия куплет на лудия арабин Ал Хазред, който някога сънувал безименния град:

*Не е умряло туй, що вечно ще остане —  
дори смъртта умира в безброй епохи страни.*

Само мрачните и умислени божества на пустинята знаят какво се е случило в действителност — какви неописуеми мъки и изпитания са съпроводили катеренето ми из мрака и кой благосклонен дух ме е извел към живота, където съм обречен вечно да помня и да тръпна от нощния вятър, додето сетната забрава — или нещо по-лошо ме позове. Чудовищно, неестествено, поразително бе видяното — прекалено несъвместимо с нашите представи, за да го повярва човек, когато и да било, освен в прокълнатото безмълвие на среднощните часове, когато сънят бяга от клепките.

Казах вече, че яростта на прииждащия вихър беше адска, неистова и че в гласовете му грозно тътнеше накипялата злоба на опустошени хилядолетия. Откъм тунела тия гласове продължаваха да звучат хаотично, ала след малко в пламналия ми мозък се зароди идеята, че зад мен те стават членоразделни; и ето че там, долу, в гробницата на мъртъвци отпреди неизброими епохи, дочух призрачни закани и клетви на странни езици. Извърнах глава и върху светлия етер на бездната видях очертано онова, което не можех да различа в здрача на коридора — кошмарна орда от литнали дяволи; изкривени от ненавист, уродливи, полупрозрачни демони от расата, която вече познавах безпогрешно — пълзящите влечуги на безименния град.

И едновременно със затихването на вятъра бях обгърнат от злокобния мрак на земните недра, зад последната твар огромната бронзова врата се затръшна с оглушителен метален звън, музикалното ехо се надигна и полетя към далечния свят да поздрави изгряващото слънце, както го поздравява Мемнос от бреговете на Нил.

# **СЯНКА НАД ИНСМУТ**

# I

През зимата на 1927–28 година служителите на федералното правителство извършиха странни секретни проучвания из определени места в старото морско пристанище Инсмут, щат Масачузетс. Обществеността узна за това едва през месец февруари, когато бе проведена акция от хайки и арести, последвани от целенасоченото взривяване и изгаряне — разбира се, със съответните предпазни мерки — на огромен брой порутени, проядени от червеи и смятани за запустели къщи покрай изоставените кейове. По-доверчивите души сметнаха случая за пореден яростен сблъсък в периодично припламващата война срещу алкохола.

По-прозорливите читатели на новините обаче бяха изненадани от поразително големия брой арести, необичайното количество полицейски сили, включени в акцията, и завесата от тайнственост около съдбата на задържаните. Не се съобщаваше за съдебни процеси или поне за определени обвинения; нито един от арестуваните не се появи след събитията в никой от нормалните държавни затвори. Дадени бяха мъгляви изявления за епидемии и концентрационни лагери, а по-късно се спомена за разсредоточаване из разни военни и флотски затвори, но слуховете така и не се превърнаха в нещо конкретно. Що се отнася до Инсмут, той бе едва ли не обезлюден и дори в днешно време признаците на живот в града се възстановяват мъчително бавно.

Оплакванията на множеството либерални организации доведоха до дълги поверителни разговори и посещения на група техни представители в някои неуточнени лагери и затвори. Впоследствие въпросните организации проявиха учудваща пасивност и сдържаност. Вестникарите се оказаха по-несговорчиви, но в крайна сметка изглежда се съгласиха да окажат безрезервна подкрепа на правителството. Само едно издание — таблоидно вестниче, на което никой не обръщаше внимание поради нелепите му политически позиции — спомена за подводницата, която изстреляла целия си

торпеден заряд надолу, към морската бездна отвъд Дяволския риф. Това сведение, дочуто случайно в някаква моряшка кръчма, изглеждаше изсмукано от пръстите, тъй като niskият черен риф се намира чак на миля и половина от Инсмутския залив.

Из областта и съседните градчета се предаваха от ухо на ухо доста слухове, но навън не излизаше почти нищо. Около век хората говореха за умирация, полузапустял Инсмут, тъй че нищо ново не можеше да е по-невероятно и грозно от онова, което се шепнеше и намекуваше с години наред. Нямаше нужда да се оказва натиск върху местните жители — по силата на редица обстоятелства те отдавна бяха станали мълчаливи и потайни. При това наистина знаеха твърде малко, тъй като по суша просторите на диви и безлюдни солени блата откъсват Инсмут от съседните области.

Но накрая възнамерявам да наруша негласното табу върху тази тема. Действията на властите, убеден съм, бяха толкова резултатни, че освен потресение и погнуса не би имало никаква друга вреда за обществото от намека ми за онова, което откриха ужасените участници в окупацията на Инсмут. Освен това направените разкрития могат да имат и някакво друго обяснение. Не знам каква част от цялата история стана мое достояние, а имам причини да избягвам по-задълбочените проучвания, но връзката ми с тази афера беше по-тясна от чиято и да било, а впечатленията, които пазя, могат тепърва да ме тласнат към драстични мерки.

Аз съм онзи, който с безумен бяг се спаси от Инсмут в ранните утринни часове на 16 юли 1927 година и чиито тревожни призови за правителствена анкета и незабавно действие доведоха до вече упоменатия епизод. Охотно мълчах, докато аферата беше още свежа и не напълно изяснена, но днес, когато всичко се е превърнало в стара история, лишена от привлекателност за обществения интерес и любопитство, изпитвам странното желание да разкажа шепнешком за няколкото страховити часа в онова злокобно и мрачно пристанище на смъртта и богохулната ненормалност. Самото споделяне ми помага да си възвърна вярата в собствения си разсъдък, да се успокоя, че не съм се оказал просто първата жертва на някаква заразна и кошмарна масова халюцинация. Помага ми също да взема решение относно една предстояща ужасна крачка.

Никога не бях чувал за Инсмут преди навечерието на деня, в който го видях за пръв и — засега — последен път. По случай пълнолетието си бях потеглил на туристическа обиколка из Нова Англия — с познавателна, антикварна и генеалогическа цел — смятах да прекося направо от стария Нюбърипорт до Аркхам, откъдето произхождам по майчина линия. Нямах кола и пътувах с влак, теснолинейка или автобус, избирайки винаги най-евтиния маршрут. В Нюбърипорт ми казаха, че ще е най-добре да взема влака за Аркхам; за съществуването на Инсмут узнах едва на билетната каса, когато почнах да мърморя за скъпите цени. Набитият, хитровато усмихнат касиер, у когото акцентът издаваше далечния прищълец, изглежда се трогна от стремежа ми към икономия и предложи съвет, който не бе споменал нито един от предишните ми събеседници.

— Може да вземете стария автобус, предполагам — колебливо каза той, — обаче местните не го обичат много-много. Минава през Инсмут — сигурно сте чували — та затова не се качват хората. Шофира един тип от Инсмут, Джо Сарджънт, но отгук не помня да е имал клиент, а май и в Аркхам е същото. Чудя се как я свързва. Сигурно не е скъпчия, обаче не помня да съм виждал в автобуса повече от двама-трима пътници — все инсмутчани. Потегля от площадчето пред аптеката на Хамънд в десет сутринта и седем вечерта, ако не си е сменил разписанието напоследък. Не съм се качвал, но таратайката изглежда едва крета.

Така чух за пръв път мрачното име на Инсмут. Всъщност би ме заинтригувало всяко споменаване на град, който не е отбелязан на картите и не е включен в новите издания на пътеводителите, а странните намеци на касиера разпалиха още повече любопитството ми. Ако един град може да породи подобна неприязън из околностите, помислих си аз, значи трябва наистина да е твърде необичаен и достоен за вниманието на туриста. Щом се намираше преди Аркхам, значи щях да спра в него — и затова помолих служителя да ми разкаже за този град. Той заговори сдържано и отмерено, явно с чувството, че стои над слуховете, които преповтаря.

— Инсмут ли? Право да си кажа, странно е това градче край устието на река Манъксет. Едно време е било доста голям град и важно пристанище преди войната през 1812 година, но съвсем е западнало през последните стотина години. Вече няма железопътна връзка —

основните линии никога не са минавали оттам, а теснолинейката от Раули беше спряна преди години. Празните къщи май са повече от хората, пък и няма никакъв сериозен поминък освен улова на риба и омари. Кажич-речи всичко купуват оттук или ходят до Аркхам и Ипсуич. Имали са навремето разни фабрички, обаче днес нищо не е останало освен една рафинерия за злато, а и тя едва крета. Е, някога е била голяма работа. Собственикът, старият Марш, внук е на Обид Марш, основател на бизнеса, сигурно е по-богат от Крез. Разправят, че на дърти години бил хванал кожна болест или нещо подобно, та затова не се мяркал пред хората. Майка му, казват, била чужденка — от южните морета, ако не се лъжа — тъй че се вдигнала голяма шумотевица, когато преди петдесет години се оженил за момиче от Ипсуич.

Те, тукашните, все гледат с подозрение към ония места и се мъчат да скрият, ако имат инсмутска жилка. Но мене ако питате, децата и внуците на Марш са си хора като хора. Показвали са ми ги на улицата... макар че като стана дума, сецам се, че по-големите синове не са се мяркали напоследък. Стареца изобщо не съм го виждал. И да се чуди човек какво толкова им е направил Инсмут? Мене слушайте, младежо, не вярвайте много на тукашните хора. Трудно отварят уста, но отворят ли я, не можеш я запуши. Доколкото знам, през последните сто години все ги плещят разни за Инсмут — или по-точно шушукат — и щом споменат за него, треска ги тресе от страх. Има да се смеете, като чуете някои истории — че капитан Марш имал вземане-даване с дявола и водел адски изчадия да се заселват в Инсмут или пък че около 1845 година случайно се разчуло за някаква сграда край кейовете, където се прекланяли пред сатаната и организирали ужасни жертвоприношения. Аз обаче съм родом от Пантън, щата Върмонт, та не се хващам на тия въдици. Да чуете само какво говорят някои кореняци за крайбрежния риф — Дяволския риф му викат. Той се издига доста над водата и даже приливът едва-едва го закрива, но все пак не може да се нарече остров. Според мълвата понякога се виждали цели легиони дяволи да лежат по скалите или да сноват около някаква пещера, близо до върха на рифа. Те, тия нащърбени камънаци, са дълги около една миля и преди да западне корабоплаването, моряците ги заобикаляха отдалече. Моряците, дето не са от Инсмут, искам да кажа. Между клюките за стария капитан Марш има и такава, че понякога



нощем при отлив плавал нататък. Може да е плавал, щото мене ако питате, скалната формация е интересна, а не е изключено да е търсел пиратски съкровища и даже да ги е намерил, но според слуховете там си правел сделки с демоните. Мисля си, че общо взето май тъкмо от капитана е тръгнала лошата слава на рифовете. Това е било преди голямата епидемия през 1846 година, която отнесла над половината жители на Инсмут. Така и не се изяснило докрай каква е бедата, но сигурно корабите са докарали някаква чуждестранна болест от Китай или другаде. Лоша работа трябва да е било — избухнали бунтове, имало и разни други страхотии, дето така и не се разчули в подробности извън града — и когато всичко свършило, Инсмут бил ужасно съсипан. До днес не се е оправил — сега едва ли наброява повече от 300 — 400 жители. Но всъщност зад цялата тая неприязън се крият най-обикновени расови предразсъдъци — и лично аз не бих осъждал никого за това. Сам ги мразя и кракът ми няма да стъпи в онзи град. Сигурно знаете — макар че по приказката ми се струва да сте западняк — че корабите от Нова Англия доста са се отбивали из разни странни пристанища в Африка, Азия, Южните морета и прочие и понякога са довеждали насам странни и уродливи люде. Вероятно сте чували за моряка от Салем, дето се прибрал с жена китайка, а може би знаете и това, че някъде по нос Код още живеят шепя туземци от островите Фиджи. Е, сигурно и в Инсмут е ставало нещо такова. Градчето винаги е било откъснато от областта с всичките тия блата и рекички, тъй че не знаем кое как е, но няма съмнение, старият капитан Марш трябва да е докарал някой и друг урод през дващестте и трийсетте години на миналия век, когато притежавал три търговски кораба. В днешните инсмутчани отдалече си личи чуждата жилка — не знам как да го изразя, но още щом ги видиш, и те полазват тръпки. Ще го забележите и у Сарджънт, ако се качите на автобуса. Някои от тях имат странно сплескани глави и изпъкнали втренчени очи, които сякаш никога не мигат, а и с кожата им нещо не е наред. Груба е някак си, като келява, а отстрани на шията е суха и сбръчкана. Оплешивяват още от младини. Колкото повече остаряват, толкова по-зле изглеждат. Всъщност, не помня да съм виждал старец от онзи край. Сигурно умират, като се погледнат в огледалото! Животните ги мразят — преди да се появят автомобилите, имаха сума неприятности с конете. В Аркхам и Ипсуич никой не иска да си има работа с тях, пък и те се

държат настрана, когато идват насам, или когато някой иде да лови риба в техни води. Все съм се чудил как гъмжи от риба в Инсмутския залив, а другаде нищичко не се хваща, ама опитай само да хвърлиш мрежата там и веднага ще те прогонят! Едно време пътуваха дотук с влака — ходеха пеш чак до Раули, за да го хванат, след като им прекъснаха линията — обаче сега пътуват с автобуса. Да, има хотел в Инсмут, „Гилман хаус“ му викат, но не вярвам да е нещо свястно. Не ви съветвам да разчитате на него. По-добре се настанете тук и вземете сутрешния автобус утре в десет; оттам пък можете да хванете вечерния курс за Аркхам в осем. Преди една-две години някакъв фабричен инспектор преспа в „Гилман“ и после все намекуваше разни неприятни работи за заведението. Изглежда, странен народ се настанява там, защото в някои стаи — макар че повечето били празни — онзи тип чул гласове, от които го побивали тръпки. Според него говорели на чужд език, но казваше, че най-страшен бил един глас, дето се обаждал от време на време. Звучал толкова неестествено — като плискане на вода — та човекът даже не посмял да се съблече и да си легне. Едва дочакал утрото и си плюл на петите. А приказките продължили цяла нощ. Тоя тип — Кейси се казваше — твърдеше, че хората от Инсмут го гледали напрегнато, като да били нащрек. Рафинерията на Марш също му се сторила недобро място — тя е една стара фабричка край долното течение на Манъксет. Разказите му съвпадаха с онова, дето и аз съм чувал. Счетоводните книги били занемарени и нямало ясен отчет за каквито и да било сделки. Между нас казано, открай време си е било загадка откъде го намира Марш това злато за рафиниране. Никога не се е чувало да правят значителни покупки, но преди години извозваха от фабриката огромни количества кюлчета. Говореше се за някакви чудновати другоземски накити, продавани понякога тайничко от моряците и работниците в рафинерията, а един-два пъти са зърнали и жените от рода Марш да се кичат с подобни неща. Хората допускат, че капитан Обид може да ги е купувал в някое дивашко пристанище, още повече че той вечно поръчваше купища мъниста и разни дрънкулки, каквито мореплавателите използват за търговия с туземците. Други и досега смятат, че е намерил старо пиратско съкровище на Дяволския риф. Тук обаче работата се заплита. Старият капитан е умрял преди шейсет години и от времето на Гражданската война свестен кораб не е напускал пристанището, а тия от рода Марш все продължават да си

поръчват от същите дивашки стоки — главно стъклени и гумени джунджурии, доколкото съм чувал. Може пък инсмутчани да се кичат с тях — Господ ми е свидетел, че тия хора са погрознали досущ като канибалите от Южните морета и гвинейските диваци. Епидемията през 46-та трябва да е покосила най-свестните фамилии. Така или иначе, днес не се знае каква кръв тече в жилите им — родът Марш и останалите богаташи не правят изключение. Според мен всичките до един са от ония, дето южняците ги наричат „бял боклук“ — престъпни, лукави и потайни. Хващат богат улов от риба и омари и ги карат на пазара с камиони. Все се чудя как налита рибата натам, а другаде хич я няма. Никой не може да им хване дирята на тия хора, училищните инспектори и щатските преброители направо се побъркват. Хващам се на бас, че в Инсмут не гледат с добро око любопитните чужденци. Неведнъж с ушите си съм чувал за разни бизнесмени и държавни служители, дето изчезвали по ония места, а според слуховете някои били полудели и сега ги лекували в Данвърс. Кой знае какъв страх трябва да са брали. Затова ако бях на ваше място, нямаше да потегля привечер. Не съм стъпвал там и не възнамерявам да стъпя, но ми се струва, че едно дневно пътуване няма да ви навреди — макар че тукашният народ ще ви съветва да не тръгвате. Ако дирите любопитни гледки и разни вехтории, Инсмут сигурно ще е тъкмо онова, което ви трябва.

И тъй, прекарах част от вечерта в градската библиотека на Нюбърипорт, търсейки сведения за Инсмут. Когато се опитах да поразпитам в магазините, ресторанта, гаражите и чакалнята на гарата, открих, че всички развързват езиците си много по-трудно, отколкото бях очаквал след разговора с касиера; разбрах, че не разполагам с необходимото време, за да преодолея инстинктивната им първоначална сдържаност. Държаха се с неопределена подозрителност, като че имаше нещо сбъркано у всеки, който проявява прекален интерес към Инсмут. В общежитието на Младежката християнска асоциация, където се бях настанил, служителят на рецепцията просто ме посъветва да не посещавам онова унило и западащо градче; в библиотеката изглежда бяха на същото мнение. Очевидно образованите хора смятаха Инсмут за изключителен случай на човешката деградация.

Историческите книги за окръг Есъкс по библиотечните лавици не ми разкриха почти нищо, освен че градът бил основан през 1643 година, преди Революцията се славел с корабостроителниците си, корабоплаването му процъфтявало в началото на 19-ти век, а по-късно се превърнал в незначителен промишлен център, използващ енергията на река Манъксет. За епидемията и бунтовете през 1846 година се споменаваха само мимоходом, сякаш те опетняваха репутацията на окръга.

Сведенията за упадъка се срещаха рядко, макар че смисълът на последните данни бе очевиден. След Гражданската война целият промишлен живот се свежда до рафинериите Марш и ако не се броеше неизменният риболов, продажбата на златни кюлчета оставаше единствената значителна търговска дейност. Риболовът ставаше все по-неизгоден поради спадането на цените и конкуренцията на големите корпорации, но за сметка на това рибните пасажи не преставаха да прииждат към Инсмутския залив. Чужденци рядко се заселваха там, а имаше и някои дискретно завоалирани доказателства, че значителен брой португалци и поляци, които са опитали да го сторят, били прогонени по особено драстичен начин.

Най-интересни бяха срещаните тук-там откъслечни сведения за странните накити, които по някакъв неопределен начин се свързваха с Инсмут. Очевидно те доста силно бяха впечатлили цялата околност, защото се споменаваха за екземпляри в музея на Университета Мискатоник в Аркхам и в изложбената зала на Нюбърипортското историческо дружество. Откъслечните описания на тези предмети бяха зле съставени и прозаични, но подсказваха тайни и подмолни течения на някаква упорита странност. Нещо в тях изглеждаше тъй необичайно и провокиращо, че не можех да ги прогоня от мислите си, и въпреки сравнително късния час реших да видя местния екземпляр — описан като голям предмет със странни пропорции, по всяка вероятност тиара — ако имаше начин да си уредя посещение в музея.

Библиотекарят ми даде препоръчителна бележка до уредничката на дружеството, някоя си мис Ана Тилтън, която живееше наблизо, и след кратко обяснение почтената стара дама бе така любезна да ме въведе в затворената сграда, тъй като беше все още приемливо вечерно време. Колекцията наистина се оказа забележителна, но в тогавашното

си настроение не поглеждах нищо освен странния предмет, който блестеше под електрическата светлина в една ъглова витрина.

Не беше необходима някаква особена чувствителност към красотата, за да спра буквално задъхан пред странното великолепие на пищната неземна фантазия, положена върху възглавничка от пурпурно кадифе. И до днес едва ли мога да опиша онова, което видях, макар да личеше, че авторите наистина са били прави да го нарекат тиара. Предната част беше висока, с много широка и учудващо неправилна периферия, сякаш предназначена за глава с ненормално елиптични очертания. Материалът изглеждаше предимно злато, но причудливият по-светъл блясък подсказваше за странна сплав с някакъв също тъй красив, ала трудно определим метал. Запазен бе в почти превъзходно състояние и човек би могъл да изучава с часове наред поразителните, загадъчно нетрадиционни шарки — някои от тях опростено геометрични, други явно с морска тематика, които бяха гравирани или релефно отпечатани по неговата повърхност с неопишуема грациозност и майсторско умение.

Колкото повече гледах, толкова по-силно ме омайваше загадъчният предмет, и към очарованието се примесваше удивително тревожна нотка, която не можех да си обясня, нито да схвана напълно. Отначало реших, че смущението ми идва от налудничавия характер на изображенията. Всички други произведения на изкуството, които бях виждал досега, спадаха към определени расови и национални школи или пък представляваха целенасочени модернистични предизвикателства срещу всички утвърдени течения. Тази тиара не беше нито едното, нито другото. Тя явно спадаше към някаква утвърдена школа с присъщо съвършенство и безкрайна зрялост, но същевременно стоеше безкрайно далече от всичко, което бях виждал и чувал — било то западно или източно, древно или съвременно. Изработката сякаш беше дело на майстори от далечна планета.

Скоро обаче разбрах, че за смущението ми има още един, може би също тъй мощен източник, породен от картинните и математическите внушения на странните орнаменти. Всички изображения наемкваха за далечни тайни и невъобразими бездни във времето и пространството, а неизменният им подводен характер постепенно ставаше едва ли не зловещ. Сред релефите имаше митични чудовища, надарени с отблъскваща уродливост и злоба — напомнящи

отчасти риби, отчасти земноводни — и докато ги гледах, не можех да прогоня тревожното призрачно чувство на илюзорни спомени, сякаш те призоваваха някакъв образ от най-дълбоките мозъчни клетки и тъкани, чиито запаметяващи функции са изцяло първични и ужасяващо прастари. Понякога ми се струваше, че всяко очертание на тия богохулни рибо-жаби излъчва върховната същност на едно непознато и нечовешко зло.

В странен контраст с вида на тиарата прозвуча краткият и прозаичен разказ на мис Тилтън. През 1873 година накитът бил предаден в заложната къща на Стейт стрийт срещу смешно малка сума от пиян инсмутчанин, който скоро след това загинал при сбиване. Дружеството го закупило направо от собственика на заложната къща и веднага осигурило на новия експонат достойно място в изложбата. На табличката се споменаваше вероятен произход — Индокитай или Източна Индия, но си личеше, че класификацията е правена произволно.

Сравнявайки отделните хипотези за произхода на тиарата и нейното попадане в Нова Англия, мис Тилтън бе склонна да приеме, че тя представлява част от екзотично пиратско съкровище, което е намерил старият капитан Обид Марш. В подкрепа на този възглед идваха и упоритите предложения за откупка на висока цена, които завалели от представители на рода Марш, още щом се разчуло за накита, и продължавали до ден днешен въпреки непоколебимата решимост на дружеството да не продава експоната.

Докато ме извеждаше от сградата, добродушната стара дама поясни, че пиратската теория за богатството на Марш е широко разпространена сред местната интелигенция. Личното ѝ отношение към мрачния Инсмут — където никога не бе стъпвала — беше чувство на презрение към една община, която безнадеждно се плъзга към дъното на културната стълбица; увери ме, че слуховете за дяволотупоклонство отчасти се потвърждават от наличието на странен и потаен култ, който набирал сила в града и измествал всички общоприети религии.

Наричал се „Таен орден на Дагон“ и несъмнено представлявал уродливо, почти езическо учение, донесено от Изтока преди около век, по времето, когато риболовът в Инсмут изглеждал пред последно издихание. Дълбоките му корени сред простолюдието били напълно

естествени с оглед на внезапно подновения богат улов и скоро култът станал най-влиятелната сила в градчето, като напълно изместил масонството и се настанил в стария Масонски дом на площад Ню чърч грийн.

За благочестивата мис Тилтън това бе предостатъчен претекст да отбягва запустелия и прогнил стар град, ала моят интерес само се разпали от чутото. Към очакването за архитектурни и исторически разкрития се прибавяше горещ антропологически ентузиазъм, тъй че до късно не смогнах да заспя в малката стаичка на младежкото общежитие.

## II

Малко преди десет сутринта стоях с куфарчето си пред аптеката на стария Пазарен площад и чаках автобуса за Инсмут. Когато наближи времето за пристигането му, забелязах как минувачите и безделниците масово се оттеглят към други места в горния край на улицата или към закусвалнята „Идеален обяд“, отгатак площада. Явно касиерът не преувеличаваше неприязънта на тукашните хора към Инсмут и неговите граждани. След минута един малък и невероятно раздрънкан автобус, боядисан в мръсно сиво, изгромоля по Стейт стрийт, направи завой и спря до тротоара край мен. Незабавно почувствах, че е онзи, който чакам; догадката ми се потвърждаваше и от нечетливия надпис зад предното стъкло: Аркхам — Инсмут — Нюб'порт.

Имаше само трима пътници — смугли небръснати мъже с навъсени лица и някак младежка стойка. Щом автобусът спря, те тромаво се изтърузиха навън и мълчаливо, почти крадешком се пътиха нагоре по Стейт стрийт. Шофьорът също слезе и аз го проследих с поглед, докато влизаше в магазина за някаква покупка. Реших, че това трябва да е споменатият от касиера Джо Сарджънт; още преди да забележа някаква подробност, усетих да ме залива вълна на спонтанна погнуса, която не можех нито да удържа, нито да си обясня. Внезапно ми се стори напълно естествено нежеланието на местните жители да се возят в автобус, каран от подобен човек, или да посещават без крайна необходимост свърталището на такива като него.

Когато шофьорът излезе от магазина, успях да го огледам по-внимателно и се помъчих да установя причината за неприятното впечатление. Беше мършав и прегърбен, висок почти метър и осемдесет, облечен в раздръпан син костюм, а на главата му се мъдреше смачкано каскетче за голф. Трябва да имаше около тридесет и пет години, но заради странните дълбоки бръчки отстрани на шията изглеждаше по-стар, въпреки младежкия вид на тъпото му безизразно лице. Главата беше сякаш сплескана и издължена, с изпъкнали воднистосини очи, които сякаш никога не мигаха, плосък нос,



учудващо недоразвити уши и скосено чело и брадичка. Издадените дебели устни и порестите синкави бузи изглеждаха почти напълно лишени от растителност с изключение на редки снопчета ПОДБИТИ жълтеникави косми; на места кожата ми се стори ненормално грапава, като да се лющеше от някакво паразитно заболяване. Пръстите бяха поразяващо къси спрямо телосложението, сякаш се стремяха да се сраснат плътно в една огромна лапа. По мощните ръце изпъкваха дебели вени, а кожата им имаше твърде необичаен сивосин оттенък. Докато крачеше към автобуса, забелязах как нелепо тътри грамадните си ходила. Колкото повече ги гледах, толкова повече се чудех откъде си намира обуца.

От този тип се излъчваше нещо мазно и лепкаво, което допълнително засилваше неприятното впечатление. Той явно работеше или живееше край складовете за риба и наоколо се носеше характерната миризма. Не можех дори смътно да определя колко и каква чужда кръв тече в жилите му. Странните черти явно не бяха азиатски, полинезийски, средиземноморски или негроидни, ала напълно разбирах защо хората ги смятат за чуждоземски. Лично аз бих допуснал по-скоро биологично израждане, отколкото расови примеси.

С неприятна изненада разбрах, че в автобуса няма да има други пътници. Кой знае защо не ми се нравеше идеята да пътувам насаме с този шофьор. Но тъй като времето за потегляне наближи, аз потиснах страховете, качих се подир Джо Сарджънт, подадох му един долар и промърморих с половин уста: „Инсмут“. За момент той ме огледа любопитно и без да каже нещо, върна рестото от четиридесет цента. Седнах далече зад него, но от същата страна на автобуса, защото по време на пътуването исках да разгледам брега.

Най-сетне вехтата машина се разтресе и с гръмко тракане и пушляк пое покрай старите тухлени сгради на Стейт стрийт.

Като наблюдавах хората по тротоара, стори ми се, че забелязвам у тях странния стремеж да не поглеждат автобуса — или поне да се правят, че не го виждат. После завихме наляво по Хай стрийт, където паважът беше по-гладък, префучахме край достолепни стари резиденции от ранния републикански период и още по-древни колониални селски къщи, прекосихме река Паркър в долните квартали и накрая навлязохме сред голи и монотонни крайбрежни равнини.

Денят беше топъл и слънчев, но пейзажът ставаше все по-пустинен — навсякъде само пясък, обрасъл с острица и съсухрени шубраци. През прозорчето виждах морската синева и жълтеникавата черта на Плъм Айлънд, а малко по-късно доближихме плажа, след като тесният път се отклони от шосето за Раули и Ипсуич. Наоколо не се мяркаха къщи и по състоянието на пътната настилка прецених, че движението насам не е особено оживено. Ниските прогнили телефонни стълбове крепяха само две жици. От време на време прекосяхме груби дървени мостове над приливни заливчета, които се връзваха дълбоко в сушата и подсилваха уединението на областта.

Понякога зървах над пясъка да стърчат сухи дънери и порутени стени, потвърждаващи прочетеното в една книга предание, че някога тук се простирала плодородна и гъсто заселена селска местност. Според автора промените започнали едновременно с инсмутската епидемия през 1846 година и простите хорица смятали, че са свързани с някакви потайни сили на злото. Всъщност причината се криела в неразумното изсичане на крайбрежните гори, което лишило почвата от защита и отворило път на прииждащите пясъци.

Накрая Плъм Айлънд изчезна и отляво се разкриха просторите на Атлантика. Тесният път се заизкачва стръмно нагоре и аз усетих необичайно безпокойство, гледайки към самотния хребет, където изронените коловози се сливаха с небето. Автобусът сякаш се канеше да продължи изкачването, завинаги да напусне земното убежище и да се слее с неznайните мистерии на въздушното пространство и загадъчната небесна вис. Зловеци аромати се примесваха към морския дъх, а тясната глава и скованите прегърбени рамене на безмълвния шофьор ми ставаха все по-противни. Когато се вгледах внимателно, забелязах, че тилът му е почти също тъй лишен от растителност, както и лицето — по сивата грапава кожа се мяркаха само няколко редки жълтеникави кичура.

Сетне достигнахме хребета и зърнах отвъд него разстланата долина, където Манъксет се влива в морето малко по-северно от дългата скална верига, която извисява гордия си връх Кингспорт Хед и продължава към нос Ан. Отвъд далечния мъглив хоризонт едва се различаваше мътният профил на върха, увенчан със старата и странна къща, за която се носят толкова много легенди; но за момента цялото ми внимание бе приковано към по-близката панорама в низините.

Разбрах, че съм се озовал лице в лице с овения от слухове мрачен Инсмут.

Градът беше застроен нашироко и нагъсто, ала веднага биеше на очи злокобната липса на признаци за живот. Сред гъсталака от комини едва-едва се издигаха оскъдни струйки дим, а на фона на морския хоризонт мрачно стърчаха три високи небоядисани камбанарии. Едната от тях беше почнала да се рони откъм върха; на мястото на часовниците в нея и в още една зееха само черни дупки. Необятното гъмжило от хлътнали мансарди и островърхи фронтони внушаваше с потискаща откровеност представата за червясала гнилост и докато се спускахме по пътя към града, видях, че много покриви са напълно пропаднали. Имаше и големи квадратни къщи в южняшки стил с ребрести стрехи, кулички и оградени с парапет „вдовишки тераси“. Повечето се намираха далеч от брега и една-две изглеждаха умерено запазени. Сред тях забелязах ръждивите и тревясали релси на изоставената железопътна линия, килнатите телеграфни стълбове без жици и едва различимите трасета на теснолинейката за Раули и Ипсуич.

Разрухата беше най-жестока около кейовете, макар че всред упадъка забелязах бялата кула на отлично съхранено здание, вероятно малка фабрика. Пристанището, отдавна превърнато в пясъчлива плитчина, беше преградено със стар каменен вълнолом; върху него едва различих фигурките на неколцина седнали рибари, а в края стърчеше нещо, напоящо останки на рухнал фар. Отвъд тази преграда нахлуваше дълъг пясъчен език, осеян с паянтови бараки, лодки и пръснати капани за омари. По-дълбоки места като че имаше само там, където реката протичаше край сградата с куличка и завиваше на юг към океана отвъд края на вълнолома.

Тук-там от брега се подаваха безформени, прогнили останки от кейове; южният им край изглеждаше напълно разрушен. Далече в морето, въпреки прилива, зърнах да се издига над водата дълга черна ивица, внушаваща чувство за древна задрямала злоба. Разбрах, че това трябва да е Дяволският риф. Докато го гледах, към отблъскващата му мрачност се примеси едва доловим властен зов; и колкото и да е странно, този нюанс ми се стори далеч по-тревожен от първоначалното впечатление.

По пътя не срещнахме никого, но скоро взеха да се мяркат запустели ферми в различни стадии на разруха. После забелязах няколко обитатели къщи с парцали по изпотрошените прозорци, купища черупки и прогнили риби из дворовете. На едно-две места апатични мъже окопаваха безплодни градинки или ровеха за миди по вмирисания на риба плаж; край буренясалите веранди играеха група немити дечурлига с маймунски лица. Кой знае защо тия хора ми внушаваха по-дълбока тревога, отколкото разнебитените сгради — почти у всекиго срещях определена уродливост в лицето и походката, нещо, от което инстинктивно се отвращавах, без да го разбирам и осъзнавам докрай. За момент си помислих, че това типично телосложение ми напомня някаква картина, видяна може би в стара книга, когато съм бил особено потиснат или разтревожен, ала илюзорният спомен бързо изчезна. Докато автобусът се спускаше, започнах да долавям в неестествената тишина монотонния тътен на водопад. Кривите неизмазани къщи ставаха все повече, подреждаха се от двете страни на пътя и изглеждаха малко по-градски от ония, които вече бяхме отминали. Пейзажът отпред се смали до размерите на улична сцена и на места личеше, че някога е имало калдъръм и тухлени тротоари. Очевидно всички сгради бяха необитаеми и тук-там се мяркаха празнини, където паднали комини и останки от зидани мазета напомняха за отдавна срутени къщи. Над всичко това се разстилаше невъобразим смърдеж на риба.

Скоро започнаха да се появяват пресечки и отклонения; левите водеха към крайбрежното царство на кал, мизерия и тлен, а от дясно се разкриваха следи от минало величие. Дотук не бях зърнал жива душа, но сега срещнахме първите оскъдни признаци за обитаемост — по някой прозорец със завеси или раздрънкан автомобил на тротоара. Паважът се очертаваше все по-отчетливо и макар че повечето сгради бяха доста стари — дървени и тухлени постройки от началото на 19-ти век — личеше, че в тях се поддържат условия за живот. Като любител историк, увлечен от гледката на това богато, запазено късче от миналото, почти забравих отвратителната воня и чувството на заплаха и погнуса.

Но не ми бе съдено да достигна целта, без да изпитам едно много силно и болезнено неприятно впечатление. Автобусът бе стигнал до нещо като кръстовище или уличен възел с църкви от двете страни и

боклукчиви останки от кръгла градинка в средата, а на отклонението вдясно и отпред се издигаше високо здание с колонада. Някога белите му стени сега изглеждаха сиви и олющени, а златистите букви на черен фон върху фронтонa бяха толкова избледнели, че едва разчетох надписа „Таен орден на Дагон“. Значи това беше някогашният Масонски дом, отстъпен впоследствие на един уродлив култ. Докато напъгах очи, за да разшифровам названието, дрезгавият звън на пукната камбана отклони вниманието ми и аз бързо извих глава наляво.

Звукът долиташе от нисичката камбанария на каменна църква, построена явно по-късно, отколкото другите сгради — храм в тронав готически стил, с непропорционално високи основи и здраво залостени капаци на прозорците. Макар че откъм мен часовникът на кулата нямаше стрелки, разбрах, че глухите удари отмерват единадесетия час. После мислите ми за времето изведнъж бяха пометени от поразително ясната картина на необясним ужас, която се стовари върху мен, преди още да осъзная какво представлява в действителност.

Вратата на църковното мазе беше отворена, разкривайки вътрешния мрак. Пред очите ми някакъв предмет сякаш пресече черния правоъгълник и отпечата като с нажежено желязо в мозъка ми мимолетен кошмарен образ — още по-влудяващ тъкмо защото анализът не можеше да открие в него нито една кошмарна черта.

Беше живо същество — първото освен шофьора, което виждах, откакто навлязохме в по-гъсто застроените квартали — и в друго, пободро настроение не бих забелязал нищо ужасно в него. Както осъзнах след миг, не можеше да е друг, освен пасторът, облечен в някакви причудливи одежди, навярно въведени, откакто Орденът на Дагон бе променил ритуалите в местните църкви. Предположих, че подсъзнателният ми интерес и примесеният към него необясним ужас са предизвикани от високата тиара на главата му — почти точно копие на онази, която мис Тилтън ми показа предната вечер. Така възбуденото въображение бе придало неопределени зловещи черти на засенченото лице и тронавата фигура под широката роба. Нямаше никаква причина, реших след малко, да изтръпвам от допира на чувството за някакъв страховит илюзорен спомен. Не беше ли естествено един мистичен култ да включи сред обредните си одежди

уникалната по характер корона, станала знаменита в околностите по някакъв странен начин, може би като находка от съкровище?

По тротоарите взеха да се появяват съвсем нарядко младежи с отблъскващ вид — насаме или на безмълвни групички по двама-трима. Долните етажи на порутените къщи понякога приютяваха магазинчета със зацапани фирми и докато се друсаме напред, забелязах един-два паркирани камиона. Звуците на водопада ставаха все по-силни и отчетливи; скоро насреща видях дълбоко ждрело, над което минаваше широк мост с железни парапети, а отвъд се разкриваше широк площад. Както громоляхме през моста, аз се озърнах насам-натам, за да разгледам фабричните здания по ръба и надолу по буренясалия склон. Далече под нас бушуваше мощен водопад, друг със същата сила се лееше отдясно, нагоре по течението, а сигурно имаше поне още един отляво, към устието. Шумът беше оглушителен. После излязохме на широкия полукръгъл площад отвъд реката и спряхме отдясно, пред висока сграда с купол над покрива и с останки от жълта боя по стените, чийто полуизтрит надпис я представяше като „Гилман хаус“.

С радост се измъкнах от автобуса и побързах да пренеса куфара си в занемареното фойе на хотела. Видях само едного — престарял мъж, доста по-различен от онова, което бях почнал да наричам „инсмутски тип“ — и реших да не му задавам нито един от мъчещите ме въпроси; добре помнех, че из този хотел са забелязвани странни неща. След като му оставих багажа, излязох на площада, където вече нямаше помен от автобуса, и огледах околностите с вниманието и преценката на познавач.

Правото речно корито откриваше едната страна на калдъръмения площад; другата страна представляваше полукръг от островърхи тухлени сгради, строени към началото на 19-ти век, а между тях няколко улици се разпръскваха ветрилообразно на юг, югозапад и югоизток. Уличните лампи бяха потискащо редки и дребни — все с маломощни крушки — и аз бях доволен, че плановете ми предвиждат да потегля преди смрачаване, макар да знаех, че нощта ще бъде лунна. Сградите отсреща изглеждаха в добро състояние, включително и петшест действащи магазина; единият беше бакалница от Първа национална верига, а останалите — неприветлив ресторант, дрогерия, кантора за търговия с риба на едро и в източния край на площада, близо до реката, канцеларията на единственото промишлено

предприятие в града — рафинериите Марш. Наоколо имаше не повече от десетина души и четири-пет леки коли и камиони. Нямаше нужда да ми казват, че това е центърът на Инсмут. На изток се виждаха синкавите морски проблясъци, на чийто фон стърчаха полусрутени останки от три кули в южняшки стил с бледи следи от някогашна красота. Към брега, от другата страна на реката, видях бялата кула над зданието, което навярно приютяваше рафинериите Марш.

По една или друга причина реших да започна проучването си от бакалницата, чийто персонал навярно нямаше да е родом от Инсмут. Вътре заварих само един седемнайсетгодишен младеж и бях приятно изненадан от неговото остроумие и добродушната любезност, с която се отзова на желанието ми за информация. Изглежда беше направо зажаднял за разговор и скоро се досетих, че не обича града, лукавите му жители и вонята на риба. Всяка раздумка с пришълец отвън му идваше като разтуха. Оказа се, че е родом от Аркхам и наема стая у едно семейство, дошло от Ипсуич, а отвори ли му се свободно време, навестява родителите си. Те не били доволни от работата му в Инсмут, но фирмата го била прехвърлила тук и нямало как да откаже, без да загуби мястото си.

Обясни ми, че в града няма обществена библиотека или търговска камара, но за сметка на това лесно мога да се ориентирам. Улицата, по която бях пристигнал, се наричаше Федерал стрийт. На запад се намираха по-старите и изискани улици — Брод, Уошингтън, Лафайет и Адамс стрийт, а на изток — крайбрежните бордеи. Според момчето, тъкмо сред тия бордеи — покрай главната улица — можело да открия няколко старинни църкви, но те били отдавна изоставени. Не било много благоразумно човек да привлича вниманието в подобни квартали — особено на север от реката — тъй като тамошните хора се държели недружелюбно и мрачно. Случвало се даже да изчезват чужденци.

Някои места се смятали за забранена територия, както младежът узнал с цената на значителни рискове. Например, човек не бивало да се мотае много-много около рафинериите Марш, около някоя от все още действащите църкви или край колонната зала на Ордена на Дагон. Много странни били тия църкви — категорично отхвърляни от ръководствата на съответните вероизповедания, те явно прибягвали към най-странни ритуали и култови одежди. Вярванията им били

еретични и мистериозни, съдържащи намеци за някакви чудодейни преображения, водещи към един вид телесно безсмъртие тук, на земята. Пасторът на младежа — д-р Уолъс от Методистката църква в Аркхам — настоятелно го съветвал да не се присъединява към никоя инсмутска църква.

Колкото до жителите на Инсмут... момчето само не знаеше какво да мисли за тях. Били лукави и потайни като зверове в леговищата си, та трудно можело да си представи човек какво ли друго правят, освен да ходят за риба от дъжд на вятър. Ако се съдело по значителната консумация на контрабанден алкохол, може би през по-голямата част от деня се търкаляли в пиянско вцепенение. Изглеждали мрачно сплотени в някакво солидарно братство и презирали света, сякаш имали достъп до други, подобри сфери на битието. Видът им — особено тия втречени, немигащи очи, които никога не се затваряли — бил сам по себе си твърде ужасен; гласовете им пък звучали направо отвратително. Непоносимо било да ги слушаш как пеят нощем в църквите си, най-вече по време на главните им празници или сборища, провеждани два пъти годишно, на 30 април и 31 октомври.

Инсмутчани много обичали водата и непрекъснато плували из реката и залива. Често организирали плувни състезания до Дяволския риф и всеки бил готов да се включи в тежката надпревара. А всъщност, като си помислел човек, по обществените места се срещали все младолики хора и по-възрастните сред тях изглеждали най-уродливи. Изключенията, доколкото ги имало, били предимно без ни най-малка следа от израждане, като например старият служител в хотела. Чудно, какво ли ставало с повечето от тях, като застареят, и дали пък „инсмутският тип“ не бил някакво странно и коварно болестно явление, което се засилвало с напредването на възрастта.

Разбира се, само извънредно рядка болест можела да предизвика такива всестранни и радикални анатомични изменения у зрял индивид — промени, засягащи дори толкова основни костни фактори, като формата на черепа... ала в края на краищата и този аспект не бил по-смайващ от другите видими прояви на заболяването. Трудно би било, добави момчето, да се правят категорични изводи по въпроса, тъй като никой не успявал да се сближи с местните жители, колкото и задълго да останел в Инсмут.



Младежът беше уверен, че на тайни места са държани под ключ по-грозни екземпляри и от най-грозните, които се срещали на улицата. Според слуховете, порутените крайбрежни бордеи, северно от реката, били свързани чрез тайни тунели и така се превръщали в истински развъдник за загадъчни чудовища. Невъзможно било да се прецени що за чуждестранна кръв тече в жилите на тези същества — и чуждестранна ли е изобщо. Понякога се случвало да укриват временно най-отблъскващите личности при посещения на правителствени служители и други гости от външния свят.

Нямало смисъл, подчерта събеседникът ми, да питам местните жители за каквото и да било. Да говори се осмелявал само един престарял, но нормален на вид мъж, който живеел в приюта на северния край на града и по цял ден скитосвал насам-натам или се мотаел около пожарната. Този достопочтен джентълмен на име Задок Алън бил на 96 години и не само се славел като виден градски пияница, но и малко му хлопала дъската. Вечно се спотайвал, озъртал се през рамо, сякаш се боял от нещо, и на трезва глава за нищо на света не се съгласявал да разговаря с непознати. Нямал сили обаче да откаже чашка от любимата си отрова; а щом се напиел, започвал шепнешком да разказва изумителни, макар и разпокъсани спомени.

Но в крайна сметка от него не можело да се изкопчат кой знае какви полезни сведения; всичките му истории били безумни, откъслечни намеци за напълно невъзможни чудеса и ужаси, явно породени само от развинтената му фантазия. Никой не им хващал вяра, ала местните жители не му давали да пие и да разговаря с чужденци; пък и не било съвсем безопасно човек да се мярка около него. Изглежда, че той бил източникът на най-смахнатите народни поверия и слухове.

От време на време някои пришълци споменавали за случайно зърнати чудовищни гледки, но в това нямало нищо чудно, като се вземат предвид приказките на стария Задок и уродливите физиономии на инсмутчани. Никой от пришълците не излизал по тъмно, тъй като се ширело мнението, че не е разумно да се замръква навън. Освен това уличното осветление било в отвратително състояние.

Колкото до бизнеса... изобилието от риба наистина приличало едва ли не на магия, но тукашните жители извличали все по-малка изгода от него. Защото цените падали и конкуренцията растяла.

Разбира се, истинският бизнес на града бил в рафинерията, чието представителство се намирало на площада, само през няколко входа, източно от бакалницата. Старият Марш никога не идвал насам, но понякога посещавал фабриката в закрыта кола с перденца на прозорците.

Разни слухове се носели за сегашния вид на Марш. На младини той бил голямо конте и хората говорили, че още се облича с изискан фракков костюм от времето на крал Едуард, само че пригоден към някои странни телесни деформации. До неотдавна синовете му ръководели кантората на площада, обаче напоследък рядко се мяркали и оставяли основната дейност на по-младото поколение. И те, и сестрите им били станали много уродливи, особено най-големите; според слуховете здравето им западало.

Едната от дъщерите на Марш била отвратителна жена с физиономия на влечуго, отрупана с чудновати накити — явно от същата неизвестна бижутерска школа, към която спадаше и тиарата. Моят събеседник я бе виждал на няколко пъти и чувал, че идва от някакво тайнствено съкровище на пирати или демони. Свещениците — или жреците, или както там ги наричали напоследък — също носели на главите си подобни украшения, но малцина успявали да ги зърнат. Младежът не бе виждал други образци въпреки слуховете, че в Инсмут имало още много.

Хората от рода Марш и останалите три изтъкнати фамилии в града — Уейт, Гилман и Елиът — водели много уединен живот. Огромните им резиденции се намирали на Уошингтън стрийт и според мълвата в някои от тия къщи били укривани родственици, чийто външен вид не им позволявал да се покажат на открито и затова официално ги водели за умрели.

Като ме предупреди, че повечето табелки с имената на улиците отдавна липсват, момчето ми нарисува грубовата, но подробна скица на града. След кратко проучване се убедих, че може да ми бъде много полезна, и я прибрах в джоба си с хиляди благодарности. Тъй като не се доверявах на единствения паянтов ресторант, купих солиден запас от бисквити със сирене и джинджифилови вафли, които по-късно щяха да ми заменят обяда. Реших, че програмата ми ще бъде да обиколя централните улици, да поговоря със срещнатите пришълци и в осем часа да хвана автобуса за Аркхам. Както виждах, градът

представляваше изключителен случай на обществен упадък, но понеже не съм социолог, щях да огранича наблюденията си в областта на архитектурата.

Така започна моята систематична, макар и донякъде объркана екскурзия по тесните сенчести улици на Инсмут. Като прекосих моста и завих към грохота на долния водопад, минах близо до рафинерията Марш, която ми се стори удивително безшумна за промишлено предприятие. Тази сграда се издигаше на една отвесна канара над реката, близо до следващия мост и откритото кръстовище, за което предположих, че е било някогашен обществен център, изместен след Революцията от сегашния градски площад.

Отново прекосих клисурата по моста на главната улица и попаднах в толкова запустял квартал, че ме побиха тръпки. Гъмжилото от рухнали покриви се сливаше в назъбен фантастичен хоризонт, над който демонично стърчеше обезглавената камбанария на някогашна църква. Някои къщи по главната улица изглеждаха обитавани, но вратите и прозорците на повечето от тях бяха плътно заковани. Из калните пресечки зърнах зейнали черни отвори по фасадите на запуснатите бордеи с поддаващи основи и заплашително наклонени стени. Тия прозорци ме гледаха толкова призрачно, че трябваше да събера целия си кураж, за да завия на изток към кейовете. Ужасът на изоставената къща определено расте не в аритметична, а в геометрична прогресия с умножаването на сградите и сливането им в опустошен град. Гледката на безкрайни улици, изпълнени с изцъклена безжизненост, мислите за взаимосвързаните безкрайности от мрачни, навъсени апартаменти, завладени от паяжините, спомените и пълчищата от червеи — всичко това поражда прастари страхове и тревоги, които не може да разсее дори и най-здравата философия.

Фиш стрийт беше също тъй опустошена, с единствената разлика, че по нея имаше великолепно запазени тухлени и каменни складове. Уотър стрийт повтаряше същата картина, само че откъм морето зееха празнини на мястото на някогашните кейове. Никъде не се виждаше жива душа освен неколцината рибари на далечния вълнолом, не чувах друг звук освен плискането на прилива в пристанището и бученето на водопадите. Градът все повече ми действаше на нервите и когато поех по нестабилния мост на Уотър стрийт, аз крадешком се озъртах назад. Според скицата мостът на Фиш стрийт беше разрушен.

Северно от реката имаше признаци на мизерен живот — работилници за пакетаж на риба, тук-там димящи комини, понякога неизвестно откъде долитаха звуци, по разнебитените улици и калните пресечки наредко се влачеха прегърбени фигури — но това ми се стори даже по-потискащо от запустението на юг. Хората бяха далеч по-грозни и уродливи от ония, които се срещаха в центъра; на няколко пъти ме споходи злокобното чувство на спомен за нещо извънредно фантастично, ала така и не успях да си го изясня докрай. Несъмнено чуждата жилка в инсмутската кръв беше по-силна тук — освен ако „инсмутският тип“ беше наистина болест, а не наследствено израждане, в който случай тия квартали можеха да се сметнат за най-тежко засегнатата зона.

Една смуцаваща подробност беше разпределението на редките глухи звуци, които чувах. Би било естествено да долитат от очевидно обитаемите къщи, ала в действителност често бяха най-силни зад плътно закованите врати и прозорци. Странни шумове бяха — скърцане, топуркане, неясно дрезгаво ръмжене, и аз тревожно си припомнях споменатите от бакалчето тайни тунели. Изведнъж взех да се питам как ли звучат гласовете на местните обитатели. Досега не бях чул човешка реч в този квартал и кой знае защо се боях да я чуя.

Спирайки само колкото да огледам двете красиви, но полуразрушени църкви на главната улица и Чърч стрийт, аз побързах да се измъкна от гнусните свърталища край пристанището. Логично беше следващата ми цел да е площадът Ню чърч грийн, но някак не смеех да мина пак покрай църквата, в чието подземие бях зърнал необяснимо ужасяващата фигура на онзи жрец или пастор със странната диадема. Освен това момчето от бакалницата ми бе казало, че не се смятало за желателно чужденци да посещават църквите и сградите на Ордена на Дагон.

В съответствие с тези разсъждения, аз продължих на север по главната улица до Мартин стрийт, там обърнах гръб на морето, прекосих Федерал стрийт на безопасно разстояние от площада и навлязох в западния патрициански квартал с улиците Броуд, Уошингтън, Лафайет и Адамс стрийт. Макар че тези внушителни стари булеварди бяха зле поддържани и с разбита настилка, в сянката на брястовете още се криеха следи от някогашното достойнство. Едно след друго представителните жилища привличаха погледа ми;

повечето бяха порутени, със заковани врати и буренясали градини, ала на всяка улица една-две сгради подаваха признаци на живот. На Уошингтън стрийт срещнах редица от четири или пет отлично поддържани здания с красиви цветни лехи и затревени ливади. Предположих, че най-внушителното от тях — с широки паркови тераси, стигащи чак до Лафайет стрийт — е домът на стария Марш, болнавия собственик на рафинериите.

По улиците не срещнах никаква жива твар и почвах да се учудвам от пълната липса на котки и кучета в Инсмут. Допълнително ме озадачаваше и тревожеше фактът, че дори и в някои от най-запазените резиденции забелязвах здраво заковани прозорци на третите етажи и таванските помещения. Дебнене и потайност изглеждаха всеобщите черти в този притихнал град на отчуждението и смъртта и аз не можех да се отърся от чувството, че прикрити от двете ми страни ме гледат втренчено лукави, немигащи очи.

Потръпнах, когато часовникът на кулата отляво дрезгаво удари три часа. Прекалено добре си спомнях ниската църква, от която долиташе този звън. Продължавайки по Уошингтън стрийт към реката, скоро наближих още един квартал със следи от някогашна индустрия и търговия. Пред себе си забелязах руините на някаква фабрика, а отдясно, нагоре по клисурата, тъмнееха пак промишлени развалини, останки от стара гара и покрит железопътен мост.

Край нестабилния мост пред мен стърчеше предупредителна табела, но аз поех риска да мина по него към южния бряг, където отново се появяваха признаци на живот. Плахи човешки същества тътреха нозе и се озъртаха загадъчно към мен, докато по-нормалните лица ме оглеждаха с хладно любопитство. Атмосферата в Инсмут ставаше все по-непоносима, затова завих по Пейн стрийт към централния площад с надеждата да открия някакъв транспорт, който би ме откарал до Аркхам, без да изчаквам дългите часове до потеглянето на зловещия автобус.

Точно тогава видях отляво полуразрушената пожарна и забелязах на пейката пред нея червендалестия белобрад старец с безформени парцаливи дрехи и сълзящи очи, увлечен в разговор с двама чорлави, но нормални на вид пожарникари. Естествено, това трябва да беше Задок Алън, смахнатият столетник-пияница, който разправяше вледеняващи и невероятни истории за Инсмут и сянката над него.

### III

Навярно някакъв извратен демон на противоречието — или коварен зов от мрачен и потаен източник — ме накара тъй неочаквано да променя плановете си. От самото начало бях решил да огранича наблюденията си единствено до архитектурата и тъкмо в момента бързах към площада с надеждата да открия начин за измъкване от този град на смъртта и упадъка. Но появата на Задок Алън насочи мислите ми по нов път и ме накара неуверено да забавя крачка.

Момчето от бакалницата ме бе уверило, че старецът може само да намеква за някакви безумни, разпокъсани и невероятни легенди, освен това ме бе предупредило, че местните жители се държат заплашително към всеки, когото видят да разговаря с него; ала мисълта за този престарял свидетел на градския упадък, чиито спомени тънеха в далечното минало на кораби и фабрики, беше примамка, на която никакво благоразумие не можеше да устои. В края на краищата дори най-странните и налудничави митове, често са само символ или алегии, основани върху реалността — а старият Задок трябва да бе видял всичко, станало в Инсмут през последните деветдесет години. Пламъкът на любопитството изпепели предпазливостта и здравия разум и с типично младежко самочувствие си въобразих, че може би ще успея да отсея зрънцето истинска история от обърканото, нелепо бръщолевене, което навярно щях да постигна с помощта на грубоватото тукашно уиски.

Знаех, че не бива веднага да се приближавам към него, защото пожарникарите сигурно щяха да забележат и да ми попречат. Вместо това реших да се подготвя, като закупя малко контрабанден алкохол от мястото, където момчето ми бе казало, че го има в изобилие. После щях с привидна небрежност да изчакам край пожарната, докато старият Задок започне поредното си скитосване. Младежът твърдеше, че не го свъртало на едно място и рядко оставал при пожарната по-дълго от час-два.

Без затруднения, макар и доста скъпо, се снабдих с еднолитрова бутилка уиски от задната врата на разнебитения смесен магазин на Елиът стрийт. Нечистоплътният дангалак, който ме обслужи, гледаше втренчено и явно спадаше към „инсмутския тип“, но се държеше по своему учтиво; навярно бе свикнал да си има работа с подпийнали чужденци — шофьори, купувачи на злато и тем подобни посетители на града.

Когато се завърнах на площада, разбрах, че имам късмет, защото зърнах високата, мършава и парцалива фигура на Задок Алън да изниква от Пейн стрийт покрай ъгъла на „Гилман хаус“. В съответствие с плана привлякох вниманието му, размахвайки току-що закупената бутилка, и скоро го видях да се тътри подире ми, докато завивах по Уейт стрийт към най-запустелия квартал, който ми идваше наум.

Ориентирах се по картата, начертана от бакалчето, и целях да достигна напълно изоставения участък около южната част на пристанището, откъдето бях минал неотдавна. Там не се мяркаше жива душа освен рибарите по далечния вълнолом; ако минех още няколко пресечки на юг, можех да се укрия от погледите им, да намеря място за сядане на някой запустял кей и далеч от чужди очи да разпитвам на воля стария Задок. Още преди да достигна главната улица, чух зад гърба си немощно хъхрене: „Хей, мистър!“ и като изчаках стареца, му позволих да отпие от бутилката няколко солидни глътки.

Щом навлязохме всред всеобщото запустение и безумно килнатите руини, аз подхванах първите пробни въпроси, ала открих, че старческият език се развързва далеч по-бавно, отколкото бях очаквал. Най-сетне между срутените стени забелязах обрасъл с трева отвор, а отвъд него буренясал кей от утъпкана пръст и каменна зидария. Край водата купчини камъни, покрити с мъх, предлагаха сравнително удобни седалки и откъм севера развалините на стар склад прикриваха мястото от чужди погледи. Реших, че кътчето е идеално за таен разговор, поведох спътника си нататък и подбрах място за сядане сред мъшасалите камъни. Наоколо тегнеше злокобното чувство за изоставеност и смърт, а вонята на риба едва се понасяше, но аз вече бях почнал и нищо нямаше да ме спре.

Ако исках да хвана вечерния автобус за Аркхам, разполагах с около четири часа за разговора, тъй че незабавно отпуснах порция

алкохол на стария пияница; междувременно се захванах с оскъдния си обяд. Внимавах щедростта ми да не надхвърли определена граница, защото не исках алкохолната словоохотливост на Задок да премине във вцепенение. След около час боязливото му мълчание като че взе да отстъпва, но за мое голямо разочарование той все още избягваше да отговаря на въпросите ми относно призрачните сенки в миналото на Инсмут. Предпочиташе да бърби на съвременни теми, разкривайки отлично познаване на вестниците и неудържима склонност към нравоучително селско мъдруване.

Към края на втория час започнах да се боя, че литър уиски няма да стигне за постигане на желания резултат, и се питах не е ли по-добре да зарежа за момент стария Задок и да изтичам за още. Но точно тогава случайността проби там, където не бяха успели въпросите ми, и глухото несвързано бърбене се насочи към тема, която ме накара да се приведа напред и цял да се превърна в слух. Седях с гръб към вмиряното на риба море, ала той гледаше нататък и нещо бе привлякло блуждаещия му взор към далечните ниски очертания на Дяволския риф, който по това време се показваше отчетливо, почти хипнотично, над вълните. Тази картина като че ли не му се понрави, защото той подхвана наниз безсилни ругатни, завършващи с доверителен шепот и многозначителна усмивка. Приведе се към мен, стисна ревера ми и засъска дългоочакваните намеци:

— Видиш ли го, де започна сичко — онуй проклето място, дето става дълбоко. Адска порта... стръмно надолу и ник'во въже не мой му стигна дъното. Дъртият кап'тан Марш го направи — оня, дето научи по островите из Южните морета разни гадни работи, та си взе беля на главата. Лоши дни бяха за сички. Търговията запада, по фабриките няма раб'та — даже в новите — а пък най-свестните мъже ги избиха по морето през 1812 година или зеха, че потънаха с брига „Илайзи“ и гемията „Рейнджър“ — и двете бяха на Гилман. Обид Марш имаше три кораба на вода — бригантин'та „Кълъмби“, брига „Хети“ и барка „Суматри куин“. Той беше единственият, дето не спря да търгува в Източна Индия и Тихия океан, макар че баркентината на Есдрас Мартин „Малей брайд“ караше криво-ляво чак до двайсе и осма година. Нивга не е имало таквоз дърто изчадие адово кат онзи кап'тан Обид! Хе-хе! И сега го помня к'ви ги разправя за чуждите земи и вика на ората, че са глупци, дето одят по разни проповеди и кротко-смирено



влачат товара. Казваше, че требело да си изберат по-харни богове, кат няк'ви си там дивани из Индиите — богове, дето щели да докарат по-свестен риболов в замяна на жертвоприношенията и наистина щели да ни чуват молитвите. Мат Елиът, негов пръв помощник, и той много дрънкаше, ама не му се щеше да правим кат ония езичници. Разправяше за един остров на изток от Отахейте, дето имало сума ти каменни руини, толкоз вехти, че никой не ги помнел от кога са, и мязали на ония от Понапе на Каролинските острови, ама мутрите, изсечени по тях, биле досуц кат големите статуи на Великденския остров. Там, наблизо, имало малко вулканично островче и пак развалини, ама с по-други картинки по камъка — та тия развалини биле изхабени, гаче едно време са биле под водата, и целите нашарени с ужасни чудовища. Мат разправяше още, сър, че тамошните диваци фащали риба колкото си щат и носели едни таквиз чудати гривни и коронки от злато с разни страхотии, зографисани по тях, кат онези по руините — рибешки жаби или жабешки риби в най-различни пози, ужким са човеци. Никой не можел да им изкопчи от устата отде са го зели сичко туй, а пък другите диваци не можели да се начудят как тъй сколасват да фанат толкоз риба, щом по съседните острови риболовът едвам вървял. Мат и той зел да се чуди, а че и кап'тан Обид също. Обид пък забелязал как от година на година се губели сума ти от най-убавите младоци, па и старци не се срещали често. Освен туй си мислел, че някои от тия образи, ако и да са канаки, ама хептен грозни изглеждали. Скимнало му тогаз да изкопчи истината от езичниците. Що ги е правил, не знам, ама най-напред зел да се пазари за онез златни работи, дето ги носели. Питал отде ги имат и дали могат да домъкнат още, па накрая малко по малко разбрал сичко от дъртия вожд — Уолакеа му викали. Друг да беше, хич нямаше да му повярва на оня ми ти жълт дявол, ама кап'танът четеше хорските мисли кат отворена книга. Хе-хе! Сега никой не ще да ми вярва, сигур и ти, момче младо, си викаш, че са глупости... макар че както те гледам така, имаш ги таквиз зорки очи, досуц кат на Обид.

Шепотът на стареца притихна и аз потръпнах от зловещата и искрена прокоба в тона му въпреки твърдото си убеждение, че разказът му е само пиянска фантазия.

— И значи, сър, Обид узнал, че по тая пуста наша земя има таквиз работи, дето ората не са ги и чували, па и да чуят, няма да ги

повярват. Онез канаките си жертвали сума ти от най-убавите момчета и момичета зарад няк'ви богове ли, що ли, дете живеели под водата и се отплащали с разните му там дарове и услуги. Срещали се с тез гадини на малкото островче с чудатите развалини и тамошните страховити картинки на рибожабешки чудовища ужким изобразявали божествата. Може пък тъкмо от таквиз твари да са плъзнали сичките приказки за русалки и прочие. Имали безчет градове по дъното, та островчето било дигнало един от тях. Кат изскокнали каменните сгради на сухо, вътре комай още имало живи гадини. Та така научили канаките що за чудесии се крият от доле. Изпървом ги било страх, ама после се разбрали със знаци и скоро сключили сделката. Гадините обичали човешки жертвоприношения. Едно време имало кой да им ги дава, ама след туй връзката с повърхността нещо се прекъснала. Не ми е работа да разправам к'во правели с жертвите, чини ми се че и кап'тан Обид не се е натискал много да разбере. Диваците обаче хич не се двоумили, щото биле закъсали и сичко им вървяло наопаки. Зели да дават не знам колко си младежи на морските твари два пъти годишно — на Първи май и по Все светии — точ в точ като по часовник. Давали им и по нещичко от резбосаните джунджурии, дете ги изработвали. Гадините пък давали в замяна изобилие от риба — докарвали я от цялото море — и сегиз-тогиз разни ужким златни нещица. Та, както рекох, туземците ги срещали тия твари на вулканичното островче — ходели дотам с канута да замъкнат жертвите и прочие, а пък обратно докарвали лъскави дрънкулки. Отначало гадините не стъпвали на големия остров, ама подир време и туй им се прищяло. Много искали да се омешат с ората и заедно да си правят церемонии през празниците — Първи май и Все светии. Можели, знаеш, да живеят и във водата, и отвънка — на туй май му викаха амфибии. Канаките рекли, че ако се разчуе, диваците от другите острови току-виж решили да им светят маслото, обаче на тварите и окото им не мигало, щото можели, ако искат, да изтребят целия човешки род — и да пощадят само онез, дете носели няк'ви си знаци на изчезналия Древен народ. Ама за да не си правят чак пък толкоз труд, обещава да се укриват, кога дойде чужд човек на острова. Като опряла работата до съешаване с ония ми ти рибешки жаби, канаките зели да се опъват, обаче накрая узнали нещо, дете фърлило съвсем друга светлина по въпроса. Човеците уж имали сродство с тези водни добичета — сичко живо било излязло от водата

навремето, и им трябвала само малка промяна, та да се върнат пак там. Тварите рекли на канаките, че ако си омешат кръвта, ще се навъди челяд, дете изпървом ще мяза на ората, пък после ще стане кат онез гадове и накрая ще иде под водата при цялото гъмжило. И тука е най-важното, момче младо — който стане на риба и иде в морето, няма нивга да умре. Щото тварите мрели само ако някой ги утрепе. Та така, сър, когато Обид се запознал с диваците, в жилите им течала сума ти кръв от онез подводни гадове. Щом земели да стареят и да им личи, другите ги криели, додето почне да ги тегли към морето. Някои ги прифащало по-силно от другите, някои пък изобщо не се променяли чак дотам, че да се спуснат под водата; най-често обаче сичко ставало точно както го рекли тварите. Тия, дете по рождение мязали на чудовищата, се променяли отрано, ама другите, дете биле досущ като човеци, понявга оставали на острова до седемдесет, че и повече години, макар че още преди края слизали надолу за пробни пътешествия. Водните жители често се връщали на гости, та се случвало от време на време някой да бърбри с пра-пра-пра-прадядо си, а пък онзи още преди два века да е зарязал сушата. Сички те забравили що е смърт, освен в сражения с другите острови или при жертвоприношения на морските богове, от змийски ухапвания, заразни болести и тем подобни, преди да се пхнат под водата — просто чакали няк'ва си промяна, а тя хич не била страшна, кат попривикне човек. Мислели си, че спечелено-загубено, цялата работа им е излязла на кяр... а ми се чини, че и Обид си е рекъл същото, като си поблъскал чутурата над приказките на Уолакеа. Ама Уолакеа бил от малцината, дете нямали и капка рибешка кръв, щото бил от кралски род и сичките му роднини се женели за кралска челяд от другите острови. Той научил Обид на сума ти ритуали и заклинания, свързани с морските гадове, и му показал някои люде от селото, дете вече съвсем биле загубили човешки облик. Правел-струвал, обаче не щял да го срещне със същинска твар от водата. Накрая му дал няк'ва си оловна джунджурия и рекъл, че тя може да повика гадините от морето навсякъде, дете имат свърталище. Требело човек да я пусне надолу с разни там молитви и прочие. Уолакеа разправял, че тия чудовища са плъпнали из цял свят, та кой ги дирел, все щял да намери бърлога и да ги изкара, ако му стиска. На Мат тая работа хич не му се нравела и искал Обид да се пръждоса от острова, ама кап'танът надушвал

печалба и мислел да понатрупа от онуй ужкимско злато толкоз евтино, че с друго и да не се занимава. Тъй вървяло с години и Обид сбрал камари лъжовно злато, та накрая си направил рафинерия в старата фабрика на Уейтс. Не смеел да продава накитите както са си, щото ората щели да питат туй-онуй. Както и да е, ама моряците му от време на време откъвали по нещичко за продан, макар да се били заклели да си затварят устата; освен туй Обид давал на женорята от рода си да носят някои от по-приличните дрънкулки. Някъде към трийсе и осма година — аз бях тогаз седемгодишен — Обид открил островитяните изстребени до крак между две негови пътувания. Изглежда, че другите диваци били надушили к'во става и си плюли на ръцете. Сигур са имали от онез стари магически знаци, дето самите морски гадове разправяли, че ги е страх от тях. Канаките били готови на сичко за таквиз знаци, кога от морското дъно изскочи някой остров с руини отпреди потопа. Старателно поработили — не оставили камък върху камък нито на големия остров, нито на вулканичното островче. Туктаме имало пръснати камъчета, гаче ли против уроки, нашарени с онуй, дето сега му викате свастика. Сигур са били знаците на Древния народ. Ората изстребени, от ужкимското злато ник'ва следа, а пък канаките от съседните острови не щели и дума да обелят по въпроса. Изобщо не признавали, че някой е живял на онзи остров. Искане ли питане, Обид закъсал яката, щото и другите му раб'ти хич не вървели. Цял Инсмут закъсал — в ония времена беше тъй, к'вото изкара собственикът на кораба, изкарва го и екипажът. Повечето народ из града посрещаше тежките времена кротко, като овце, ама не им беше леко, щото риболовът хептен го нямаше, а пък фабриките едва-едва дишаха. По туй време Обид взе да псува ората, дето са тъпо стадо и се молят на християнския Господ, пък той не ще да им помага. Викаше, че познавал хора, що се молят на други богове и ония им дават к'вото тебе, та ако свестните мъже го подкрепели, можел да призове няк'ви си там сили, дето да докарат сума ти риба и злато. Тия, дето бяха служили на „Суматри куин“ и бяха видели острова, веднага разбраха к'во е замислил, затуй не припираха да се сродяват с разните морски гадини; обаче останалите нищо не знаеха и зеха да се поддават на изкушенията на Обид и да го питат като как ще може да ги насочи към вярата, дето давала полза.

Тук старецът се запъна, промърмори нещо неясно и потъна в мрачно и боязливо мълчание, като от време на време се озърташе през рамо, а после пак приковаваше замаян поглед към далечния риф. Когато му заговорих, той не отвърна и аз разбрах, че ще трябва да го оставя да довърши бутилката. Безумното му бръщолевене ме бе заинтригувало дълбоко, тъй като допусках, че в него се крие някаква грубовата алегория, основана върху странностите на Инсмут и доразвита от въображението на западащия старчески разсъдък, в който се бяха съхранили откъси от екзотични легенди. Нито за секунда не можех да повярвам, че разказът почива на реални основи, но все пак в него се долавяха нотки на истински ужас, та макар и само защото споменаваха за странни накити, явно от типа на зловещата тиара, която бях видял в Нюбърипорт. В крайна сметка те може би наистина идваха от някакъв незнаен остров, а нелепите истории навярно бяха не толкова бълнуване на стария пияница, колкото измислици на покойния Обид.

Подадох бутилката на Задок и той я пресуши до капка. Поразителна бе способността му да издържа на огромното количество уиски без следа от запъване в пискливия му хъхрещ глас. Той облиза гърлото на бутилката и я прибра в джоба си, след това взе да кима и тихичко да си шепне. Приведох се по-наблизо, за да не пропусна някоя членоразделна дума, и ми се стори, че зърнах подигравателна усмивка под нечистите рошави мустаци. Да — той наистина изричаше думи и аз успях да схвана повечето от тях.

— Горкият Мат... той открай време си беше против... опита да привлече ората на своя страна и сума ти приказки изприказва със свещениците... залудо... независимия енорийски свещеник го пропъдиха от града, а пък методисткият пастор сам си отиде... Ризолвед Бабкок, баптиския свещеник, изобщо ни се чу, ни се видя... Гневът на Йехова... дребосък бях тогаз, ама каквото чух, чух и каквото видях, видях... Дагон и Ащорет... Белиал и Белзевуб... Златният телец и идолите на Ханаан и филистимците... блудница вавилонска... Мене, мене текел, уфарсин...

Той пак замълча и като зърнах израза на воднистосините му очи, аз се изплаших, че скоро ще се вцепени. Но когато леко разтърсих рамото му, старецът се завъртя удивително пъргаво и отривисто произнесе още няколко загадъчни фрази:

— Не ми вярваш, а? Хе-хе-хе... ами тогаз я ми кажи, момче младо, от какъв зор кап'тан Обид и още двајсетина души подкарваха посред нощ лодките към Дяволския риф и пееха толкоз гръмогласно, че цял град ги чуваше, кога вятърът подухнеше от морето? Кажи де? И кажи защо Обид все фърляше разни тежки раб'ти в дълбокото отгатак рифа, дето дъното потъва кат пропаст и още никой не го е измерил? Кажи ми к'во е направил с оназ крива оловна джунджурия, дето му я дал Уолакеа? А, момче? И к'ви ги крещяха в навечерието на Първи май и на Все светии? И защо новите енорийски свещеници — все бивши моряци — зеха да се труфят с онез смахнати одежди и ужким златните дрънкулки на Обид? А?

Сега в бледосините очи гореше диво безумие, а мръсната бяла брада стърчеше като наелектризирана. Старијат Задок навярно забележа как се отдръпнах назад, защото избухна в злобен кикот.

— Хе-хе-хе-хе! Зафащаш да разбираш, а? А ще ли ти се да си бил на мое място, кога гледах ноцем от куличката у дома как разни гадини излизат от морето. О, дребните дечурлига навсякъде се врат, мене питай за тез раб'ти, та нито една клюка не пропусках за кап'тан Обид и другите, дето обикаляха рифа! Хе-хе-хе! К'во ще речеш за ноцта, кога отмъкнах татковия далекоглед в куличката и видях по рифа гъмжило от сенки, що се нафърляха във водата, щом луната ги огря? Обид и другите бяха в една рибарска лодка, обаче сенките скочиха отгатак, в дълбокото, и вече не се подадоха... Ще ли ти се да си невръстно хлапе сам-самичко в куличката и да гледаш сенки, дето не са човешки сенки?... А?... Хе-хе-хе...

Старецът бе изпаднал в истерия, а и аз тръпнех от някаква неясна тревога. Струваше ми се, че не веселие разтърсва съсухрената му ръка, стискаща рамото ми.

— Я си представи, че една ноц виждаш как изхвърлят нещо тежко от лодката на Обид отгатак рифа, а пък на другия ден научаваш, че един младеж не се е прибрал у дома. А! Чу ли вече някой за Хайрам Гилман? Чу ли? Ами Ник Пайърс, ами Луъли Уейт, ами Адонайрам Саутуик и Хенри Гарисън? А? Хе-хе-хе-хе... И онез сенки правят знаци с ръце... все едно, че са истински ръце... Е, сър, от онуй време Обид пак си стъпи на краката. Трите му щерки зеха да се гиздят с невиджани дотогаз златни накити и от комина на рафинерията пак зафана да излиза пушек. Па и на другите им тръгна добре — рибата

нахлуваше в залива, направо с ръце да я ловиш,и един Господ знае колко нещо пращаме за продан в Нюбърипорт, Аркхам и Бостън. Пак тогаз Обид прокара железопътното отклонение. Няк'ви рибари от Кингспорт чуха за улова и пристигнаха с едномачтови платноходи, ама скоро сички изчезнаха. Повеч никой не ги видя. И тъкмо тогаз наште тука организираха Тайния орден на Дагон и закупиха Масонския дом... хе-хе-хе! Мат Елиът беше масон и възразяваше против продажбата, ама той гаче потъна вдън земя. И виж к'во, не съм рекъл, че Обид е смятал да направи както на онзи остров. Не вярвам изпървом да е искал да се меша и да отглежда дечурлига, дето ще идат във водата и ще станат на риби с вечен живот. Златото искаше и беше готов да плати скъпо и прескъпо, а пък другите бяха доволни до някое време... През четирсе и шеста година градът вече беше видял туй-онуй и взе да се позамисля. Сума ти хора изчезваха... сума ти смахнати приказки на една неделна проповед... сума ти клюки за онзи риф. То и аз комай поприбавих нещичко, като казах на Маури от градската управа к'во съм видял от куличката. Една ноц група мъже последва шайката на Обид и ги чух как стрелят от лодките. На заранта Обид и още трийсе и двама бяха в дранголника и сичко живо се чудеше накъде върви работата и к'ва присъда ще им лепнат. Божичко, ако знаеха к'во ни чака... след една-две седмици, като нищо не беше фърляно у водата...

Личеше си, че Задок е уплашен и изтощен, затова го оставих да помълчи, макар да поглеждах тревожно часовника си. Приливът започваше и звукът на вълните сякаш го посъбуди. Гледах с удоволствие прииждащата вода, тъй като се надявах да прогони отчасти вонята на риба. Отново напрегнах слух, за да доловя част от старческия шепот.

— Оназ ужасна ноц... видях ги. Бях горе в куличката... орди... гъмжило... префърлиха рифа и преплуваха залива към устието на Манъксет... Боже, к'во стана по улиците на Инсмут през оная ноц... тропаха по вратата, ама тате не отваряше... после грабна мускета и изскочи през кухненския прозорец да дири съветника Маури и да решат к'во да правят... купища убити и умиращи... стрелба и писъци... пукотевица по Стария площад, Градския площад и Ню чърч грийн... затворът разбит... прокламация... измяна след туй го нарекоха епидемия, кога дойдоха ора отвън и разбраха, че половината

ни народ липсва... останаха само тия, дето щяха да слушат Обид и тварите или да си мълчат... нищо не се чу за тате...

Облян в пот, старецът се задъхваше. Пръстите му се впиваха в рамото ми.

— До заранта почистиха сичко... ама имаше следи... Обид пое командите и рече, че сичко щяло да се промени... *другите* щели да се събират с нас за църковните служби и требело да подготвим къщи за *гости*... те искали да се мешат с нас, както с канаките, и той лично нямал намерение да им пречи. Съвсем беше затънал Обид... луд на тая тема. Викаше, че онез щели да ни докарват риба и съкровища, а пък в отплата требело да им дадем к'вото искат... На вид сичко щяло да си е както преди, ама който не искал да си докара беля, нека стоял по-надалеч от външни ора. Сички требело да положим Клетвата на Дагон, а по-сетне някои положиха и втора, че и трета клетва. Който помагаше по-така, за него и наградите бяха по-така — злато и прочие... Нямало смисъл да разлайваме кучетата, щото онез долу биле милиони. Не им се щяло да изтребват целия човешки род, ама ако тайната се разкриела и станело напечено, моели тъкмо туй да направят. Ние не знаехме онез вежди магии, с които ги прогонили диваците от Южните морета, а пък канаките за нищо на света не си разкривали тайните. Требеше да им осигуряваме жертвоприношения и разни шантави дрънкулки, да ги настаняваме в града кога им скимне, а пък през другото време ни оставяха на мира. Не ги тревожеше, че разни пришълци могат да разнасят слухове навън... стига да не си врат носа, дето не им е работа. Сички да влезем в правоверната тайфа — Ордена на Дагон — и децата нямало да умират, ами щели да се връщат пак при майка Хидра и татко Дагон, отдето сме биле дошли сички едно време... Йа! Йа! Ктхулу фтагн! Ф'нглуи мглв'нафх Ктхулу Р'лиех вгах-нагл фтага...

Старият Задок бе изпаднал в делириум и аз едва дишах от вълнение. Горката измъчена душа — до какви жалки дълбини на халюцинациите го бяха довели алкохолът и омразата към упадъка, отчуждението и болестта наоколо, доколко се бе съсипал този мозък, надарен с изумително творческо въображение! Сега той стенеше и сълзите се стичаха по сбръчканите му бузи към чорлавата брада.

— Господи, к'во ли не съм видял, откак навърших петнайсе години... *мене, мене, текел уфарсин!*... онез, дето изчезваха, и другите, дето се самоубиха... кой дръзнеше да разправи нещо в



Аркхам или Ипсуич, викаха му, че е луд... както и ти си мислиш за мен... ама к'ви съм ги виждал, Боже мой... Отдавна да са ме утрепали, щото много знам, само че аз положих пред Обид първата и втората Клетва на Дагон, та съм под закрила, додето не докажат, че съзнателно и целенасочено съм разкрил тайната... обаче третата Клетва няма да положи... по-добре да умра... Още по-зле стана подир Гражданската война, кога зеха да растат дечурлигата, дете се народиха от четирсе и шеста нататък... някои от тях, де. Мен ме беше страх... след оная страшна нощ вече не гледах от куличката и цял живот не съм виждал отблизо някой от ония. От истинските, искам да кажа. Отидох на война и ако бях имал капка акъл и кураж, нямаше да се връщам, ами щях да се заселя надалеч. Обаче ората ми пишеха, че не било чак толкоз зле. Сигур щото подир шейсе и трета година правителството беше настанило в града наборна комисия. Ама като свърши войната, сичко пак тръгна на провала. Ората дигнаха ръце... фабрики и бакалии спуснаха кепенците... корабите спряха и пристанището се задръсти с пясък... влакове не идваха... ама онези... онези не преставаха да щъкат из реката, да идват откъм проклетия сатанински риф... все повече и повече дъски по таванските прозорци, все повече шумове от къщи, дете уж нямало никого... К'во ли не разправят за нас из околностите — като те слушам как разпитваш, сигур и ти доста си чул — разправят к'во са виждали сегиз-тогиз, разправят за онез шантави накити, дете идат отнякъде и не сички отиват за претопяване... ама никой не казва нещо ясно. Никой не фаща вяра. На ужкимското злато му викат пиратско съкровище и си мислят, че инсмутчани имат чужда кръв в жилите си, или са болнави, или нещо друго. Пък тукашните се пазят от пришълците, както могат, и им дават да разберат, че лошо им се пише, ако много-много си отварят очите, особено по мръкнало. Псетата лаеха по тварите, конете се инатяха, ама като дойдоха автомобилите, сичко се оправи... През четирсе и шеста кап'тан Обид си доведе нова жена, дете никой не я е виждал... чувал съм, че не искал, обаче тварите го принудили... имаше три деца от нея... двете изчезнаха още преди да пораснат, ама едното момиче изглеждаше съвсем нормално и даже отиде да се изучи в Европа. Най-накрая Обид подлъга едно наивно момче от Аркхам да се ожени за нея. Сега обаче никой отвън не иска да си има работа с инсмутчани. Барнабас Марш, дете управлява рафинерията днес, е внук на Обид по линия на първата

му жена — син на най-големия му син Онисифоръс, само че майка му е пак от онез и никой не я е виждал да излиза от къщи. Напоследък Барнабас съвсем се е променил. Вече не може да си затваря очите и цял се е изкривил. Разправят, че още носел дрехи, ама скоро ще иде у водата. Може и да е опитвал вече — те понявга се гмуркат за проба, преди да си идат завинаги. От десетина години не се е мяркал на открито. Кой знае как се мъчи горката му жена — тя е от Ипсуич, преди петдесет години тамошният народ без малко щеше да линчува Барнабас, докато я ухажваше. Обид умря през седемдесе и осма, подир него си отиде и цялото следващо поколение — дечурлигата от *първата* жена измряха, а пък другите... Бог знае...

Шумът на прилива ставаше все по-силен и малко по малко сякаш превръщаше настроението на стареца от съзлива сантименталност в тревога и страх. От време на време той спираше и пак почваше да се озърта нервно през рамо към рифа; въпреки цялата нелепост на разказа му, усетих, че и аз се поддавам на смътната боязън. Гласът на Задок изтъня и той като че се мъчеше да подкрепи куража си с по-гръмки слова.

— Ами ти бе, що си траеш? Ще ли ти се да живееш в такъв град, дето сичко гние и мре, дето зад заковани прозорци разни чудовища лазят, бляят, лаят и подскачат из тъмните мазета и тавани, надето и да погледнеш? А? Ще ли ти се ноц подир ноц да слушаш воя от църквите и Ордена на Дагон и *да знаеш к'ви ги има между онез, дето вият?* Ще ли ти се да чуеш кой идва от онзи ужасен риф в навечерието на Първи май и Все светии? А? Мислиш си, че старият е луд, а? Както щещ, сър, *ама ще ти кажа, че туй не е най-лошото!*

Сега Задок крещеше с пълно гърло и трескавото безумие в гласа му истински ме плашеше.

— Проклет да си, не ме зяпай с тия очища... казвам ти, че Обид е в ада и там ще остане! Хе-хе... в ада, казвам! Мен не може да ме спипа... нищо не съм направил, дума не обелвам... О, ти ли си, бе, момче младо? Е, може и да не съм обелвал думица, ама сега ще изплюя камъчето! Ти само кротувай и слушай, момче... още никому не съм го казвал... Рекох, че подир оназ ноц вече не съм гледал от куличката, *обаче пак узнах много работи!* Искаш да разбереш кое е истинският ужас, а? Слушай как стоят нещата — *не е до онуй, дето го направиха онез рибешки дяволи, ами до туй, дето се канят да го правят!* Мъкнат

от леговищата си разни неща в града... от години го правят и напоследък хептен се разпуснаха. Къщите северно от реката между Уотър стрийт и главната улица са тъпкани — с гадове и *к'вото са домъкнали...* а пък щом се подготвят... казвам, щом се подготвят... чувал ли си за *шогот*? Ей, слушаш ли? Казвам ти, че знам к'ви са онез твари... видях ги една нощ, когато... *йе-хааа-ха! Йе-хааа...*

Едва не припаднах от внезапния грозен и нечовешки ужасен крясък на стареца. Очите му, вперени покрай мен към зловонното море, бяха готови да изскочат от орбитите; лицето му се бе превърнало в маска на страх от древногръцка трагедия. Костеливите му пръсти се впиваха в рамото ми с чудовищна сила, но той дори не помръдна, когато извърнах глава да видя какво е забелязал.

Не виждах нищо. Само на едно място вълничките като че ли се открояваха на фона на дългите приливни вълни. Но Задок ме разтърси и като се обърнах, аз видях че вкамененият страх е отстъпил място на хаос от мигащи клепачи и треперещи беззъби венци. След миг гласът му се възвърна, макар и снишен до треперещ шепот.

— *Махай се оттук! Махай се оттук! Видяха ни...* бягай, ако ти е мил животът! Не се бави... *сега те знаят...* бягай... бързо... *вън от тоя град...*

Върху разклатената зидария на някогашния кей се стовари нова тежка вълна и шепотът на лудия старец пак прерасна във вледеняващ кръвта нечовешки писък:

— *Йе-хааааа!... Йаааааах!...*

Преди да се опомня от изумлението си, той пусна рамото ми, отчаяно хукна към улицата и свърна на север покрай стената на разрушения склад.

Озърнах се към морето, но там нямаше нищо. А когато стигнах до Уотър стрийт и погледнах на север, от Задок Алън нямаше и следа.

## IV

Едва ли мога да опиша в какво настроение бях изпаднал след този мъчителен епизод — едновременно жалък и безумен, нелеп и ужасяващ. Момчето от бакалницата ме бе подготвило донякъде, ала въпреки това след преживяното се чувствах объркан и разтревожен. Колкото и наивен да бе разказът, старият Задок с неговата лудешка искреност и уплаха бе успял да ме зарази с растящо безпокойство, което се обединяваше с предишното ми отвращение към града, разяждан от безплътна сянка.

По-късно можех да обмисля разказа и да отсея от него ядрото на историческа алегория; засега исках само да го пропъдя от съзнанието си. Времето напредваше застрашително — часовникът ми показваше 7.15, а автобусът за Аркхам потегляше от градския площад в осем — затова се постарях да мисля колкото се може по-неутрално и практично, докато крачех забързано по пустинните улици сред пропаднали покриви и килнати къщи, устремен към хотела, откъдето щях да взема куфара и да хвана автобуса.

Макар че златистата светлина на късния следобед придаваше мистична красота и покой на древните стрехи и порутените комини, аз неволно се озъртах през рамо. Сигурен бях, че с радост ще се измъкна от вмирисания, зловещо сенчест Инсмут, и съжалявах, че няма друг транспорт, освен автобуса на онзи гнусен тип, Джо Сарджънт. И все пак не бързах прекалено, защото на всеки ъгъл срещах архитектурни забележителности, а и бях пресметнал, че лесно мога да мина останалото разстояние за половин час.

Търсех път, по който да не съм минавал, и като се консултирах с картата на момчето, предпочетох да стигна до градския площад по Марш стрийт вместо по Стейт стрийт. От пресечката с Фол стрийт започнах да срещам редки групички шушукащи инсмутчани и когато най-сетне се добрах до площада, видях, че почти всички безделници са се струпали около входа на „Гилман хаус“. Докато прибирах куфара си от рецепцията, имах чувството, че съм попаднал под странните

погледи на множество изпъкнали, влажни, немигащи очи, и тайно се надявах, че никое от тези неприятни същества няма да ме съпровожда в автобуса.

Доста по-рано от предвиденото автобусът с трима пътници изгромоля по площада и един грозноват тип от тротоара подхвърли няколко неясни думи на шофьора. Сарджънт хвърли навън пощенската торба и вързоп вестници, после влезе в хотела; междуременно пътниците — същите, които бях видял да пристигат сутринта в Нюбърипорт — се изтързуиха на тротоара и размениха с един зяпач по няколко глухи гърлени думи на език, за който бих могъл да се закълна, че няма нищо общо с английския. Качих се в празния салон и заех същата седалка, както на идване, ала едва се бях настанил, когато Сарджънт се появи и замънка с особено противен гърлен глас.

Оказа се, че нямам никакъв късмет. Нещо не било наред с двигателя, въпреки успешното му пристигане от Нюбърипорт, и автобусът не можел да продължи към Аркхам. Не, не било възможно да се ремонтира тази вечер, а и нямало никакъв друг начин да се отпътува от Инсмут за Аркхам или за където и да било. Сарджънт много съжалявал, но се налагало да пренощувам в „Гилман“. Служителят сигурно нямало да ми вземе скъпо, но така или иначе, нямало къде другаде да отида. Почти зашеметен от внезапното препятствие и изпълнен със страх от настъпването на нощта в този западащ и зле осветен град, аз напуснах автобуса и отново влязох във фойето на хотела; странният и навъсен служител от нощната смяна ми каза, че за един долар мога да получа стая 428 на последния етаж — просторна, но без течаща вода.

Въпреки всичко, което бях чувал в Нюбърипорт за този хотел, аз се разписах в регистъра, платих един долар, изчаках служителят да поеме куфара ми и последвах мрачния самотен хотелиер нагоре по скърцащите стъпала през три стълбищни площадки, водещи към прашни и като че напълно безжизнени коридори. Стаята се оказва твърде неудобна, с оскъдни евтини мебели и два прозореца, които гледаха към мръсен заден двор, заобиколен от ниски и запустели тухлени сгради, а по-нататък се простираха хлътнали покриви и блатистите западни околности на града. В края на коридора имаше баня — отчайващо овехтяла, със старинна мраморна мивка,

миниатюрна вана, мъждива електрическа крушка и плесенявали дървени панели край водопроводните кранове.

Тъй като все още беше светло, аз слязох на площада и се озърнах наоколо, търсейки къде да похапна набързо; при това забелязах втренчените погледи на нечистоплътните безделници. Бакалията беше вече затворена и се наложи да прибягна към услугите на ресторанта, който бях пренебрегнал преди няколко часа; вътре работеше прегърбен мъж с тясно лице и немигащи вторачени очи, а сервитьорката приличаше на вещица със сплескан нос и невероятно дебели, несръчни ръце. Всички ястия бяха подредени на тезгяха и аз с облекчение забелязах, че повечето очевидно са извадени от готови опаковки и консерви. Задоволих се с чиния зеленчукова крем-супа и след малко поех обратно към неуютната си стая в „Гилман“; минавайки край рецепцията, купих от намръщения чиновник смачкан вечерен вестник и оплукото от мухите списание.

Когато здрачът се сгъсти, аз включих слабата електрическа крушка над евтиното желязно легло и се помъчих да продължа четенето. Чувствах, че е желателно да си намирам безобидни умствени занимания, тъй като нямаше смисъл да се впускам в разсъждения за аномалиите на този старинен посърнал град, докато все още се намирах в пределите му. Безумното бръщолевене на стария пияница не ми вещаеше особено приятни сънища и аз разбирах, че трябва да прогоня колкото се може по-далеч от въображението си спомена за неговите трескави, просълзени очи.

Освен това не трябваше да мисля за железопътния касиер от Нюбърипорт и споменатия от него разказ на фабричния инспектор за „Гилман хаус“, гласовете на нощните наематели... не биваше да мисля нито за това, нито за лицето под тиарата в мрачния църковен вход; лицето, което ми внушаваше необясним ужас. Навярно по-лесно бих избягвал тревожните размисли, ако стаята не беше тъй отвратително мухлясала. Убийствената миризма на плесен се смесваше по най-гнусен начин с всепроникващия дъх на риба и упорито насочваше фантазията ми към идеите за смърт и тлен.

Другото, което ме смущаваше, беше липсата на резе върху вратата на стаята. Личеше, че доскоро го е имало, но сега на мястото му бяха останали само пресни следи от дърводелски инструменти. Несъмнено то се бе повредило, както и много други неща в тази

разнебитена сграда. Нервно претърсих стаята и върху гардероба открих едно резе, което според бележите по вратата ми се стори съвсем същото като неотдавна сваленото. За да се отърва поне малко от напрежението, аз се заех да монтирам железата на празното място с помощта на отвертката от джобното ножче-ключодържател, което носех. Резето се намести идеално и малко се разведрих от мисълта, че мога да го дръпна, преди да си легна. Не че наистина се тревожех и разчитах на употребата му, но в подобно обкръжение всеки символ на безопасност беше добре дошъл. На двете странични врати към съседните стаи имаше подобни резета и аз побързах да ги залостя.

Вместо да се съблека, реших да почета, докато ми се доспи, и после да си легна, като сваля само обувките и якичката. Извадих от куфара джобно фенерче и го сложих в панталона си, за да мога да погледна часовника, ако се събудя през нощта. Дрямката обаче не идваше и когато се опитах да анализирам мислите си, смутено осъзнах, че неволно се ослушвам за нещо — нещо, от което се боях, без сам да зная какво представлява. Разказът на онзи инспектор навярно бе възбудил въображението ми далеч по-силно, отколкото предполагах. Отново се помъчих да чета, ала открих, че очите ми не помръдват от едно и също изречение.

След известно време ми се стори, че чувам стълбите и дъските по пода на коридора да поскръцват равномерно, като от стъпки, и се запитах дали не са почнали да идват наемателите на другите стаи. Но отникъде не долитаха гласове и ми хрумна, че скърцането е някак съдържано и потайно. Това не ми се понрави и се зачудих дали изобщо да спя. Твърде странен народ се срещаше из този град, а хората от околностите убедено твърдяха, че напоследък изчезвали пътници. Дали не бях попаднал в една от онези странноприемници, където грабят и убиват посетителите? Или пък местните жители наистина ненавиждаха любопитните пришълци? Дали демонстративните ми обиколки и честите консултации с картата не бяха предизвикали неблагоприятното им внимание? Реших, че трябва наистина да съм крайно изнервен, за да позволя на няколко случайни проскърцвания да ме насочат към толкова нелепи измислици... и все пак съжалявах, че не нося оръжие.

Най-сетне се почувствах изморен и макар че никак не ми се спеше, залостих току-що ремонтираната врата, изключих лампата и се

проснах на коравото, неравно легло, както си бях с якичката, самото и обувките. В тъмнината и най-слабият нощен звук се засилваше неимоверно и през главата ми прелитаха още по-неприятни мисли. Съжалявах, че съм загасил, но бях прекалено уморен, за да стана и пак да включа крушката. Сетне, след дълго зловещо затишие, дъските в коридора отново заскърцаха, а после се раздаде онзи тих, но дяволски ясен звук, който сякаш обещавахе прокобното сбъдване на всичките ми страхове. Нямаше и място за съмнение — предпазливо, потайно, колебливо, някой провираше ключ в ключалката на вратата.

Тъкмо заради преживените вече неясни тревоги, чувствата ми при разпознаването на реалната заплаха бяха по-слаби от очакваното. Макар и да не знаех точно защо, аз инстинктивно бях нащрек — и това се оказваше в моя полза при възникването на новата, истинска криза, каквато и да бе тя. Ала все пак прерастването на заплахата от смътно предчувствие в непосредствена реалност ме потресе със силата на физически удар. Дори през ум не ми минаваше, че може да става дума за грешка. Мислех единствено за коварни злодейски планове и лежах неподвижен като труп, изчакавайки следващия ход на нашественика.

След малко предпазливото тракане затихна и чух как някой влиза с шперц в стаята северно от моята. После лекичко изпробвах ключалката на междинната врата. Разбира се, резето попречи и чух скърцането на пода, докато злодеят се измъкваше от стаята. Скоро се раздаде ново шумолене и аз разбрах, че този път се влиза в южната стая. Последва пак потайна проба на залостената междинна врата и скърцането на дъските се отдалечи. Сега то продължи по коридора и слезе по стълбите — очевидно противникът бе осъзнал как стоят нещата с вратите и отлагаше начинанието си, но само бъдещето щеше да покаже докога.

Готовността, с която пристъпих към действие, свидетелства, че навярно подсъзнателно съм се страхувал от някаква опасност и часове наред съм обмислял възможните пътища за бягство. От самото начало усещах, че невидимият нашественик носи заплаха, с която не мога да се преборя и не бива да срещам, а трябва само да бягам, доколкото ми позволяват силите. Единственото решение бе да напусна хотела незабавно, и то не през главното стълбище и фойето.

Като се надигнах безшумно и щракнах фенерчето, се опитах да включа крушката над главата си, за да подбера и натъпча в джобовете



на самото някои дреболии: предстоящото бягство без багаж. Без успех; разбрах, че токът е спрял. Явно бях попаднал в някакъв всеобщ загадъчен и злобен заговор. Докато стоях, продължавайки да опипвам безполезния ключ на лампата, от долния етаж долетя приглушено скърцане и ми се стори, че долавям разговор на неясни гласове. След миг вече не бях толкова уверен, тъй като тези глухи звуци напомняха дрезгав лай и нечленоразделно грачене, но нямаха нищо общо с нормалното човешко слово. После пак се сетих за онова, което бе чул фабричният инспектор през нощта в това прогнило пагубно здание.

С помощта на фенерчето натъпках необходимото по джобовете, сложих си шапката и се прокраднах на пръсти до прозореца, за да преценя шансовете за слизане. Въпреки правителствените разпоредби за безопасност, от тази страна на хотела нямаше противопожарна стълба и от калдъръмения двор ме делеше гладка триетажна стена. Но отдясно и отляво към хотела се прилепваха стари тухлени сгради; скосените им покриви бяха на сравнително достъпно за скок разстояние от моя четвърти етаж. За да се добера до някое от зданията, трябваше да се прехвърля през две стаи — съответно на юг или на север — и съзнанието ми незабавно се зае да пресмята какви са шансовете ми да го сторя.

Реших, че не мога да рискувам едно излизане в коридора, където стъпките ми неминуемо щяха да бъдат чути, а влизането в желаната стая можеше да срещне непреодолими трудности. Оставаше ми само един път — през по-паянтовите междинни врати; ако ключалките и резетата се окажеха от другата страна, щеше да се наложи да ги изкъртвам със сила, използвайки рамото си като таран. Мислех си, че не е изключено да успея при това разнебитено състояние на сградата и инсталациите в нея; осъзнавах обаче, че не мога да го направя без шум. Трябваше да се осланям единствено на бързината и на шанса да се добера до прозореца, преди враговете да се опомнят и да отворят с шперц съответната стая. Колкото до собствената ми врата към коридора, погрижих се да я барикадирам, като избутах писалището до нея — малко по малко, за да сведа шума до минимум.

Знаех, че шансовете ми са нищожни и бях напълно готов за всякакви премеждия. Дори успешното достигане на другия покрив нямаше да разреши проблема, защото Щеше да ми остане непосилната задача да се спусна на земята и да избягам от града. Едно поне бе в моя

полза — разрухата и запустението на съседните сгради, както и множеството черни отвори на капандури, зейнали по двата покрива.

Тъй като според картата на бакалчето южната посока ми се стори най-подходяща за бягство от града, аз първо огледах междинната врата от тази страна. Тя бе пригодена да се отваря към мен и скоро разбрах — след като магнах резето и установих наличието на заключена брава — че няма да е лесна за изкъртване. Отказах се от това направление и предпазливо изтиках нататък таблата на леглото, за да осуетя евентуална по-сетнешна атака откъм съседната стая. Северната врата се отваряше навън и аз вече не се съмнявах, че пътят ми ще е натам, макар да бях открил, че е заключена или залостена от другата страна. Ако можех да се добера до покрива на зданията по Пейн стрийт и успешно да се спусна на земята, навярно има надежда да се стрелна през двора и съседните къщи към Уошингтън стрийт, през отсрещните постройки към Бейт стрийт или пък да изскоча на Пейн и да заобиколя на юг към Уошингтън. Във всички случаи целта беше да се озова на Уошингтън и бързо да се отдалеча от района на градския площад. Предпочитах да избягна Пейн стрийт, защото там казармата на пожарникарите можеше да е отворена денонощно.

Докато мислех за всичко това, аз оглеждах ширещото се под мен море от мизерни прогнили покриви, окъпани сега в лъчите на почти пълната луна. Отдясно черният процеп на речната клисура разкъсваше пейзажа; изоставената гара и няколко пусти фабрични здания се вкопчваха като струпеи по ръбовете. По-нататък ръждивата железопътна линия и шосето за Раули се провираха в блатиста равнина, по която тук-там се издигаха малко по-сухи островчета, обрасли с шубраци. Отляво набразденото от ручей поле беше по-наблизо и тесният път за Ипсуич лъщеше под лунното сияние. От моята страна на хотела не можех да видя южния път за Аркхам, по който бях решил да поема.

Все още колебливо разсъждавах кога ще е най-добре да атакувам северната врата и как да го направя най-безшумно, когато забелязах, че неясните звуци под мен се заменят с ново, по-тежко скърцане на стълбищните стъпала. През процепа на вратата заиграха лъчите на потрепващо пламъче и дюшемето в коридора изстена под някакъв непосилен товар. Чух да се приближават приглушени шумове, може би

гласове, и накрая долетя решително почукване по външната врата на моята стая.

За момент просто притаих дъх и зачаках. Измина сякаш цяла вечност, после отворотелната рибна воня на цялото ми обкръжение като че изведнъж се засили и стана почти непоносима. Чуването се повтори, затропаха непрестанно и все по-настоятелно. Разбрах, че е настанало времето за действие и незабавно дръпнах резето на северната междинна врата, стягайки мускули, за да я изкъртя. Тропането ставаше все по-гръмка и аз се надявах то да заглуши шума от моите усилия. Най-сетне пристъпих към осъществяване на плана и се хвърлих с лявото си рамо срещу тънката дъсчена преграда, после повторих, потретих, без да обръщам внимание на натъртването и болката. Вратата се оказа много по-издръжлива от очакваното, ала аз не се предавах. И през цялото време глъчката навън се засилваше.

Накрая междинната врата поддаде, ала с такъв трясък, че в коридора не можеше да не са го чули. Чуването отвън моментално прерасна в яростен порой от удари и същевременно в ключалките на двете съседни стаи се раздаде злоещо скърцане на ключове. Нахлувайки през разкрилия се проход, аз успях да дръпна резето на вратата към коридора, преди да щракне бравата; ала докато го намествах, чух как някой се мъчи да отвори с шперц откъм коридора третата стая — онази, от чийто прозорец се бях надявал да скоча на покрива.

За миг изпитах непоносимо отчаяние, тъй като пленничеството ми в помещение без път за бягство през прозореца изглеждаше окончателно. Обля ме вълна от едва ли не безумен ужас, който придаде някаква страховита, но необяснима странност на мимолетно зърнатите в праха следи от стъпките на нашественика, проверил неотдавна оттук възможността да се проникне при мен. Сетне, с упорството на слепия автоматизъм, преодолях отчаянието, упътих се към следващата междинна врата и слепешком се засилих да я блъсна, за да мина оттатък и да залостя вратата към коридора преди завъртането на ключа — стига само и там по някакво чудо резето да се окажеше също тъй здраво, както тук.

Последвалото спасение дължа навярно само на щастливата си звезда — вратата пред мен беше не само отключена, но и зееше широко. За секунда прелетях през нея и подпрях с дясно коляно и рамо

вратата към коридора, която вече се откряваше навътре. Напорът ми завари противника неподготвен, застави го да отстъпи и аз успях да дръпна здраво завинтеното резе, както бях сторил в съседната стая. Печелейки тази отсрочка, чух как отслабва блъскането по другите две врати и същевременно се надига хаотичен тропот откъм междинния проход, който бях барикадирал с леглото. Очевидно основната маса нападатели бе влязла в южната стая и се групираше за странична атака. Но ненадейно в ключалката на следващата северна стая изщрака шперц и аз разбрах, че нова заплаха ме дебне по-отблизо.

Северната междинна врата беше широко отворена, ала не разполагах с време да предотвратя превъртането на бравата откъм коридора. Можех само да затворя и залостя вратите от двете страни на стаята, след което подпрях едната с леглото, другата с писалището, а пред входната изтиках умивалника. Беше ми ясно, че трябва да се уповавам на закрилата на тия импровизирани барикади, докато се измъкна през прозореца и скоча върху покрива на сградата от страната на Пейн стрийт. Но дори в толкова напрегнат момент най-големият ми ужас се пораждаше не от крехкостта на моите укрепления. Тръпнех защото въпреки някои отвратителни пъшкания, ръмжене и неритмичен приглушен лай, нито един от преследвачите не бе издал ясен и членоразделен човешки глас.

Докато привършвах наместването на мебелите и се втурвах към прозорците, чух страхотно трополене по коридора към стаята северно от мен и осъзнах, че думкането на юг е престанало. Явно повечето противници се канеха да обединят усилията си срещу слабата междинна врата, която, вече знаеха, ще ги доведе право при мен. Отвън луната осветяваше покрива на по-ниската прилепена сграда и аз видях колко отчаяно рискован ще бъде скокът върху наклонената плоскост, където трябваше да се приземя.

Когато огледах разположението на зданията, избрах за бягството по-южния от двата прозореца; планирах да се хвърля към вътрешния скат на покрива и да подиря най-близката капандура. Веднъж попаднал в някоя от порутените тухлени къщи, можех да очаквам незабавно преследване; надявах се обаче да сляза долу, сетне с прибежки между зеещите входове да преодолея сенчестия двор, за да стигна накрая Уошингтън стрийт и да се измъкна през южните предградия.

Трясъкът откъм северната междинна врата ставаше оглушителен и забелязах, че тънките дъски започват да се пропукват. Нападателят явно бяха донесли някакъв тежък предмет и го използваха като таран. Леглото все още удържаше напора им, тъй че имах поне малкия шанс да пристъпя към бягството си. Отваряйки прозореца, забелязах от двете му страни тежки велурени завеси, закачени с медни халки за дебел дървен прът, а на външната стена зърнах да стърчи масивна кука за прикрепване на капаците. Като съобразих веднага, че има начин да избягна опасния скок, аз дръпнах завесите и ги смъкнах заедно с пръта; след това бързо изнизах две от халките на куката и метнах навън купчината плат. Тежките гънки провиснаха чак до прилепналия покрив, а халките изглежда щяха да издържат тежестта ми. Без повече колебания, аз се измъкнах през прозореца, плъзнах се по импровизираното въже и завинаги оставих зад гърба си пропитите с ужас мрачни стени на „Гилман хаус“.

Успешно се приземих върху паянтовите керемиди на стръмния покрив и без нито едно подхлъзване успях да се добера до зеещата капандура. Озъртайки се през рамо, видях, че прозорецът, който бях напуснал преди малко, все още е тъмен, ала далече на север между порутените комини зърнах блясъка на зловещи светлини в Ордена на Дагон, Баптистката църква и Независимата църква, за която си спомнях с тръпки на страх. Досега из двора под мен не се бе мяркала жива душа и аз се надявах, че ще имам шанса да се изплъзна преди обявяването на всеобща тревога. Осветих капандурата с фенерчето си и видях, че под нея няма стъпала. Височината обаче не беше голяма, затова спокойно се преметнах през ръба, скочих и се стоварих на пода, осеян с прогнили сандъци и бъчви.

Таванското помещение изглеждаше зловещо, но аз вече бях претръпнал за подобни впечатления и незабавно се отправих към стълбището, очертано в лъча на фенерчето, като мимоходом хвърлих поглед към часовника си — стрелките показваха 2 часа след полунощ. Стъпалата скърцаха, ала се оказаха сравнително стабилни; втурнах се надолу през просторния като хамбар втори етаж и се озовах на партера. Всичко бе запустяло и изоставено, само ехото отвърщаше на стъпките ми. Най-сетне открих коридора и в края му зърнах светъл правоъгълник на мястото на разбитата врата към Пейн стрийт. Упътих се в обратната посока и заварих задната врата също отворена; изскочих

навън, сурнах се по пет каменни стъпала и стъпих върху буренясалия калдъръм на вътрешния двор.

Лунните лъчи не стигаха дотук, но макар и смътно, успях да различа пътя без помощта на фенерчето. Зад някои от прозорците на „Гилман хаус“ потрепваше неясно сияние и ми се стори, че отвътре долитат приглушени звуци. Пристъпвайки тихичко към страната на Уошингтън стрийт, забелязах няколко отворени врати и реших да се измъкна през най-близката. В коридора царуваше непрогледен мрак, а когато се добрах до отсрещния край, срещнах яко закована врата. Налагаше се да диря път през друга сграда, затова пипнешком се върнах към двора, но малко преди да достигна изхода, застинах на място.

През отворената врата на „Гилман хаус“ изскачаше огромна тълпа от неясни фигури — в мрака се люшкаха фенери, ужасни квакащи гласове си разменяха сподавени възгласи на някакъв странен език, нямащ нищо общо с английския. Силуетите се движеха неуверено и аз с облекчение разбрах, че не знаят къде съм се дянал; но въпреки това при вида им истинах до мозъка на костите. Не можех да различа тяхната форма, ала в прегърбената, провлачена походка имаше нещо непоносимо противно. И най-лошото — забелязах, че една от фигурите е облечена в странна роба, а на главата ѝ несъмнено стърчеше висока тиара, чиито форми познавах прекалено добре. С всяка крачка на силуетите през двора усещах как страховете ми растат. Ами ако не намеря изход през тази сграда към задната улица? Вонята на риба бе отвратителна и се питах колко още мога да я издържа, без да припадна. Отново се упътих пипнешком към улицата, отворих една странична врата в края на коридора и попаднах в празна стая с плътно затворени капаци на прозорците, но без рамки и стъкла. Шарейки с пръсти в лъча на фенерчето, установих, че ще успея да отворя капациите; след минута вече бях скочил отвън и грижливо намествах дъсчената преграда в първоначалния ѝ вид.

Вече бях на Уошингтън стрийт и засега не виждах наоколо жива душа, а единствената светлина се лееше от луната. На няколко места в далечината обаче чувах дрезгави гласове, стъпки и странен тропот, издаван сякаш от не съвсем човешки нозе. Ясно бе, че нямам време за губене. Добре помнех посоките на света и се радвах, че уличното осветление е изключено, както често става при пълнолуние в

западналите земеделски общини. Част от звуците долитаха откъм юг, ала аз не промених плана си да бягам в това направление. Знаех, че ще мина край множество пусти входове, в които можех да се прикрия, ако срещна отделен противник или група преследвачи.

Закрачих бързо и тихо, плътно до полуразрушените здания. Макар да бях разчорлен и гологлав след мъчителното спускане, видът ми не биеше на очи; изглеждаше твърде вероятно да остана незабелязан, ако случаят ми наложеше да се срещна с някой случаен минавач. На Бейтс стрийт свърнах в едно разнебитено преддверие, докато два силуета тромаво пресекат отсрещната улица, но скоро отново поех напред и наближих откритото пространство, където Елиът стрийт минава косо през пресечката на Уошингтън и Саут стрийт. Макар че никога не бях виждал това място, на картата то ми се струваше опасно, тъй като лунната светлина щеше да го облива от край до край. Нямах смисъл да го отбягвам, защото всеки друг маршрут би ми наложил дълго криволичете и катастрофални рискове да бъда видян или да се забавя. Оставаше ми само да пресека дръзко и открито, като имитирам, доколкото ми се удаде, типичната провлачена походка на инсмутчани и да се надявам, че няма да заваря на кръстовището никого... поне никого от моите преследвачи.

Нямах никаква представа доколко широко е разгърнатата потерята и каква всъщност може да бъде нейната цел. Градът изглеждаше необичайно оживен, ала смятах, че вестта за бягството ми от „Гилман хаус“ още не се е разпространила. Естествено, скоро трябваше да напусна Уошингтън стрийт и да продължа по някоя друга улица, водеща на юг, без съмнение групата от хотела щеше да тръгне подир мен. По прашния под на онази къща навярно бях оставил следи, които да разкрият как съм се добрал до тротоара.

Както очаквах, луната осветяваше ярко цялото открито пространство пред мен; в средата забелязах останки от нещо като градинка с железен парапет. За щастие наоколо нямаше хора, макар че откъм градския площад се задаваше някакво странно, постепенно нарастващо бучене. Саут стрийт беше много широка и с лек наклон водеше право към пристанището; от нея се виждаше чак до откритото море и аз от душа се надявах, че никой няма да погледне от далечните низини, докато пресичам под ярките лунни лъчи.

Напредвах безпрепятствено, никакъв нов звук не подсказваше, че съм бил забелязан. За секунда се озърнах и неволно забавих крачка, за да се насладя на великолепния морски пейзаж отвъд края на улицата. Далече зад вълнолома смътно тъмнееха очертанията на Дяволския риф и аз неволно си припомних всички отвратителни легенди, които бях чул през последните двадесет и четири часа — легенди, представящи тази назъбена скала като същинска порта към царства на неописуем ужас и невъобразима уродливост.

После изведнъж видях по далечния риф пресекливи проблясващи светлинки. Те се очертаваха ярко и недвусмислено в тъмнината и ми вдъхваха сляп, неестествено силен ужас. Мускулите ми се напрегнаха за паническо бягство, осуетено единствено от известна доза подсъзнателна предпазливост и от някакво полухипнотично замайване. И още По-страшно бе, че откъм високия купол над покрива на „Гилман хаус“, който сега се издигаше на североизток зад мен, долетя серия от подобни неравномерни проблясъци — а това можеха да бъдат само ответни сигнали.

Овладях мускулите си и осъзнавайки отново доколко съм видим и уязвим тук, продължих напред с по-бърза, притворно провлачена походка; ала докато Саут стрийт ми осигуряваше поглед към морето, аз не откъснах очи от онзи зловец сатанински риф. Нямах представа какъв смисъл се крие зад тези действия; може би ставах свидетел на някакъв странен ритуал, свързан с Дяволския риф, или пък група хора бе пристигнала с лодка на злокобната скала. След малко завих наляво покрай боклукчивата градинка; все още продължавах да гледам към океана, грейнал под призрачното лунно сияние, и напрегнато следях загадъчния трепет на безименните, необясними сигнали.

Точно тогава ме връхлетя най-ужасната гледка — гледката, която унищожи последните ми остатъци от самообладание и ме застави да се втурна в трескав бяг на юг покрай зеещите мрачни входове и вторачените рибешки очи на разбитите прозорци по тази кошмарна пуста улица. Защото като се взрях по-внимателно, разбрах, че грейналите води между рифа и брега далеч не са празни. Те кипяха от несметно гъмжило неясни фигури, плуващи към града; дори отдалече и само от един кратък поглед ми ставаше ясно, че подскачащите глави и размаханите ръце са нечовешки уродливи и неподвластни нито на словесно описание, нито на мислено обяснение.



Трескавото ми бягство секна още преди следващата пресечка, защото отляво дочух звуци, напомнящи глъчката и суетенето на организирана потеря. Раздадоха се стъпки и гърлено ръмжене, на юг по Федерал стрийт избуха раздрънкан автомобил. Само за секунда плановете ми се промениха из основи — ако южното шосе пред мен беше блокирано, очевидно трябваше да търся друг изход от Инсмут. Спрях и отстъпих в един порутен вход, размишлявайки какъв късмет съм имал да преодолея откритото пространство, преди преследвачите да пристигнат по успоредната улица.

Следващата ми мисъл не бе толкова утешителна. Щом като водеха преследването по друга улица, ставаше ясно, че групата не е тръгнала направо по дирите ми. Не ме бяха забелязали, а просто се подчиняваха на общ план, целящ да отреже пътищата за бягство. Следователно, по всички изходи от Инсмут бродеха подобни патрули, защото враговете не можеха да знаят коя посока възнамерявам да избира. А щом бе така, трябваше да се измъкна през полето, далече от всички пътища; но как да го сторя сред тая блатиста местност, набраздена от безброй реки и потоци? За момент разсъдъкът ми се помъти — както от върховна безнадеждност, така и от стремителното засилване на вездесъщата рибна миризма.

После се сетих за изоставената железопътна линия към Раули, чиито солидни насипи от баластра и буренясала пръст все още се простираха на северозапад от порутената гара край ръба на клисурата. Макар и нищожен, съществуваше шанс местните жители да са я пропуснали в плановете си, тъй като бодливите шипкови гъсталаци я правеха почти непроходима и даже отчаян беглец би избрал подобен маршрут на последно място. Бях зърнал линията от хотелския прозорец и знаех как е разположена. За беда повечето нейни отсечки се виждаха от пътя за Раули, а на места и от самия град, но навярно човек можеше да се промъкне незабелязан през шубраците. Така или иначе, натам беше единствената ми надежда за спасение и не ми оставаше нищо друго, освен да си опитам късмета.

Оттеглих се по-навътре в коридора на запустялото си убежище и с помощта на фенерчето още веднъж проучих картата на момчето от бакалницата. Непосредственият въпрос беше как да се добера до старата железопътна линия; сега виждах че най-безопасният маршрут е напред по Бабсън стрийт, после на запад до Лафайет — там със

заобиколка, за да не пресичам открито пространство, подобно на онова, през което бях минал неотдавна — и накрая връщане на северозапад към изоставената и полуразрушена гара с лъкатушене по Лафайет, Бейтс, Адамс и Банк стрийт — последната от които минаваше досами речното дефиле. Причината да продължа към Бабсън стрийт беше нежеланието ми да пресека пак одевешния площад или пък да започна пътя си на запад по широката Саут стрийт.

Отново потеглих напред и минах от дясната страна на улицата, за да свърна колкото се може по-незабелязано на Бабсън стрийт. От Федерал стрийт продължаваше да долита шум и когато се озърнах, стори ми се, че виждам светли отблясъци близо до сградата, през която бях избягал. С тревожното желание да напусна незабавно Уошингтън стрийт, аз взех да подтичвам в лек тръс, като се надявах никой да не ме забележи. Преди ъгъла на Бабсън стрийт стреснато открих, че една от къщите все още е обитаема, както подсказваха завеските на прозореца; за щастие вътре нямаше светлини и аз я отминах без произшествие.

На Бабсън стрийт, която пресичаше Федерал и следователно можеше да ме разкрие на преследвачите, аз се промъкнах плътно край кривите олющени стени; на два пъти се спирах в най-близките входове, когато шумовете зад гърба ми се засилваха за момент. Откритото пространство отпред сияеше широко и пусто под лунните лъчи, но избраният маршрут не ми налагаше да мина през него. При второто спиране почнах да долавям нова вълна от неясни звуци; като надникнах предпазливо от укритието, видях как през площада се стрелна автомобил, устремен към покрайнините по Елиът стрийт, която пресичаше на това място едновременно Бабсън и Лафайет.

Докато гледах — задавен от внезапното засилване на рибната миризма — зърнах как в същата посока се задава тълпа от уродливи прегърбени фигури; разбрах, че това трябва да е охраната на пътя за Ипсуич, тъй като това шосе представляваше продължение на Елиът стрийт. Две от фигурите бяха облечени в просторни роби, а едната носеше и островърха диадема, лъщяща белезникаво в лунното сияние. Походката ѝ бе толкова странна, че ме побиха тръпки — стори ми се, че съществото подскача едва ли не като жаба.

Когато краят на колоната преследвачи изчезна от поглед, аз поднових похода си; изтичах зад ъгъла към Лафайет стрийт и бързо прекосих Елиът, от страх да не би изостанали участници в групата да

се зададат по тази пресечка. От далечния градски площад се чуваха грачещи гласове и тропот, но по пътя си не срещнах препятствия. Най-голямата ми тревога беше, че ще трябва пак да мина през широката и светла Саут стрийт — с изглед към морето — и с всички сили се борех да овладеем нервите си преди изпитанието. Не беше изключено да държат тази улица под наблюдение, а евентуалните изостанали преследвачи по Елиът стрийт неминуемо щяха да ме видят от единия или другия край. В последния момент реших, че ще е по-добре да забавя крачка и да прекося както преди, с обичайната за средния инсмутчанин провлачена походка.

Когато отстрани — този път отдясно — се разкри морският пейзаж, аз почти бях решил да не го поглеждам изобщо. Обаче не успях да устоя; извих очи, докато старателно тътрех нозе към спасителната сянка отпред. Както бих могъл да очаквам, никъде не се мяркаше корабно платно. Но първото, което привлече погледа ми, бе малка рибарска лодка, приближаваща изоставените кейове с някакъв обемист товар, загърнат в насмолен брезент. Въпреки разстоянието и сумрака гребците ми се сториха особено отвратителни. Из водата все още се мяркаха неколцина плувци, а върху далечния черен риф видях слабо немигащо зарево, което не приличаше на светлинните сигнали отпреди малко; имаше странен, непознат поне за мене цвят. По-нататък по пътя ми отдясно над островърхите покриви се издигаше високият купол на „Гилман хаус“, ала всичките му прозорци бяха тъмни. Вонята на риба, разсеяна за момент от някакъв милосърднен ветреца, сега налетя с подлудяваща сила.

Още не бях стигнал до отсрещния тротоар, когато чух мърморенето на група преследвачи, идващи от север по Уошингтън стрийт. Те приближиха мястото, от което бях хвърлил първия си тревожен поглед към залива под лунните лъчи; в този момент ги видях ясно само на една пресечка разстояние — и се ужасих от зверската уродливост на техните лица, от кучешкото, животинското в прегърбената им стойка. Един от тях се движеше като същинска маймуна и дългите му ръце често докосваха земята; друг силует — с роба и тиара — подскачаше едва ли не като жаба. Предположих, че групата е същата, която бях видял в двора на „Гилман хаус“ — и следователно тъкмо тя налучкваше най-добре следите ми. Няколко от фигурите се завъртяха да ме погледнат и аз се влех от страх, ала

успях да продължа напред с небрежна, провлачена походка. До ден днешен не знам дали са ме видели или не. Ако да, то тактиката ми трябва да ги е заблудила, защото те прекосиха светлото открито пространство, без да се отклоняват от пътя си, като през цялото време грачеха и бръщолеха на някакъв грозен гърлен диалект, какъвто никога преди не бях чувал.

Отново под прикритието на сянката, аз пак побягнах в тръс покрай порутените килнати къщи, вперили слепи погледи в нощта. Прехвърлих се на западния тротоар и завих зад близкия ъгъл към Бейтс стрийт, където плътно се придържах към зданията от южната страна. Отминах две сгради с явни признаци на живот, при това в горните прозорци на едната блестеше светлина, но никой не се опита да ме спре. След като свърнах на Адамс стрийт, се почувствах много по-спокоен, ала какво бе потресението ми, когато от един мрачен вход право пред мен се клатушна към тротоара човешка фигура. Непознатият обаче се оказа мъртвопиян и не представляваше никаква заплаха; така се добрах здрав и читав до мизерните останки от складове по Банк стрийт.

Нищо не помръдваше по тази мъртва улица край клисурата, а собствените ми стъпки заглъхваха сред рева на водопадите. Дълго тичах към разрушената гара и кой знае защо огромните тухлени стени на околните складове ми се струваха по-страшни от фасадите на частните домове. Най-сетне видях старинните арки над чакалнята — или поточно над нейните останки — и се запътих право към коловозите, започващи от другата ѝ страна.

Въпреки ръждата повечето релси се оказаха здрави и едва половината траверси бяха прогнили; да се тича и дори да се върви по подобна повърхност беше твърде трудно, но аз полагах усилия и общо взето напредвах добре. Отначало линията минаваше по ръба на клисурата, сетне достигнах покрития мост, по който тя прекосяваше бездната на шеметна височина. Състоянието на този мост щеше да продиктува следващия ход. Ако бе по силите ми, щях да мина по него; ако ли не, трябваше да поема риска на ново лутане по улиците, за да се добера до следващия мост.

Дългата, просторна като хамбар, структура на старинното съоръжение лъщеше призрачно под лунните лъчи и виждах, че отвътре сглобките са здрави, поне в протежение на първите метри. След като

влязох, аз включих фенерчето и едва не бях повален от облак прилепи, които прелетяха с плясък край мен. Някъде около средата в настилката зееше широк процеп и за миг ме обзе страх, че ще трябва да се върна; в края на краищата обаче се реших на отчаян скок и за щастие успях.

С радост приветствах лунните лъчи, когато се измъкнах от този злокобен тунел. Старата линия пресичаше под ъгъл Ривър стрийт и рязко завиваше към полето, където постепенно чезнеха признаците за близостта на града и отвратителната му рибна миризма. Гъсталаците от бурени и тръни ме препъваха и жестоко разкъсваха дрехите ми, но независимо от всичко бях щастлив, че ги има, за да ме прикрият в случай на опасност. Както знаех, значителна част от маршрута ми се виждаше откъм пътя за Раули.

Почти веднага навлязох в мочурищата, където буренаците по ниския насип на самотната линия малко оредяваха. По-нататък имаше нещо като островче или възвишение и коловозът минаваше през плитка траншея, задръстена с къпинови храсти. Горещо се радвах на това частично прикритие, тъй като от прозореца на хотела бях видял, че тук линията минава в опасна близост до шосето за Раули. След края на траншеята релсите пресичаха пътя и се отклоняваха на значително разстояние, но засега трябваше да бъда извънредно предпазлив. За щастие вече се бях убедил, че железопътната линия не е охранявана.

Точно преди да навляза в траншеята, аз се озърнах, ала не видях преследвачи. Древните кули и покриви на прогнилия Инсмут сияеха с феерична красота под вълшебството на жълтите лунни лъчи и неволно се запитах как ли са изглеждали в старите времена преди падането на сянката. А сетне, щом завъртях поглед от града към полето, нещо далеч по-тревожно прикова вниманието ми и за миг ме накара да застина на място.

Видях — или ми се привида — неясно, но заплашително вълнисто движение нейде далеч на юг, смътният трепет ми подсказваше, че навярно от града по равния път за Ипсуич е изпълзяла огромна орда. Разстоянието беше значително, тъй че не различавах никакви подробности, ала видът на тази напредваща колона съвсем не ми се нравеше. Тя лъкатушеше прекалено гъвкаво и лъщеше повече от нормалното под лъчите на превалящата луна. До мене долитаха и едва доловими звуци, макар че вятърът духаше в обратната посока; чувах

неясно зверско мучене и ръмжене, по-страшно дори от джафкането на групите, с които се бях разминал неотдавна.

През главата ми прелетяха всевъзможни неприятни догадки. Спомних си за твърдението, че най-уродливите инсмутчани били затваряни във вековните полусрутени складове край пристанището. Спомних си и неописуемите плувци, които бях зърнал. Ако сметнех, че освен видените досега отряди останалите пътища се охраняват от подобни тълпи, щеше да се получи учудващо голям брой преследвачи за обезлюдения Инсмут.

Откъде можеше да идва множеството в колоната, която виждах сега? Дали наистина старите бордеи без вода и канализация гъмжаха от уродлив, прикрит и никому неизвестен живот? Или пък някой кораб потайно бе разтоварил легион от незнайни чужденци на онзи прокълнат риф? Кои бяха те? Защо идваха тук? И ако по пътя за Ипсуич бродеше такава колона, значеше ли това, че и по другия път ще има също тъй многобройни патрули?

Бях се вмъкнал сред гъсталаците на траншеята и продължавах напред със съвсем бавна крачка, когато проклетата рибна миризма отново налетя с непоносима сила. Вятърът ли се бе обърнал на изток, та я носеше откъм морето през целия град? Изглежда наистина е така, реших аз, защото от същата посока вместо досегашното мълчание започваше да долита страховито гърлено ръмжене. Към него се примесваше и друг звук — някакъв масов, колосален плясък или тропот, който незнайно защо ми внушаваше най-неприятни представи. Въпреки всяка логика го свързвах с онази противна колона, лъкатушеца по пътя за Ипсуич.

След малко вонята и шумът се засилиха дотолкова, че аз спрях разтреперан и благодарих на съдбата за скривалището, в което се намирах. Доколкото си спомнях, точно тук пътят за Раули минаваше плътно до старата линия, преди да я пресече и да се отклони на запад. Нещо се задаваше по този път и трябваше да се притая, докато отmine и изчезне в далечината. Слава Богу, съществата не използваша кучета за преследването — всъщност обонянието навярно би било безполезно сред непоносимата миризма. Приклепнал в храстите на песъчливата траншея, аз се чувствах почти в безопасност, макар че потерята трябваше да пресече релсите само на стотина метра пред мен. Щях да

ги видя, но те нямаше да ме забележат, освен ако се случеше някакво зловещо чудо.

Същевременно ме обземаше страх да ги погледна. Виждах осветения от луната близък участък, където щяха да изскочат, и през главата ми прелетя странната мисъл колко непоправимо ще бъде осквернено това място. Тълпата навярно бе събрала най-грозните инсмутски изроди — нещо, което човек би желал да забрави завинаги.

Вонята обгърна цялата местност, а звуците прераснаха в оглушителна врява от животинско крякане, ръмжене и лай без ни най-малка следа от човешка реч. Наистина ли това бяха гласовете на моите преследвачи? Дали все пак не бяха довели кучета? Досега не бях забелязал в Инсмут нито едно домашно животно. Пляскащият тропот ставаше чудовищен — не смеех да погледна уродливите създания, които го издаваха. Щях да затворя очи, докато шумът заглъхне на запад. Ордата вече беше съвсем наблизо — гнусното дрезгаво ръмжене огласяше равнината, земята се тресеше под нечовешкия ритъм на техните стъпки, почти спрях да дишам и напрегнах сетните си капки воля в усилието да удържа клепачите си затворени.

Дори и сега не смея да реша дали онова, което последва, бе грозна реалност или само кошмарна халюцинация. По-сетнешните действия на правителството, предизвикани от трескавите ми призови, като че потвърждават чудовищната истина; ала нима е възможно една халюцинация да се повтори сред почти хипнотичната магия на онзи старинен, призрачен и мрачен град? Подобни места притежават странни свойства, а наследствената безумна легенда напълно може да е повлияла върху въображението на мнозина сред мъртвите, вонящи улици и хаоса от прогнили покриви и порутени камбанарии. Не е ли възможно бацилът на истинска заразна лудост да се спотайва в дълбините на сянката над Инсмут? Кой би се осмелил да гарантира реалността, след като е чул бълнувания като разказа на Задок Алън? Правителствените агенти така и не откриха горкия Задок и даже нямат представа какво е станало с него. Къде свършва безумието и започва реалността? Нима и последните ми страхове са само илюзия?

Но нека опитам да разкажа какво ми се стори, че видях през онази нощ под присмехулната жълта луна — видях го да приижда с подскоци по пътя за Раули, съвсем открито и право пред мястото, където клечах сред дивите къпинаци на изоставената железопътна

линия. Естествено, не бях удържал на решението да държа очите си затворени. Обречен бях на неуспех — та кой ли би се крил слепешком, докато само на стотина метра шумно се тътри легион от незнайни крякащи, джафкащи твари?

Мислех, че съм готов за най-страшното, и наистина би трябвало да е така след всичко, което бях видял дотогава. Предишните ми преследвачи бяха демонично уродливи — не трябваше ли да съм готов за среща с още по-низша уродливост, за гледката на форми, в които вече няма и помен от нормалното? Държах очите си затворени, докато дрезгавата гълчава не долетя от точка, разположена несъмнено право пред мен. Разбрах, че сега ще мога да видя значителна част от колоната на открито — там, където стените на траншеята се снижаваха и пътят пресичаше релсите... и нямах сили да удържа поглед към незнайния ужас под ухилената жълта луна.

До сетния ми ден на тази земя видяното не ще позволи да се завърнат в душата ми остатъците от покой и вяра в единството на природата и човешкия разум. Нищо, което бях си въобразил — и дори нищо, което бих предположил, ако приемех най-буквално безумния разказ на стария Задок — не можеше да се сравнява по какъвто и да е начин с демоничната, богохулна реалност, която видях... или ми се привидя. Вече опитах да намекна каква бе тя, за да отложам ужаса на задължението да я опиша открито. Възможно ли е нашата планета наистина да е наредила подобни твари; възможно ли е човешки очи наистина да са видели в плът и кръв онова, което досега човечеството е познавало само като трескава фантазия и овехтяла легенда?

И все пак видях неудържимия им поток — с плясъци, подскоци, крякане и блеене — да извира с нечовешка сила през призрачната лунна светлина като уродлив, злокобен танец от някакъв фантастичен кошмар. Някои от тях носеха високи тиари от онзи безименен бледожълтеникав метал... други бяха омотани в странни роби... а онзи, който водеше шествието, беше облечен в черно сако с чудовищна гърбица отзад, раирани панталони и мъжка филцова шапка, наместена високо върху безформеното му подобие на глава.

Мисля, че на цвят бяха предимно сивозелени, но имаха бели кореми. Всички изглеждаха блестящи и плъзгави, само по гръбнаците им стърчаха люспи. По форма смътно напомняха хора, обаче главите бяха рибешки, с поразително изпъкнали немигащи очи. Отстрани на



шиите им пулсираха хриле, а пръстите на дългите им лапи бяха съединени с плавателна ципа. Подскачаха неумело, ту на два, ту на четири крака. Добре поне, че нямаха повече крайници. Със своите грачещи, джафкащи гласове, явно използвани за членоразделна реч, те изразяваха всички най-мрачни нюанси на изражението, липсващо от вторачените им рибешки очи.

При цялата си чудовищна външност, те не ми бяха непознати. Прекалено добре знаех какво трябва да представляват — нима не бе още свеж споменът за злокобната тиара от Нюбърипорт? Те бяха скверните рибо-жаби от неописуемата гравюра — живи и ужасяващи — и когато ги видях, аз разбрах какви страхове ми е напомнил гърбавият жрец с тиарата в мрачното църковно подземие. Сякаш нямаха брой. Струваше ми се, че прииждат в безчетно гъмжило — и мимолетният поглед сигурно ми е разкрил само нищожна частица от него. След миг всичко потъна в мъглата на милосърден припадък, първият през живота ми.

## V

Кротък дневен дъждец ме изтръгна от вцепенението сред обраслата траншея и когато се дотъртрих до шосето, не открих никакви следи в прясната кал. Беше изчезнала и рибната миризма, рухналите покриви и килнатите кули на Инсмут се мержелееха на югоизток, ала из пустинните солени блата наоколо не съзирах нито една жива твар. Часовникът ми все още работеше и стрелките показваха, че отминава пладне.

Бях крайно неуверен в реалността на видяното, но чувствах, че в тази местност се таи нещо ужасно. Трябваше да се отдалеча от зловещата сянка над Инсмут — и затова незабавно се заех да изпробвам силата на морните си, вдървени нозе. Въпреки изтощението, глада, ужаса и дълбокия смут, след известно време открих, че ще мога да вървя и бавно поех по калния път за Раули. Преди смрачаване се добрах до селото, където си набавих вечеря и прилични дрехи. Качих се на нощния влак до Аркхам и на следващия ден разговарях дълго и откровено с местните държавни служители; по-късно повторих този разговор и в Бостън. Обществеността вече е запозната с основните им резултати... и в името на собствения си разсъдък горещо бих желал да нямах какво повече да разкажа. Навярно лудост руши разсъдъка ми... ала може би още по-страшен ужас — или по-велико чудо — е на път да се разкрие.

Както би могло да се очаква, в оставащата част от пътешествието аз се отказах от повечето си планове — сценичните, архитектурните и антикварните развлечения, на които толкова бях разчитал. Не посмях и да потърся странния накит, за който бях чувал, че се намира в музея на Мискатоникския университет. Използвах обаче престоя си в Аркхам, за да събера някои генеалогични сведения, които отдавна исках да узная; вярно, данните бяха доста мъгляви и откъслечни, но щяха да ми свършат работа по-късно, когато намерех време да ги сверя и систематизирам. Уредникът на тамошното историческо дружество, мистър Е. Лапхам Пибоди, бе любезен да ми помогне и прояви

изключителен интерес, когато узна, че съм внук на Илайза Орн от Аркхам, родена през 1867 година и омъжена за Джеймс Уилямсън от Охайо на седемнадесетгодишна възраст.

Оказа се, че един мой вуйчо е идвал преди години за подобно издирване и че местната общественост проявява значително любопитство към майчиния ми род. Според мистър Пибоди имало доста коментари около брака на бащата на Илайза, Бенджамин Орн, веднага след края на Гражданската война, тъй като произходът на съпругата бил пълна загадка. Фамилията ѝ била Марш и доколкото можело да се разбере, изглежда била сираче от Ню Хампшър — братовчедка на неколцина Марш от окръг Есъкс — но получила образование във Франция и не знаела почти нищо за рода си. Неизвестен опекун бил вложил в една бостънска банка средства на нейно име, за да може да се издържа заедно с френската си гувернантка; самоличността на опекуна така и не била установена, а след време той изчезнал окончателно, тъй че със съдебно решение задълженията му били прехвърлени върху гувернантката. Французойката — днес тя отдавна е в гроба — била извънредно мълчалива, макар да се шушукало, че знаела твърде много.

Най-загадъчен бе неуспехът на всички досегашни опити да се открие мястото на родителите на младата жена — според документите Инок и Лидия Марш, по баща Мисърв — сред родовете с подобна фамилия в Ню Хампшър. Подмятало се, че може да е незаконна дъщеря на някой високопоставен Марш — личало си по характерното изражение на очите. Повечето от тези догадки възникнали след нейната преждевременна смърт при раждането на единственото ѝ дете — моята баба. След неотдавнашните неприятни преживелици, свързани с името Марш, аз не бях особено зарадван от вестта, че то е преплетено в собственото ми родословно дърво; не ме развесели и намекът на мистър Пибоди, че имам типичните очи на рода Марш. Бях благодарен обаче на данните, чиято бъдеща ценност разбирах, и събирах богата жътва от записки и списъци на пасажи от книги, засягащи добре документирания род Орн.

От Бостън се прибрах направо в Толидо, а по-късно прекарах един месец в Моуми, за да си отдъхна от изпитанията. През септември постъпих в последния курс на Обърлинския университет и чак до следващия юни бях зает с учение и други полезни дейности. За

отминалия ужас ми напомняха само редките официални посещения на държавни служители във връзка с акцията, която бях предизвикал със своите призиви и доказателства. Към средата на юли — точно година след премеждията ми в Инсмут — прекарах една седмица с роднините на покойната ми майка в Кливланд; там сверих някои от новите си генеалогични данни с разни местни записи, предания и наследствени документи, за да видя дали ще мога да съставя точна схема на родовите връзки.

Работата не ми доставяше кой знае какво удоволствие, тъй като атмосферата в дома на семейство Уилямсън винаги ме е потискала. Там постоянно витаеше някакво нездраво напрежение и като дете никога не бях насърчаван от майка си да гостувам при роднините ѝ, макар че тя винаги искрено се радваше при посещенията на баща си в Толидо. По онова време моята аркхамска баба ми се струваше странна, едва ли не ужасна, и доколкото си спомням, узнах за смъртта ѝ без капка скръб. Бях осемгодишен и ми разказаха, че се е споминала от скръб след самоубийството на най-големия ѝ син, вуйчо Дъглас. Той се бе застрелял на връщане от едно пътуване до Нова Англия — несъмнено същото пътуване, заради което го помнеха в Аркхамското историческо дружество.

Този вуйчо приличаше на майка си, затова не обичах и него. Вторачените, немигащи изражения на двамата ми вдъхваха смъртно, необяснимо безпокойство. Майка ми и вуйчо Уолтър не бяха такива. Приличаха на баща си, макар че горкият малък братовчед Лоурънс — синът на Уолтър — беше същинско копие на баба, докато не се наложи да бъде затворен в Кентънската клиника за душевноболни. Не го бях виждал от четири години, но веднъж вуйчо ми намекна, че бил в много лошо състояние, както умствено, така и физически. Тревогата по него навярно бе една от главните причини за смъртта на майка ми преди две години.

Дядо и овдовелият му син Уолтър сега бяха единствените обитатели на голямата къща в Кливланд, но из нея още блуждаеха спомените за отминали времена. Продължавах да изпитвам неприязън към сградата, затова бързах час по-скоро да приключа с проучванията. От дядо си получих в изобилие документи и предания, свързани с рода Уилямс; за рода Орн обаче трябваше да разчитам на вуйчо Уолтър, който постави на мое разположение съдържанието на всичките си

архиви, включително записки, писма, изрезки, антики, фотографии и миниатюри.

Именно докато преглеждах писмата и портретите на рода Орн, в душата ми постепенно пропълзя ужас от собствените ми роднини. Както вече казах, баба и вуйчо Дъглас открай време ми вдъхваха безпокойство. Сега, години след тяхната смърт, се вирах в портретите им с далеч по-силно чувство на отврата и отчуждение. Изпървом не можех да разбера промяната, ала малко по малко в подсъзнанието ми взе да се налага едно чудовищно сравнение, въпреки че разсъдъкът упорито отказваше да приеме дори и намек за него. Ясно бе, че типичното изражение на тези лица ми напомняше нещо, което не бе напомняло преди — нещо, което би ме хвърлило в дива паника, ако помислех направо за него.

Но най-тежкото потресение бе, когато вуйчо ме отведе да видя бижутата на рода Орн в сейфа на една от градските банки. Някои накити бяха доста деликатни и оригинални, ала имаше една касета с причудливи старинни скъпоценности, останали от загадъчната ми прабаба, която вуйчо отвори с крайна неохота. Твърдеше, че имали много нелепа, едва ли не отблъскваща форма, и доколкото знаел, никога не били носени на публично място; баба ми обаче често ги разглеждала с удоволствие. Според някакво мъгляво предание те носели нещастие, а френската гувернантка казвала на прабаба ми, че в Нова Англия не бива да ги показва, но в Европа може спокойно да ги носи.

Докато бавно и с нежелание разопаковаше накитите, вуйчо ме посъветва да не се стряскам от странните, а понякога и направо отблъскващи изображения. Малцината художници и археолози, които ги били виждали, превъзнасяли изработката като върховно и екзотично изтънчена, ала изглежда никой не бил в състояние да определи точно материала и артистичната школа, към която спадат. Имало две гривни, тиара и нещо като нагръдник; последният бил покрит с почти непоносими по екстравагантност релефни фигури.

Докато траеше това описание, аз удържах чувствата си, но лицето ми трябваше да издавало нарастващия страх. Вуйчо изглеждаше загрижен и от време на време прекратяваше разопаковането, за да се взре в мен. Правех му знак да продължи и той се подчиняваше все по-неохотно. Навярно очакваше нещо да се случи, когато разкри първия

накит — тиарата — но едва ли бе предполагал онова, което стана в действителност. Аз също не го очаквах, защото мислех, че съм напълно готов да посрещна появата на украшенията. И в крайна сметка беззвучно припаднах, също както преди година в бодливия храсталак на траншеята.

От онзи ден животът ми се превърна в кошмар от мрачни размисли и тревоги, без да знам кое е чудовищна истина, а кое — лудост. Прабаба ми беше Марш с неизвестен произход, чиито съпруг живял в Аркхам — а нима старият Задок не бе казал, че дъщерята на Обид Марш и чудовищната му съпруга се омъжила чрез измама за момче от Аркхам? Какво бръщолевеше старият пияница за приликата ми в очите с капитан Обид? А и в Аркхам уредникът бе споменал, че имам типичните очи на рода Марш. Нима Обид Марш бе мой прапрадядо? В такъв случай коя — или каква твар — бе прапрабаба ми? Но навярно всичко това бе чиста лудост. Ония бледо златисти накити спокойно можеха да се окажат продадени от някой инсмутски моряк на незнайния баща на прабаба ми. А изразът по вторачените лица на баба ми и самоубилия се вуйчо можеше да е само фантазия от моя страна — само фантазия, подклаждана от сянката над Инсмут, която бе обагрила въображението ми в толкова мрачни краски. Но защо се бе самоубил вуйчо след родословното проучване в Нова Англия?

Повече от две години се борих срещу тези мисли и отчасти успях. С бащина помощ си намерих място в една застрахователна кантора и целенасочено се зарових презглава в най-рутинната работа. Но през зимата на 1930–31 година започнаха сънищата. Отначало те бяха съвсем редки и мъгливи, ала седмица подир седмица честотата и яркостта им нарастваха. Пред мен се разкриваха необятни водни простори и аз сякаш бродех през титанични потънали портали и лабиринти от покрити с водорасли циклопични зидове, съпроводен от ята уродливи риби. После взеха да се появяват и другите фигури, които ме изпълваха с неописуем ужас в мига на събуждането. Но в сънищата те съвсем не ме плашеха — аз бях един от тях, носех техните нечовешки одежди, крачех по техните подводни пътища и се молех по най-чудовищен начин в храмовете им на морското дъно.

Имаше още много и не всичко успях да запомня, ала дори и онова, което си припомнях всяка заран, би ми спечелило славата на безумец или гений, ако дръзнях да го запиша на хартия. Чувствах как

нечие страхотно влияние се мъчи постепенно да ме изтръгне от света на разума и нормалния живот към безименните бездни на мрака и лудостта; всичко това ме изтощаваше. Здравето и външният ми вид неотклонно западаха, докато накрая се принудих да напусна работа и да водя безкрайния, усамотен живот на отшелника. Мъчеше ме някакво странно нервно заболяване и понякога едва смогвах да затворя очи.

По това време започнах да се вглеждам в отражението си с растяща тревога. Бавната разруха от болестта не е приятна гледка, но в моя случай имаше нещо по-недоловимо и озадачаващо. Баща ми, изглежда, също го забелязваше, защото взе да ме гледа странно и едва ли не изплашено. Да не би да заприличвах на баба си и вуйчо Дъглас?

Една нощ ме споходи ужасен сън, в който се срещнах с баба сред морските дълбини. Тя живееше във фосфоресциращ дворец с множество тераси, с градини от причудливи прокажени корали и уродливи разкривени съцветия; посрещна ме с топлота, която може би криеше подигравателност. Беше се променила — както се променят отиващите под водата — и ми каза, че никога не е умирали. Напротив, отишла на едно място, за което бил узнал покойният ѝ син, и се хвърлила в царството, чиито чудеса той отказал да сподели, като ги зачеркнал с димящия револвер. Това царство щяло да бъде и мое — нямало начин да го избягна. Щял съм да стана безсмъртен и да живея с онези, които са живели още преди появата на човека.

Срещнах се и с нейната баба. От седемдесет хиляди години Пт'тхия-л'йи живеела в Ни'ха-нтхлеи и пак там се завърнала след смъртта на Обид Марш. Йи'ха-нтхлеи не бил унищожен, когато сухоземните хора изстреляли смърт към морските дълбини. Пострадал, но не бил разрушен. Никой никога нямало да унищожи подводните обитатели, макар че отдавна забравеният Древен народ можел някога да им пречи с първобитните си магии. Засега щели да си почиват, по някой ден, ако не забравели дотогава, щели пак да изплуват за данъка, който силно желаел Великият Ктхулу. Следващият път градът щял да бъде по-голям от Инсмут. Планирали нашествието си и вече били донесли онова, което щяло да им помогне, но засега трябвало отново да изчакат. А аз трябвало да изтърпя наказание, задето съм довел сухоземните хора с техните оръжия, ала то нямало да е много строго. В същия сън за пръв път видях *шогот* и гледката ме

накара да се събудя с отчаяни писъци. На сутринта огледалото безмилостно ми разкри, че окончателно съм причислен към „инсмутския тип“.

Все още не съм се застрелял по примера на вуйчо Дъглас. Купих си пистолет и едва не предприех фаталната стъпка, но някои сънища ме възпряха. Напрежението на върховния ужас отслабва и аз усещам странно влечение към незнайните морски дълбини, вместо да се боя от тях. В съня си виждам и върша изумителни неща, ала се събуждам не с ужас, а по-скоро с възторг. Мисля, че не трябва да изчаквам като другите да настъпи окончателната промяна. Ако го сторя, баща ми може да ме затвори в клиника, както затвориха горкия ми братовчед. Изумително, нечувано великолепиe ме чака долу и скоро ще се отправя към него. *Йа-Р'лиех! Ктхулу фтагн! Йа! Йа!* Не, няма да се застрелям — за нищо на света не бих се застрелял!

Ще подготвя бягството на братовчед си от оная лудница в Кентън и заедно ще потеглим към вълшебната сянка на Инсмут. Ще преплуваме до смълчания риф сред морето, през черните бездни ще се гмурнем към безчетните колони на титаничния Йе'ха-нтхлеи и там, в царството на подводните обитатели, ще живеем завинаги сред чудеса и величие.



**Издание:**

Дебнещият страх: Фантастика на ужаса

Изд. Орфия, София, 1991

Биб. Фантастика №5. Сборник разкази

Превод: [от англ.] Любомир Николов

Съставител: Любомир Николов

Предговор: Ужас на малки гълтки, Любомир Николов

Художник: Джим Барнс (корица)

Формат: 70×100/32. Печатни коли: 10. Тираж: 30 000 бр.

Страници: 160. Цена: 7.00 лв.

ISBN: 954-444-005-4

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.